

LEGENDS

LEGENDS ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΥΛΙΚΟ

Περίληψη

Το **LEGENDS Facilitators' Toolkit** προσφέρει ένα δομημένο, βασισμένο στην πράξη πλαίσιο για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση διαγενεακών μαθησιακών εμπειριών που συνδυάζουν τον ψηφιακό εγγραμματοισμό, την αφήγηση ιστοριών και την ενεργή συμμετοχή στην κοινότητα. Απευθύνεται σε εκπαιδευτές και συντονιστές που εργάζονται με μικτές ομάδες νέων και ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας και αντανakλά τη βασική φιλοσοφία του έργου LEGENDS: ότι οι δύο γενιές διαθέτουν συμπληρωματικά πλεονεκτήματα. Αντί να αντιμετωπίζονται τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας ως παθητικοί αποδέκτες ψηφιακής εκπαίδευσης, το πρόγραμμα τους τοποθετεί, μαζί με τους νέους, στον ρόλο των ισότιμων συν-εκπαιδευόμενων και συνδημιουργών σε όλη τη μαθησιακή διαδικασία.

Οι έξι ενότητες αναπτύσσονται με προοδευτική λογική. Η Ενότητα 1 θέτει τις βάσεις της διευκόλυνσης της μάθησης, εξοπλίζοντας τους εκπαιδευτές με τεχνικές διαχείρισης μικτών ηλικιακών ομάδων, γεφύρωσης των επικοινωνιακών διαφορών και δημιουργίας ενός περιβάλλοντος στο οποίο και οι δύο γενιές αισθάνονται άνετα να συμμετέχουν. Η Ενότητα 2 εισάγει τις βασικές έννοιες του ψηφιακού εγγραμματοισμού, καλύπτοντας τις βασικές λειτουργίες του διαδικτύου, τις εφαρμογές επικοινωνίας, την προστασία της ιδιωτικότητας και του ψηφιακού αποτυπώματος, καθώς και την αναγνώριση παραπληροφόρησης και διαδικτυακών απατών. Η Ενότητα 3 μεταφέρει τους συμμετέχοντες από την απλή χρήση των ψηφιακών εργαλείων στη δημιουργική αξιοποίησή τους, μέσα από συνεργατικές δραστηριότητες ψηφιακής αφήγησης που συνδυάζουν την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων με τη συλλογική δημιουργία αφηγήσεων. Η Ενότητα 4 επεκτείνει αυτή τη διαδικασία στο φυσικό και ιστορικό περιβάλλον, καθοδηγώντας τους συμμετέχοντες στην έρευνα, την τεκμηρίωση και την ανάδειξη τοπικών ιστοριών που συνδέονται με συγκεκριμένους τόπους. Η Ενότητα 5 συνθέτει όλα τα προηγούμενα στοιχεία μέσα από οργανωμένες διαγενεακές περιηγήσεις, όπου η προετοιμασία, η δομημένη εξερεύνηση και η ψηφιακή τεκμηρίωση αξιοποιούνται για την καταγραφή και διατήρηση των κοινών εμπειριών των συμμετεχόντων. Τέλος, η Ενότητα 6 ολοκληρώνει το πρόγραμμα με μια πρακτική τράπεζα πόρων για εκπαιδευτές, υποστηρίζοντας τη συνέχιση της διευκόλυνσης της μάθησης και μετά την ολοκλήρωση των οργανωμένων συναντήσεων.

Σε όλες τις ενότητες, το πρόγραμμα ακολουθεί μια συνεπή παιδαγωγική προσέγγιση: αρχικά καλλιεργεί την εμπιστοσύνη και την αυτοπεποίθηση των συμμετεχόντων, στη συνέχεια εισάγει τις τεχνικές ή εννοιολογικές γνώσεις μέσω καθοδηγούμενης επίδειξης και αλληλοϋποστήριξης μεταξύ των συμμετεχόντων και, τέλος, μετατρέπει τη μάθηση σε βιωματική εμπειρία μέσα από συνεργατικές δραστηριότητες με ουσιαστική κοινωνική και δημιουργική αξία.

Το πρόγραμμα ολοκληρώνεται με μια ειδική ενότητα αφιερωμένη στις μεθόδους αξιολόγησης, όπου παρουσιάζονται τρόποι με τους οποίους οι εκπαιδευτές μπορούν

να παρακολουθούν τα μαθησιακά αποτελέσματα και το επίπεδο συμμετοχής σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος, υποστηρίζοντας τόσο την επίσημη αξιολόγηση όσο και τον αναστοχασμό σχετικά με τον αντίκτυπο των δραστηριοτήτων.

Ενότητα 1 - Τεχνικές Συντονισμού Διαγενεακών Εργαστηρίων

Υποενότητες

- Εισαγωγή στον Συντονισμό σε Διαγενεακά Περιβάλλοντα
- Διαχείριση της Δυναμικής της Ομάδας
- Τεχνικές για την Ενεργό Συμμετοχή Ατόμων Μεγαλύτερης Ηλικίας και Νέων
- Αντιμετώπιση Προκλήσεων σε Ομάδες Μεικτών Ηλικιών
- Συντονισμός Δραστηριοτήτων Διαγενεακής Εκπαίδευσης
- Δραστηριότητα: Σχεδιασμός ενός Συμπεριληπτικού Εργαστηρίου
- Προσβασιμότητα και Πολιτισμική Ευαισθησία

Εκτιμώμενη Διάρκεια

2 ώρες (30 λεπτά εργαστήριο / 1 ώρα και 30 λεπτά δραστηριότητες)

Η συνολική διάρκεια της ενότητας είναι περίπου 2 ώρες και διεξάγεται ως διαδραστική συνεδρία με φυσική παρουσία (μπορούν να γίνουν ρυθμίσεις και για διαδικτυακή διεξαγωγή). Η ενότητα θα πρέπει να ολοκληρωθεί σε μία συνεδρία διασφαλίζοντας ότι και οι δύο γενιές έχουν επαρκή χρόνο συμμετοχής.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια θα πρέπει να διατηρεί την ευελιξία του/της και να προσαρμόζει τον ρυθμό ανάλογα με τις ανάγκες, την ψηφιακή εμπειρία και τον βαθμό αλληλεπίδρασης των συμμετεχόντων/-χουσών.

Μαθησιακοί Στόχοι

Με την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας, οι συμμετέχοντες/-χουσες θα είναι σε θέση:

1. Να κατανοούν τον ρόλο του/της συντονιστή/-στριας στα διαγενεακά εργαστήρια.
2. Να εφαρμόζουν τεχνικές για την αποτελεσματική ενεργοποίηση ηλικιωμένων και νέων.
3. Να διαχειρίζονται τη δυναμική της ομάδας και να επιλύουν συγκρούσεις σε ομάδες μεικτών ηλικιών.
4. Να σχεδιάζουν συμπεριληπτικές και προσβάσιμες δραστηριότητες εργαστηρίων.

Ανάπτυξη Περιεχομένου

- Εισαγωγή στον Συντονισμό σε Διαγενεακά Περιβάλλοντα

Καθώς η κοινωνία μας γερνάει και αντιμετωπίζει καθημερινά νέες προκλήσεις αλλά και ευκαιρίες, είναι πολύ σημαντικό να ενθαρρύνουμε την ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ ανθρώπων διαφορετικών γενεών. Οι διαγενεακές σχέσεις εμπλουτίζουν τη ζωή και τις κοινότητές μας, καθώς κάθε γενιά μπορεί να συνεισφέρει σε αυτές τις δικές της γνώσεις και εμπειρίες. Η σύνδεση μεταξύ των γενεών ενδυναμώνει τις κοινότητες, μειώνει τη μοναξιά και καλλιεργεί σε όλους/-λες το αίσθημα του ανήκειν.

Τα **διαγενεακά προγράμματα** περιλαμβάνουν οργανωμένες δραστηριότητες που φέρνουν σε επαφή άτομα διαφορετικών ηλικιών και τους δίνουν την ευκαιρία να μοιραστούν γνώσεις, δεξιότητες, πολιτισμικά στοιχεία και βιώματα. Η **διαγενεακή μάθηση**, ειδικότερα, βασίζεται σε αυτή την αμφίδρομη ανταλλαγή, η οποία προάγει την αμοιβαία κατανόηση και την από κοινού μάθηση. Η εν λόγω μορφή μάθησης έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον λόγω της δυνατότητάς της να γεφυρώνει το χάσμα μεταξύ των γενεών, να ενισχύει την κοινωνική συνοχή και να αντιμετωπίζει ανισότητες που σχετίζονται με την ηλικία ως προς τις γνώσεις και τις δεξιότητες. Η διαγενεακή μάθηση αποτελεί πολύτιμο εργαλείο στη δια βίου μάθηση, καθώς επιτρέπει στους ανθρώπους μεγαλύτερης ηλικίας να μοιράζονται τη σοφία και τις εμπειρίες της ζωής τους με τις νεότερες γενιές, ενώ δίνει τη δυνατότητα στους/στις νέους/-ες να διευρύνουν τις οπτικές τους και να μοιράζονται τις ψηφιακές τους δεξιότητες. Οι **διαγενεακές δραστηριότητες**, όχι μόνο εμπλουτίζουν τη ζωή και τη συνολική ευημερία των συμμετεχόντων/-χουσών, αλλά αποτελούν συν τοις άλλοις μια καίρια στρατηγική για την καταπολέμηση του ηλικιακού ρατσισμού, τον οποίο ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας έχει ορίσει ως «τα στερεότυπα (πώς σκεφτόμαστε), τις προκαταλήψεις (πώς αισθανόμαστε) και τις διακρίσεις (πώς ενεργούμε) με βάση την ηλικία».

- Διαχείριση της Δυναμικής της Ομάδας

Η συνάντηση ομάδων ανθρώπων διαφορετικών ηλικιών, οι οποίοι πιθανότατα δεν έχουν γνωριστεί ποτέ στο παρελθόν, απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό και προετοιμασία, ανεξάρτητα από τις περιστάσεις ή το πλαίσιο. Η αμηχανία και η επιφυλακτικότητα μπορεί να εμφανιστούν σε οποιαδήποτε ηλικία και να ενταθούν σε ένα άγνωστο περιβάλλον ή όταν δεν είναι σαφές τι πρόκειται να ακολουθήσει.

Όταν διαφορετικές γενιές συναντώνται για πρώτη φορά, υπάρχουν ορισμένες παράμετροι στις οποίες πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή. Ορισμένες είναι καθαρά **πρακτικές** (όπως η πρόσβαση στα κτήρια ή οι διαφορετικές δεξιότητες που διαθέτει κάθε ομάδα), ενώ άλλες αφορούν περισσότερο τις **μεταξύ τους σχέσεις** (όπως η ύπαρξη στερεοτύπων ή αμοιβαίων προκαταλήψεων). Ο/Η συντονιστής/-στρια της ομάδας μπορεί επίσης να συναντήσει άτομα με πολύ διαφορετικές προσδοκίες και τρόπους συμπεριφοράς (για παράδειγμα, στον τρόπο με τον οποίο οι γενιές επικοινωνούν μεταξύ τους). Για τον λόγο αυτό, προτείνεται οι ομάδες διαφορετικών

γενεών να πραγματοποιούν αρχικά χωριστές συναντήσεις, οι οποίες θα λειτουργούν ως στάδιο προετοιμασίας και ως ευκαιρία ανταλλαγής ιδεών, προβληματισμών και προκαταλήψεων, προτού συναντηθούν όλες μαζί.

Όταν οι διαφορετικές γενιές συναντηθούν για πρώτη φορά ως ενιαία ομάδα, είναι σημαντικό η συνάντηση να πραγματοποιηθεί σε ευχάριστο κλίμα. Ο/Η συντονιστής/-στρια θα πρέπει να αναζητήσει τρόπους για να κεντρίσει το ενδιαφέρον και να ενθαρρύνει την ενεργό συμμετοχή βοηθώντας παράλληλα τους/τις συμμετέχοντες/-χουσες να κατανοήσουν τη διαδικασία και να συμμετάσχουν ουσιαστικά σε αυτήν. Στις κυριότερες προκλήσεις που ενδέχεται να ανακύψουν κατά την πρώτη συνάντηση ομάδων διαφορετικών ηλικιών περιλαμβάνονται τα εξής:

- η ανάγκη σταδιακής ανάπτυξης της διαδικασίας σε επιμέρους στάδια·
- η έλλειψη γνώσεων και επίγνωσης σχετικά με τον σχεδιασμό και την προσαρμογή της διαδικασίας·
- η αναγνώριση ότι μεταξύ των ομάδων ενδέχεται να υπάρχουν ανησυχίες, παραδοχές και προκαταλήψεις, οι οποίες πρέπει να εκφράζονται και να αντιμετωπίζονται με σεβασμό και ευαισθησία·
- η κατανόηση των πιθανών εμποδίων που δυσχεραίνουν την επιτυχή διεξαγωγή των ομαδικών συναντήσεων, όπως πρακτικοί, ψυχολογικοί, πολιτισμικοί και σωματικοί παράγοντες·
- η αναγνώριση της σημασίας του κατάλληλου συντονισμού των συναντήσεων, ώστε τα μέλη των ομάδων να έρθουν πιο κοντά, να απολαύσουν τη συμμετοχή τους, να αποκτήσουν την αυτοπεποίθηση που χρειάζονται για να λαμβάνουν τις δικές τους αποφάσεις και να επικοινωνούν με ειλικρίνεια, σεβασμό, ευαισθησία και θετική διάθεση.

- *Τεχνικές για την Ενεργό Συμμετοχή Ατόμων Μεγαλύτερης Ηλικίας και Νέων*

Είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι, κατά την αντίληψη ορισμένων ανθρώπων, υπάρχει χάσμα μεταξύ των γενεών. Ένας τρόπος αντιμετώπισής του είναι να καλλιεργηθούν αρχικά σχέσεις στο εσωτερικό κάθε ομάδας, τόσο των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας όσο και των νεότερων, προτού οι δύο ομάδες συναντηθούν. Η προσέγγιση αυτή μπορεί να συμβάλει στα εξής:

- να γνωρίσουμε κάθε συμμετέχοντα/-χουσα ξεχωριστά·
- να δώσουμε σε κάθε άτομο τη δυνατότητα να εκφραστεί με μεγαλύτερη ειλικρίνεια·
- να αποκτήσουμε επίγνωση των προκλήσεων που ενδέχεται να προκύψουν και των πιθανών προσαρμογών που θα χρειαστούν·
- να ενισχύσουμε την αυτοπεποίθηση των συμμετεχόντων/-χουσών για τα επόμενα στάδια.

Για την πρώτη διαγενεακή συνάντηση, θα ήταν χρήσιμο να επιλεγεί ένας **ουδέτερος χώρος** ή ίσως

να οργανωθεί κάτι πιο ανεπίσημο, όπως ένα κέρασμα ή μια εκδρομή σε έναν οικείο χώρο (π.χ. βιβλιοθήκη, μουσείο, πάρκο κ.λπ.). **Ενδεικτικά θέματα** για τις εισαγωγικές δραστηριότητες θα μπορούσαν να είναι η περιποίηση των μαλλιών και η ομορφιά, οι διακοπές και οι ημερήσιες εκδρομές, τα λούνα παρκ, τα παιχνίδια, ο αθλητισμός, η μουσική, η μαγειρική και το φαγητό, η κηπουρική κ.λπ. Τέτοια θέματα μπορούν να αποτελέσουν πρόσφορο μέσο αμοιβαίας και ισότιμης ανταλλαγής. Η πτυχή αυτή είναι σημαντική, διότι αναδεικνύει ότι τα **κοινά ενδιαφέροντα** χτίζουν γέφυρες μεταξύ των γενεών και καταρρίπτει την αντίληψη ότι η διαγενεακή ανταλλαγή βασίζεται σε μια ιεραρχική σχέση στο πλαίσιο της οποίας η μία ομάδα διδάσκει και η άλλη μαθαίνει. Όταν οι νέοι/-ες και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας συζητούν ένα θέμα ως ισότιμοι/-μες συνομιλητές/-τριες, η ηλικία παύει να έχει σημασία και ενισχύεται η ενσυναίσθηση θέτοντας έτσι τα θεμέλια για τη δημιουργία συνεκτικών κοινοτήτων που βασίζονται στον αμοιβαίο σεβασμό.

Κατά την πρώτη διαγενεακή συνάντηση θα πρέπει, μεταξύ άλλων:

- να δημιουργηθεί μια χαλαρή και ευχάριστη ατμόσφαιρα·
- να αναδειχθούν οι ομοιότητες αντί να δοθεί έμφαση στις διαφορές·
- να εξεταστούν και να αντιμετωπιστούν τα ζητήματα που έχουν θέσει οι επιμέρους ομάδες·
- να καθοριστούν κοινοί «κανόνες συμμετοχής» ή βασικοί κανόνες·
- να αποσαφηνιστούν οι στόχοι του έργου·
- να δοθεί χώρος στους/στις συμμετέχοντες/-χουσες για να υποβάλουν ερωτήσεις και να εκφράσουν τις ανησυχίες τους.

Είναι απαραίτητο ένα μέρος της πρώτης συνάντησης να αφιερωθεί στον **από κοινού καθορισμό** ορισμένων **κανόνων**, ώστε να συμφωνηθούν εξ αρχής με σαφήνεια τα όρια συμπεριφοράς μεταξύ των συμμετεχόντων/-χουσών, καθώς και στις σχέσεις τους με τον/τη συντονιστή/-στρια. Μερικά παραδείγματα θεμάτων που θα μπορούσαν να αποτελέσουν πηγή έμπνευσης για την εξέταση διαφόρων πτυχών είναι η συνέπεια στην ώρα προσέλευσης, η ευελιξία, η χρήση κινητών τηλεφώνων και μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ο χρόνος ομιλίας και τα διαλείμματα, η χρήση της γλώσσας, η συμπεριφορά και η λήψη αποφάσεων κ.λπ.

- Αντιμετώπιση Προκλήσεων σε Ομάδες Μεικτών Ηλικιών

Όταν συναντώνται άνθρωποι διαφορετικών ηλικιών οι οποίοι δεν γνωρίζονταν προηγουμένως, ενδέχεται να προκύψουν ορισμένες προκλήσεις, όπως:

- γλωσσικές και πολιτισμικές διαφορές·

- η χρήση δυσνόητης γλώσσας, συμπεριλαμβανομένης της αργκό ή διαλεκτικών εκφράσεων·
- προκαταλήψεις και στερεότυπα·
- οι τοπικές συνθήκες και το ιστορικό της κοινότητας·
- η σύγκρουση με άλλες ασχολίες, όπως δραστηριότητες αναψυχής και χόμπι, στις οποίες μπορεί να δίνεται προτεραιότητα·
- το κόστος συμμετοχής και οι δυσκολίες μετακίνησης·
- η αίσθηση ορισμένων συμμετεχόντων/-χουσών ότι το έργο δεν απευθύνεται σε αυτούς/-τές·
- αρνητικό κλίμα, που μπορεί να εκδηλώνεται με φόβο για την κρίση των άλλων, αρνητικές στάσεις και δυσπιστία.

Είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη ότι, όταν έρχονται σε επαφή άτομα διαφορετικών γενεών, ενδέχεται να φέρουν μαζί τους ευρέως διαδεδομένες παρανοήσεις και στερεοτυπικές αντιλήψεις είτε το συνειδητοποιούν είτε όχι. Επομένως, το ζήτημα αυτό θα πρέπει να αναγνωρίζεται και να αντιμετωπίζεται με τη δέουσα ευαισθησία.

Ο/Η συντονιστής/-στρια καλείται, συνεπώς, να μετατρέπει τις προκλήσεις σε πηγές προστιθέμενης αξίας. Αυτό προϋποθέτει τη **μετάβαση από μια αντίληψη που εστιάζει στη σύγκρουση των γενεών σε μια προσέγγιση βασισμένη στη συνεργασία και την αμοιβαία μάθηση** στο πλαίσιο της οποίας οι διαφορές αντιμετωπίζονται ως συμπληρωματικά προσόντα και ως ευκαιρίες αμοιβαίου εμπλουτισμού.

- Συντονισμός Δραστηριοτήτων Διαγενεακής Εκπαίδευσης

Κατά τον σχεδιασμό δραστηριοτήτων για διαγενεακά εργαστήρια, οι συντονιστές/-στριες θα πρέπει να ξεκινούν πάντοτε από τους επιδιωκόμενους **στόχους** και όχι από την ίδια τη δραστηριότητα. Παράλληλα, θα πρέπει να συνεκτιμούν βασικούς παράγοντες, όπως τον αριθμό των συμμετεχόντων/-χουσών, τον διαθέσιμο χώρο, τη διάρκεια της συνάντησης και κάθε χρήσιμη πληροφορία που συγκεντρώθηκε κατά τις προπαρασκευαστικές συναντήσεις.

Οι διαγενεακές δραστηριότητες διακρίνονται γενικά σε δύο ευρείες κατηγορίες: σε εκείνες που επικεντρώνονται στη **μνήμη και την αφήγηση ιστοριών** και σε εκείνες που εστιάζουν στην **ψηφιακή συμπερίληψη**. Και οι δύο κατηγορίες αποσκοπούν στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, του αμοιβαίου σεβασμού και της ουσιαστικής ανταλλαγής μεταξύ των γενεών. Οι δραστηριότητες είναι αποτελεσματικότερες όταν οι ρόλοι προκύπτουν με φυσικό τρόπο, κανείς δεν αισθάνεται ότι εκτίθεται και υπάρχει περιθώριο για αυθόρμητες εκπλήξεις.

Οι **δραστηριότητες μνήμης και αφήγησης ιστοριών** αναδεικνύουν τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας σε ζωντανά αρχεία εμπειριών. Κλασική μορφή τέτοιας δραστηριότητας αποτελεί η **προφορική ιστορία**: τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας μοιράζονται ιστορίες από τη ζωή τους και αναμνήσεις, ενώ

οι νεότεροι/-ρες συμμετέχοντες/-χουσες ακούν, υποβάλλουν ερωτήσεις και καταγράφουν όσα ακούν. Με τον τρόπο αυτό, συμβάλλουν στη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των γενεών και στη διατήρηση μιας ιστορίας που διαφορετικά θα μπορούσε να χαθεί (βλ. Παράρτημα 1). Οι **δραστηριότητες μαγειρικής και αρτοποιίας** ακολουθούν παρόμοια λογική, καθώς η μετάδοση οικογενειακών συνταγών δίνει με φυσικό τρόπο το έναυσμα για συζητήσεις σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά, τις αλλαγές που έχουν συντελεστεί με την πάροδο του χρόνου και την αισθητηριακή διάσταση της καθημερινής ζωής. Η **κηπουρική** προσφέρει ένα ακόμη γόνιμο πεδίο συνεργασίας: οι μεγαλύτεροι/-ρες σε ηλικία συμμετέχοντες/-χουσες μοιράζονται τις γνώσεις τους για τα φυτά και τις εποχές, ενώ οι νεότεροι/-ρες αναλαμβάνουν τις πιο απαιτητικές σωματικές εργασίες διαμορφώνοντας έτσι έναν φυσικό και παραγωγικό ρυθμό συνεργασίας. Οι **δραστηριότητες τέχνης και χειροτεχνίας**, από τη ζωγραφική και το πλέξιμο μέχρι την κατασκευή ψηφιδωτών, επιτρέπουν στους/στις συμμετέχοντες/-χουσες να εργάζονται ο/η ένας/μία δίπλα στον/στην άλλον/-λη για τη δημιουργία ενός κοινού έργου. Με τον τρόπο αυτό, αναπτύσσουν δεσμούς χωρίς την πίεση της άμεσης συνομιλίας. Την κατηγορία αυτή συμπληρώνουν **κλασσικά παιχνίδια**, όπως το σκάκι, τα παιχνίδια με τράπουλα και τα τρισδιάστατα παζλ, τα οποία ενθαρρύνουν τον φιλικό ανταγωνισμό και τη νοητική ενεργοποίηση μέσα σε χαλαρή και ευχάριστη ατμόσφαιρα.

Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν επίσης να αποκτήσουν πιο παιγνιώδη και δομημένη μορφή μέσα από **σενάρια παιχνιδιού ρόλων**. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η δραστηριότητα «*Η Χρονοκάψουλα*». Παρουσιάζεται στην ομάδα ένα φανταστικό σενάριο σύμφωνα με το οποίο μόλις ανακαλύφθηκε μια χρονοκάψουλα που είχε θαφτεί στην τοπική κοινότητα πριν από πενήντα χρόνια και περιέχει αντικείμενα, φωτογραφίες και χειρόγραφες σημειώσεις. Οι μεγαλύτεροι/-ρες σε ηλικία συμμετέχοντες/-χουσες υποδύονται τα πρόσωπα που έθαψαν τη χρονοκάψουλα: περιγράφουν τα αντικείμενα, εξηγούν τη σημασία τους και ανακαλούν στη μνήμη τους πώς ήταν ο κόσμος εκείνη την εποχή. Οι νεότεροι/-ρες συμμετέχοντες/-χουσες υποδύονται σύγχρονους δημοσιογράφους ή αρχειονόμους, υποβάλλουν ερωτήσεις και αποφασίζουν πώς θα παρουσιάσουν τα ευρήματα στο κοινό (π.χ. μέσω ενός σύντομου βίντεο, μιας ανάρτησης στα social media ή ενός υποθετικού άρθρου εφημερίδας). Η δραστηριότητα συνδυάζει την αφήγηση ιστοριών, τη δημιουργική σκέψη και τις ψηφιακές δεξιότητες με τρόπο που κεντρίζει το ενδιαφέρον και χωρίς να δημιουργεί πίεση στους/στις συμμετέχοντες/-χουσες.

Οι **δραστηριότητες ψηφιακής συμπερίληψης** αντιστρέφουν τη συνήθη δυναμική: οι νεότεροι/-ρες συμμετέχοντες/-χουσες αναλαμβάνουν τον ρόλο του/της καθοδηγητή/-τριας και βοηθούν τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας να χρησιμοποιήσουν έξυπνα τηλέφωνα (smartphone), τάμπλετ (tablet) ή πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης για καθημερινές εργασίες, όπως η δημιουργία ενός λογαριασμού στο διαδίκτυο ή η πραγματοποίηση βιντεοκλήσης, μέσα σε ένα υποστηρικτικό περιβάλλον χωρίς πίεση. Η αντιστροφή των ρόλων αποτελεί μία από τις πολυτιμότερες πτυχές της άσκησης, καθώς ενισχύει την αυτενέργεια των μεγαλύτερων σε ηλικία συμμετεχόντων/-χουσών, ενώ αναθέτει στους/στις νεότερους/-ρες ένα νέο είδος ευθύνης. Ως πρόσθετη δραστηριότητα, θα μπορούσε να ζητηθεί από τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας να εξηγήσουν στους/στις νεότερους/-ρες πώς χρησιμοποιούνται ορισμένες ψηφιακές συσκευές και εργαλεία. Με τον τρόπο αυτό, και οι δύο ομάδες μπορούν να κατανοήσουν τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους είναι δυνατόν να προσεγγίσουν, να χρησιμοποιήσουν και να εξερευνήσουν τις ίδιες συσκευές και τα ίδια εργαλεία. Το παιχνίδι ρόλων μπορεί να κάνει τη μαθησιακή διαδικασία λιγότερο αγχωτική και πιο ευχάριστη. Σε ένα τέτοιο σενάριο, για παράδειγμα,

οι συμμετέχοντες/-χουσες πρέπει να συνεργαστούν για να υπερασπιστούν μια φανταστική πόλη από μια τεχνολογική απειλή: οι νεότεροι/-ρες γνωρίζουν πώς να κινηθούν στο ψηφιακό περιβάλλον, ενώ οι μεγαλύτεροι/-ρες διαθέτουν τις στρατηγικές γνώσεις και τους κωδικούς πρόσβασης που απαιτούνται για την επιτυχία της αποστολής.

Ανεξάρτητα από τη μορφή που θα επιλεγεί, κάθε δραστηριότητα θα πρέπει να ολοκληρώνεται με μια **στιγμή κοινού αναστοχασμού**: μια σύντομη ομαδική συζήτηση κατά την οποία οι συμμετέχοντες/-χουσες μοιράζονται τι τους άρεσε, τι τους εξέπληξε και τι έμαθαν ο/η ένας/μία από τον/την άλλον/-λη. Το στάδιο αυτό δεν αποτελεί μια απλή, τυπική διαδικασία. Βοηθά να εδραιωθούν οι δεσμοί που αναπτύχθηκαν μεταξύ των συμμετεχόντων/-χουσών και δίνει στους/στις συντονιστές/-στριες τη δυνατότητα να παρατηρήσουν πώς διαμορφώθηκαν σταδιακά κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας.

Στο **Παράρτημα 1**, παρουσιάζεται αναλυτικό παράδειγμα δραστηριότητας αφήγησης ιστοριών με επίκεντρο τις γεωργικές και γαστρονομικές παραδόσεις.

- Δραστηριότητα: Σχεδιασμός ενός Συμπεριληπτικού Εργαστηρίου

Κατά την κατάρτιση προτάσεων για διαγενεακές δράσεις, είναι απαραίτητο το έργο να σχεδιάζεται με σαφήνεια εξαρχής. Για την προσεκτική οργάνωση της διαδικασίας, οι συντονιστές/-στριες θα πρέπει να ακολουθούν τα παρακάτω βήματα:

- **Να καθορίζουν πάντοτε πρώτα τους στόχους:** Αντί να ξεκινούν τον σχεδιασμό από μια ήδη πλήρως διαμορφωμένη δραστηριότητα, οι συντονιστές/-στριες θα πρέπει πρώτα να προσδιορίζουν τους στόχους που καλείται να επιτύχει η ομάδα. Η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων στη διαδικασία αυτή μπορεί να προσφέρει προστιθέμενη αξία, καθώς τους δίνει τη δυνατότητα να εκφράσουν τις ανάγκες, τα προβλήματα ή τις επιθυμίες τους.
- **Να γνωρίζουν τα χαρακτηριστικά των πιθανών συμμετεχόντων/-χουσών:** Η γνώση περισσότερων στοιχείων για τους/τις συμμετέχοντες/-χουσες (π.χ. ηλικία, χόμπι, προτιμήσεις κ.λπ.) βοηθά τους/τις συντονιστές/-στριες να σχεδιάζουν δραστηριότητες στις οποίες οι συμμετέχοντες/-χουσες θα επιθυμούν να λάβουν μέρος ή τις οποίες θα είναι περισσότερο πρόθυμοι/-μες να δοκιμάσουν.
- **Να επιλέγουν τις καταλληλότερες δραστηριότητες:** Είναι σημαντικό όχι μόνο να διασφαλίζεται ότι οι δραστηριότητες εξυπηρετούν τους επιδιωκόμενους στόχους, αλλά και ότι ο χρόνος που περνούν μαζί οι συμμετέχοντες/-χουσες αποφέρει οφέλη και στις δύο γενιές. Μετά την επιλογή κάθε δραστηριότητας, ο/η συντονιστής/-στρια θα πρέπει επίσης να προβλέπει τυχόν αναγκαίες τροποποιήσεις εξετάζοντας πώς μπορεί να προσαρμοστεί ώστε να διασφαλίζεται η συμμετοχή όλων και να μεγιστοποιείται ο αντίκτυπός της.
- **Να αφιερώνουν χρόνο στην προετοιμασία των εργαλείων και των υλικών:** Η προετοιμασία των απαραίτητων υλικών μπορεί να είναι χρονοβόρα και απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό. Όπου είναι εφικτό, οι συμμετέχοντες/-χουσες μπορούν να εμπλέκονται και στη διαδικασία προετοιμασίας. Η συμμετοχή τους μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία για ανταλλαγή απόψεων και να ενισχύσει τόσο την πεποίθησή τους ότι μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά όσο

και την ενεργό εμπλοκή τους στο έργο:

- **Να αξιολογούν την εμπειρία:** Μετά την ολοκλήρωση μιας δραστηριότητας, οι συντονιστές/-στριες θα πρέπει να αναστοχάζονται μαζί με τους/τις συμμετέχοντες/-χουσες σχετικά με την εξέλιξή της, ώστε να εντοπίζουν τους παράγοντες που συνέβαλαν στην επιτυχία της και να εξετάζουν τρόπους βελτίωσης των μελλοντικών συναντήσεων.

- Προσβασιμότητα και Πολιτισμική Ευαισθησία

Η προσβασιμότητα στις διαγενεακές δραστηριότητες είναι απαραίτητη, ώστε άτομα διαφορετικών ηλικιακών ομάδων να μπορούν να αλληλεπιδρούν, να ανταλλάσσουν εμπειρίες και να αποκομίζουν αμοιβαία οφέλη από τα έργα ανεξάρτητα από τις κινητικές, αισθητηριακές ή γνωστικές τους ικανότητες. Μια **προσέγγιση φιλική προς όλες τις ηλικίες** αποσκοπεί στη δημιουργία χώρων και σχέσεων που εξασφαλίζουν την ισότιμη συμμετοχή όλων των γενεών. Η προσβασιμότητα δεν αφορά μόνο την εξάλειψη των φυσικών εμποδίων, αλλά και τη δημιουργία ενός φιλόξενου περιβάλλοντος που σέβεται τη διαφορετικότητα και συμβάλλει στην υπέρβαση των εμποδίων επικοινωνίας μεταξύ των γενεών.

Η ανάπτυξη μιας διαγενεακής δράσης προσφέρει στους/στις συμμετέχοντες/-χουσες τον χώρο και τον χρόνο που χρειάζονται για να μαθαίνουν ο/η ένας/μία από τον/την άλλον/-λη σε πραγματικές συνθήκες ενισχύοντας τόσο την προσωπική τους ανάπτυξη όσο και την ικανότητά τους να συνεργάζονται. Επιπλέον, η διαγενεακή και συνεργατική μάθηση μπορεί να αναδείξει τις περιθωριοποιημένες ομάδες, να γεφυρώσει τις διαφορές μεταξύ γενεών και πολιτισμών και να συμβάλει στη δημιουργία πιο ανθεκτικών και συμπεριληπτικών κοινωνιών.

Για τη δημιουργία μιας συμπεριληπτικής διαγενεακής ανταλλαγής, ο/η συντονιστής/-στρια θα πρέπει:

- να δημιουργεί ένα περιβάλλον στο οποίο όλοι/-λες οι συμμετέχοντες/-χουσες αισθάνονται ότι τους/τις σέβονται και εκτιμούν τη συμβολή τους ανεξάρτητα από την ηλικία, το πολιτισμικό υπόβαθρο, τις δεξιότητες ή τους περιορισμούς τους·
- να αναγνωρίζει και να λαμβάνει υπόψη τις διαφορετικές ανάγκες των συμμετεχόντων/-χουσών, ώστε όλοι/-λες να μπορούν να συμβάλλουν ουσιαστικά·
- να σχεδιάζει ευέλικτες και προσαρμόσιμες δραστηριότητες·
- να αξιοποιεί προσβάσιμες ψηφιακές τεχνολογίες για τη σύνδεση νέων και ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας, την προώθηση της ενεργού γήρανσης, τη μείωση του ψηφιακού χάσματος και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Εκπαιδευτικές Μέθοδοι

Παιχνίδι ρόλων, πρακτικός σχεδιασμός, ομαδική συζήτηση.

Δραστηριότητες και Υλικά

Σενάρια συντονισμού με παιχνίδι ρόλων (εικονικά εργαστήρια με προσομοιωμένες προκλήσεις) και

κατάρτιση συμπεριληπτικού σχεδίου εργαστηρίου, το οποίο περιλαμβάνει δραστηριότητες γνωριμίας, οδηγίες και προσαρμογές προσβασιμότητας.

Αξιολόγηση

Παρατήρηση των παιχνιδιών ρόλων ως προς την επίλυση συγκρούσεων και τη σαφήνεια, εξέταση των σχεδίων εργαστηρίων ως προς τη συμπεριληπτικότητα/δυνατότητα εφαρμογής τους και λήψη ανατροφοδότησης από τους/τις συμμετέχοντες/-χουσες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 – Δραστηριότητα: Διαγενεακή Εκπαίδευση – Διατηρώντας Ζωντανές τις Παραδόσεις μέσα από τον Διάλογο

Επισκόπηση

Αυτή η δραστηριότητα προσκαλεί τους/τις συμμετέχοντες/-χουσες να εξερευνήσουν και να συμβάλουν στη διατήρηση των τοπικών και εθνικών λαϊκών παραδόσεων μέσα από τον διαγενεακό διάλογο. Με αφηγηρία προσωπικές αναμνήσεις, φωτογραφίες και αντικείμενα καθημερινής χρήσης, μεγαλύτεροι/-ρες και νεότεροι/-ρες συμμετέχοντες/-χουσες ξεκινούν ένα κοινό ταξίδι ανακάλυψης με ιδιαίτερη έμφαση στη γεωργική και γαστρονομική κληρονομιά.

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, οι συμμετέχοντες/-χουσες:

- Θα έχουν συμβάλει στη διατήρηση και τη μετάδοση των τοπικών και λαϊκών παραδόσεων στις επόμενες γενιές·
- Θα έχουν συμμετάσχει σε ουσιαστικό διαγενεακό διάλογο μέσα σε ένα ασφαλές και υποστηρικτικό περιβάλλον·
- Θα έχουν ενισχύσει τους κοινωνικούς δεσμούς μέσα από την ανταλλαγή ιστοριών·
- Θα έχουν αξιοποιήσει τη μνήμη και την ανάκληση αναμνήσεων ως εργαλεία προσωπικού και συλλογικού αναστοχασμού.

Διάρκεια: 1 ώρα και 30 λεπτά

Απαιτούμενα Υλικά

- Φωτογραφίες που απεικονίζουν στοιχεία αγροτικών ή λαϊκών παραδόσεων·
- Αντικείμενα που συνδέονται με την αγροτική ή την οικιακή ζωή (π.χ. εργαλεία, μαγειρικά σκεύη, χειροποίητα αντικείμενα)·
- Προαιρετικά: μια απλή συσκευή εγγραφής ή smartphone για την καταγραφή της δραστηριότητας.

Δομή της Δραστηριότητας

Εισαγωγή (15 λεπτά) Ο/Η συντονιστής/-στρια καλωσορίζει την ομάδα και εξηγεί εν συντομία τον σκοπό της δραστηριότητας: στόχος δεν είναι να διδάξει, αλλά να ακούσουν όλοι/-λες, να

μοιραστούν εμπειρίες και να μάθουν ο/η ένας/μία από τον/την άλλον/-λη. Οι συμμετέχοντες/-χουσες καλούνται να τοποθετήσουν σε ένα κεντρικό τραπέζι όσα αντικείμενα ή φωτογραφίες έχουν φέρει δημιουργώντας έναν κοινό «χώρο μνήμης» που θα αποτελέσει το σημείο αναφοράς της συζήτησης.

Διάλογος και Αφήγηση Ιστοριών (60 λεπτά) Οι νεότεροι/-ρες συμμετέχοντες/-χουσες καλούνται να υποβάλουν ερωτήσεις ανοικτού τύπου στα μεγαλύτερα σε ηλικία μέλη της ομάδας. Οι παρακάτω ερωτήσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αφετηρία. Οι συντονιστές/-στριες μπορούν να τις προσαρμόσουν ανάλογα με το υπόβαθρο και τη δυναμική της ομάδας:

Μεγαλώσατε στην ύπαιθρο ή σε πόλη; Πώς επηρέασε αυτό τη σχέση σας με τη διατροφή και τη γη;

Ποιες αγροτικές εργασίες ή εργασίες φροντίδας των ζώων αποτελούσαν μέρος της καθημερινότητας του νοικοκυριού ή της κοινότητάς σας;

Πώς εξασφάλιζε η οικογένειά σας τα τρόφιμά της; Τα καλλιεργούσατε, τα συντηρούσατε ή τα ανταλλάσσετε;

Ποια φαγητά μαγειρεύατε συχνότερα; Έχουν χαθεί με την πάροδο του χρόνου κάποιες από αυτές τις συνταγές;

Ποιες παραδόσεις που συνδέονται με τη γη ή τη διατροφή εξακολουθούν να υπάρχουν σήμερα και ποιες έχουν εκλείψει; (π.χ. σπορά με το χέρι, παρασκευή ψωμιού στο σπίτι, εποχικά παρασκευάσματα, συλλογική συγκομιδή)

Τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας ενθαρρύνονται, χωρίς ποτέ να τους ασκείται πίεση, να απαντήσουν ελεύθερα, χρησιμοποιώντας, εφόσον τους βοηθά, τα αντικείμενα και τις φωτογραφίες ως οπτικά ερεθίσματα. Η συζήτηση θα πρέπει να έχει τη μορφή φυσικής ανταλλαγής και όχι συνέντευξης.

Κλείσιμο και Αναστοχασμός (20 λεπτά) Συγκεντρώστε την ομάδα σε κύκλο για το κλείσιμο της δραστηριότητας. Ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/-χουσες να αναφέρουν ένα πράγμα που ανακάλυψαν, κάτι που τους εξέπληξε και ένα συναίσθημα που τους προκάλεσε η δραστηριότητα. Ο/Η συντονιστής/-στρια μπορεί να ολοκληρώσει αναδεικνύοντας τις συνδέσεις που προέκυψαν: ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν, ανάμεσα σε διαφορετικές εμπειρίες ζωής και ανάμεσα στους ανθρώπους που βρίσκονται στον ίδιο χώρο.

Πιθανές Παραλλαγές

Μετά τη δραστηριότητα, οι νεότεροι/-ρες συμμετέχοντες/-χουσες μπορούν να αναλάβουν τον ρόλο των επιμελητών/-τριών: να συγκεντρώσουν τις ιστορίες που αφηγήθηκαν, να τις οργανώσουν σε ένα σύντομο γραπτό ή οπτικό έργο και να παρουσιάσουν το αποτέλεσμα στην ομάδα σε επόμενη συνάντηση.

Εάν η ομάδα είναι εξοικειωμένη με την τεχνολογία, η δραστηριότητα μπορεί να ηχογραφηθεί ή να βιντεοσκοπηθεί και να μετατραπεί σε ένα σύντομο ηχητικό ή οπτικοακουστικό αρχείο, το οποίο θα κοινοποιηθεί στην ευρύτερη κοινότητα.

Αναφορές

- Bridging Generations: A guide to Intergenerational Programs in Newfoundland and Labrador - Seniors. (2025, December 10). Seniors. <https://www.gov.nl.ca/seniors/bridging-generations/>
- Intergenerational Training Course for Trainers and Practitioners Edition 2 Generations Working Together. (n.d.). <https://generationsworkingtogether.org/downloads/5cde5c13d2fb7-Training%20Manual%20edition%202%20final.pdf>
- (2025). Facilitators' Handbook for Collaborative Action [Review of Facilitators' Handbook for Collaborative Action]. https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-4746/InterGenic_Facilitators'%20Handbook%20complete%20version%20.pdf
- Tried and True: A Guide to Successful Intergenerational Activities at Shared Site Programs. (n.d.). <https://www.gu.org/app/uploads/2018/05/SharedSites-Report-TriedandTrueActivitiesGuide.pdf>
- Digital Storytelling e Gamification: istruzioni per l'uso – Formazione su Misura. (2022). Formazionesumisura.it. <https://www.formazionesumisura.it/evento/digital-storytelling-e-gamification-istruzioni-per-luso/>

LEGENDS

Ενότητα 2 – Ψηφιακός Έγγραμματισμός για Άτομα Μεγαλύτερης Ηλικίας

Η ενότητα αυτή εισάγει τους συμμετέχοντες στις βασικές ψηφιακές δεξιότητες που απαιτούνται για την ασφαλή και με αυτοπεποίθηση πλοήγηση στο σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον. Έχει σχεδιαστεί για μικτές ομάδες νέων και μεγαλύτερης ηλικίας ατόμων, ενθαρρύνοντας τη διαγενεακή μάθηση, τη συνεργασία και την αμοιβαία υποστήριξη.

Μέσα από συνδυασμό παρουσιάσεων, επιδείξεων και διαδραστικών δραστηριοτήτων, οι συμμετέχοντες θα γνωρίσουν βασικά ψηφιακά εργαλεία, θα εξασκηθούν στην ηλεκτρονική επικοινωνία και θα αναπτύξουν την ικανότητα να αξιολογούν κριτικά τις πληροφορίες που συναντούν στο διαδίκτυο. Παράλληλα, η ενότητα εστιάζει στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τους διαδικτυακούς κινδύνους, όπως η προστασία της ιδιωτικότητας, οι ψευδείς ειδήσεις και οι διαδικτυακές απάτες, ενισχύοντας την αυτοπεποίθηση και την αυτονομία των συμμετεχόντων στη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών.

Υπο-ενότητες

- Οδηγίες για τον εκπαιδευτή
- Δραστηριότητα γνωριμίας: *Δείξε μας μια φωτογραφία*
- Βασικές έννοιες του διαδικτύου
- Χρήση εφαρμογών επικοινωνίας
- Ψηφιακή ασφάλεια και προστασία προσωπικών δεδομένων
- Επεξεργασία και αξιολόγηση διαδικτυακών πληροφοριών
- Αναγνώριση μη ασφαλούς διαδικτυακού περιεχομένου
- Δραστηριότητα οοκλήρωσης

Εκτιμώμενη διάρκεια

Η συνολική διάρκεια της ενότητας είναι περίπου τρεις ώρες και τριάντα λεπτά, με τη μορφή διαδραστικού εργαστηρίου διά ζώσης (με δυνατότητα προσαρμογής για διαδικτυακή υλοποίηση). Συνιστάται η υλοποίηση της ενότητας σε δύο ξεχωριστές συναντήσεις, ώστε να υπάρχει επαρκής χρόνος συμμετοχής και αφομοίωσης για όλες τις ηλικιακές ομάδες.

Ο εκπαιδευτής θα πρέπει να διατηρεί ευελιξία ως προς τον ρυθμό υλοποίησης, προσαρμόζοντάς τον στις ανάγκες των συμμετεχόντων, στο επίπεδο ψηφιακής τους εμπειρίας και στον βαθμό αλληλεπίδρασης της ομάδας.

Μαθησιακοί στόχοι

Με την ολοκλήρωση της ενότητας, οι συμμετέχοντες θα είναι σε θέση να:

- Κατανοούν τις βασικές έννοιες του διαδικτύου και να συνδέουν τις συσκευές τους στο διαδίκτυο
- χρησιμοποιούν εφαρμογές ανταλλαγής μηνυμάτων για την καθημερινή τους επικοινωνία
- αναγνωρίζουν τι είναι το ψηφιακό αποτύπωμα και να εφαρμόζουν υπεύθυνες πρακτικές κοινοποίησης πληροφοριών
- εντοπίζουν ψευδείς ειδήσεις χρησιμοποιώντας απλές τεχνικές επαλήθευσης
- αναγνωρίζουν τα συνηθέστερα χαρακτηριστικά των διαδικτυακών απατών και να αντιδρούν με ασφαλή τρόπο
- εφαρμόζουν κριτική σκέψη ώστε να κινούνται με ασφάλεια και αυτοπεποίθηση στο ψηφιακό περιβάλλον

Ανάπτυξη περιεχομένου

Οδηγίες για τον εκπαιδευτή

Καθ' όλη τη διάρκεια της ενότητας, **ο εκπαιδευτής υποστηρίζεται από την παρουσίαση**, η οποία οργανώνει τη ροή της συνεδρίας και παρέχει οπτική καθοδήγηση στους συμμετέχοντες. Οι διαφάνειες χρησιμοποιούνται για την εισαγωγή βασικών εννοιών, την παρουσίαση παραδειγμάτων και την υποστήριξη των επεξηγήσεων μέσω απλών εικόνων και λέξεων-κλειδιών. Ο εκπαιδευτής θα πρέπει να χρησιμοποιεί την παρουσίαση ως εργαλείο καθοδήγησης και όχι ως κείμενο προς ανάγνωση, εξασφαλίζοντας ότι η ενεργή συμμετοχή, η συζήτηση και οι πρακτικές δραστηριότητες πρέπει να παραμένουν στο επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας. Όλα τα φύλλα εργασίας που αναφέρονται παρακάτω περιλαμβάνονται στο εκπαιδευτικό υλικό της παρούσας ενότητας.

Όσον αφορά τη δυναμική της ομάδας, ο εκπαιδευτής χρειάζεται να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στη συνεργασία μεταξύ νέων και των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας. Η συνεδρία θα πρέπει να ενθαρρύνει την αμοιβαία μάθηση, δίνοντας τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να ανταλλάσσουν εμπειρίες και απόψεις και να υποστηρίζουν ο ένας τον άλλο.

LEGENDS

Οι εκπαιδευτές μπορούν να βοηθούν τους μεγαλύτερους δείχνοντας τα απαραίτητα βήματα και εξηγώντας τις διαδικασίες, χωρίς όμως να ολοκληρώνουν οι ίδιοι τις δραστηριότητες εκ μέρους τους. Με αυτόν τον τρόπο, οι τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας αναπτύσσουν σταδιακά αυτοπεποίθηση και αυτονομία μέσα από τη βιωματική εξάσκηση.

Παράλληλα, ο εκπαιδευτής οφείλει να διασφαλίζει ότι όλοι οι συμμετέχοντες έχουν τον χρόνο και τον χώρο να μάθουν με τον δικό τους ρυθμό, λαμβάνοντας υπόψη τα διαφορετικά επίπεδα ψηφιακών δεξιοτήτων και τις ανάγκες προσβασιμότητας. Για τον σκοπό αυτό, συνιστάται η χρήση απλής γλώσσας, οπτικών βοηθημάτων και σαφών οδηγιών βήμα προς βήμα.

Δραστηριότητα γνωριμίας (20 λεπτά)

- **Κοινοποίηση φωτογραφίας (5 λεπτά)**

Ο εκπαιδευτής ξεκινά τη συνεδρία με μια απλή και ευχάριστη δραστηριότητα γνωριμίας, προσκαλώντας τους συμμετέχοντες να μοιραστούν μια πρόσφατη φωτογραφία ή ένα σύντομο βίντεο από το κινητό τους τηλέφωνο. Εξηγεί ότι πολλοί άνθρωποι χρησιμοποιούν καθημερινά τις συσκευές τους για να καταγράψουν στιγμές της ζωής τους και ότι η δραστηριότητα αυτή αποτελεί έναν εύκολο τρόπο σύνδεσης της ψηφιακής τεχνολογίας με προσωπικές εμπειρίες.

Οι συμμετέχοντες καλούνται να επιλέξουν μια πρόσφατη φωτογραφία ή ένα βίντεο που αισθάνονται άνετα να παρουσιάσουν. Ο εκπαιδευτής διευκρινίζει ότι η συμμετοχή είναι προαιρετική και ότι μπορούν να επιλέξουν κάτι απλό ή ουδέτερο, εφόσον το επιθυμούν. Για να διευκολύνει την έναρξη της δραστηριότητας, μπορεί να παρουσιάσει πρώτος μια φωτογραφία που έχει ήδη συμπεριληφθεί στην **παρουσίαση**.

- **Συζήτηση σε ζευγάρια (10 λεπτά)**

Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες παρουσιάζουν τη φωτογραφία τους σε ζευγάρια ή μικρές ομάδες, εξηγώντας τι απεικονίζει και γιατί την επέλεξαν. Ο εκπαιδευτής ενθαρρύνει τη διαγενεακή αλληλεπίδραση, δίνοντας την ευκαιρία σε νέους και μεγαλύτερους να συνομιλήσουν φυσικά και να γνωριστούν καλύτερα μέσα από τις προσωπικές τους εμπειρίες.

- **Αναστοχασμός και παρουσίαση της ενότητας (5 λεπτά)**

Μετά την ανταλλαγή φωτογραφιών, ο εκπαιδευτής συντονίζει έναν σύντομο αναστοχασμό θέτοντας ερωτήματα όπως:

- Πόσο εύκολο ήταν να βρείτε τη φωτογραφία;
- Μοιράζεστε συχνά φωτογραφίες με άλλους;
- Ποιες εφαρμογές χρησιμοποιείτε συνήθως για να τις στείλετε;

Στη συνέχεια, αξιοποιεί τη δραστηριότητα ως γέφυρα προς την ενότητα, επισημαίνοντας ότι καθημερινές ενέργειες, όπως η λήψη και η κοινοποίηση φωτογραφιών, αποτελούν μέρος της ψηφιακής ζωής και ότι κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου οι συμμετέχοντες θα μάθουν να χρησιμοποιούν αυτά τα εργαλεία με μεγαλύτερη ασφάλεια και αυτοπεποίθηση.

Βασικές έννοιες του Διαδικτύου (30 λεπτά)

- **Παρουσίαση (5 λεπτά)**

Ο εκπαιδευτής ζητά από τους συμμετέχοντες να αναφέρουν πώς χρησιμοποιούν ήδη το διαδίκτυο στην καθημερινότητά τους, συνδέοντας έτσι τη θεωρία με πραγματικά παραδείγματα.

Στη συνέχεια εξηγεί ότι υπάρχουν δύο βασικοί τρόποι σύνδεσης στο διαδίκτυο, μέσω δικτύου Wi-Fi και μέσω δεδομένων κινητής τηλεφωνίας (mobile data).

Μπορεί να χρησιμοποιήσει την ακόλουθη αναλογία:

- το **Wi-Fi** μοιάζει με τη βρύση του σπιτιού, όπου υπάρχει συνεχής πρόσβαση στο νερό,
- ενώ τα **δεδομένα κινητής τηλεφωνίας** μοιάζουν με ένα μπουκάλι νερό που μεταφέρουμε μαζί μας και έχει περιορισμένη ποσότητα.

Ο εκπαιδευτής επισημαίνει επίσης τις πρακτικές συνέπειες αυτής της διαφοράς. Η χρήση δεδομένων κινητής τηλεφωνίας χωρίς επίγνωση μπορεί να οδηγήσει σε επιπλέον χρεώσεις ή εξάντληση του διαθέσιμου όγκου δεδομένων, ενώ το Wi-Fi είναι συνήθως η καταλληλότερη επιλογή για δραστηριότητες που καταναλώνουν μεγάλο όγκο δεδομένων, όπως η παρακολούθηση βίντεο ή η λήψη αρχείων.

Για να γίνει ακόμη πιο κατανοητό, μπορεί να εξηγήσει ότι όταν εξαντληθούν τα διαθέσιμα δεδομένα κινητής τηλεφωνίας, είναι σαν να αδειάζει το μπουκάλι νερού και να χρειάζεται να περιμένουμε μέχρι τον επόμενο μήνα ώστε ο πάροχος να το «ξαναγεμίσει».

- **Επίδειξη (10 λεπτά)**

Ο εκπαιδευτής δείχνει βήμα προς βήμα πώς γίνεται η σύνδεση ενός κινητού τηλεφώνου σε δίκτυο Wi-Fi, συμπεριλαμβανομένης της ενεργοποίησης και απενεργοποίησης της λειτουργίας και της επιλογής διαθέσιμου δικτύου.

Στη συνέχεια παρουσιάζει τη χρήση ενός προγράμματος περιήγησης στο διαδίκτυο (browser) και πραγματοποιεί μια απλή αναζήτηση χρησιμοποιώντας το πληκτρολόγιο, με παραδείγματα που σχετίζονται με τις ανάγκες των συμμετεχόντων, όπως αναζήτηση συνταγών, πληροφοριών για ιατρικά ραντεβού ή άλλων καθημερινών θεμάτων.

- **Καθοδηγούμενη εξάσκηση (10 λεπτά)**

Τα μεγαλύτερα ηλικίας άτομα και οι νέοι σχηματίζουν ζευγάρια. Οι μεγαλύτεροι συμμετέχοντες συνδέονται σε ένα δίκτυο Wi-Fi και πραγματοποιούν αναζήτηση για έναν τοπικό προορισμό που προτείνουν οι νέοι. Οι νέοι λειτουργούν ως μέντορες, παρέχοντας βοήθεια μόνο όταν αυτή είναι απαραίτητη. Ο εκπαιδευτής κινείται ανάμεσα στα ζευγάρια, παρέχει υποστήριξη όπου χρειάζεται και ενθαρρύνει τη συνεργασία και την αλληλοβοήθεια μεταξύ των συμμετεχόντων.

- **Παρουσίαση διαθέσιμων πόρων (5 λεπτά)**

Ο εκπαιδευτής ενημερώνει όλους τους συμμετέχοντες για τις διαθέσιμες τοπικές υπηρεσίες και δομές υποστήριξης σε θέματα ψηφιακών δεξιοτήτων, υπογραμμίζοντας ότι η εξοικείωση με την τεχνολογία απαιτεί συνεχή εξάσκηση και επανάληψη, στοιχεία που συμβάλλουν ουσιαστικά στην ανάπτυξη αυτοπεποίθησης και αυτονομίας στη χρήση των ψηφιακών εργαλείων.

Χρήση εφαρμογών επικοινωνίας (20 λεπτά)

- **Παρουσίαση (10 λεπτά)**

Ο εκπαιδευτής παρουσιάζει τις βασικές διαφορές μεταξύ δύο τρόπων επικοινωνίας: των γραπτών μηνυμάτων **SMS**, τα οποία δεν απαιτούν σύνδεση στο διαδίκτυο, και των εφαρμογών ανταλλαγής μηνυμάτων, οι οποίες λειτουργούν μέσω σύνδεσης στο διαδίκτυο.

Στη συνέχεια παρουσιάζει συνοπτικά τρεις από τις πιο διαδεδομένες εφαρμογές επικοινωνίας και τη διαφορετική χρήση τους:

- **WhatsApp** και **Facebook Messenger**, επικοινωνία με φίλους, συγγενείς και γνωστούς.
- **Instagram**, κοινοποίηση περιεχομένου, όπως φωτογραφίες και βίντεο.

Ο εκπαιδευτής επισημαίνει επίσης ότι, παρά τις διαφορές τους, οι περισσότερες εφαρμογές διαθέτουν κοινές λειτουργίες (αποστολή γραπτών μηνυμάτων, φωτογραφιών, βίντεο, φωνητικών μηνυμάτων...) που επαναλαμβάνονται σχεδόν σε

Οι πλατφόρμες, επιτρέποντας στους μεγαλύτερους συμμετέχοντες να αναγνωρίζουν τα βασικά σύμβολα και τις λειτουργίες που συναντούν ανεξάρτητα από την εφαρμογή που χρησιμοποιούν.

- **Συζήτηση (10 λεπτά)**

Ο εκπαιδευτής θέτει μια ανοικτή ερώτηση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι συμμετέχοντες χρησιμοποιούν τις εφαρμογές ανταλλαγής μηνυμάτων στην καθημερινότητά τους. Νέοι και μεγαλύτεροι συζητούν και συγκρίνουν ποιες εφαρμογές χρησιμοποιούν περισσότερο και για ποιους λόγους, όπως η επικοινωνία με αγαπημένα πρόσωπα, η κοινοποίηση φωτογραφιών και βίντεο ή η ενημέρωση για ενδιαφέροντα θέματα.

Ψηφιακή ασφάλεια και προστασία προσωπικών δεδομένων (45 λεπτά)

- **Παρουσίαση (20 λεπτά)**

Ο εκπαιδευτής εισάγει την έννοια του **ψηφιακού αποτυπώματος** με απλό και κατανοητό τρόπο, εξηγώντας ότι πρόκειται για το σύνολο των πληροφοριών που αφήνει ένας άνθρωπος κατά τη χρήση του διαδικτύου. Τονίζει ότι αυτό περιλαμβάνει τόσο τις πληροφορίες που επιλέγουμε συνειδητά να μοιραστούμε όσο και εκείνες που συλλέγονται αυτόματα κατά την πλοήγησή μας.

Στη συνέχεια παρουσιάζει τη διάκριση μεταξύ **ενεργού** και **παθητικού ψηφιακού αποτυπώματος**. Το **ενεργό ψηφιακό αποτύπωμα** αφορά τις πληροφορίες που ο χρήστης δημοσιεύει ή κοινοποιεί σκόπιμα, όπως φωτογραφίες, σχόλια, αναρτήσεις ή μηνύματα. Το **παθητικό ψηφιακό αποτύπωμα** αφορά δεδομένα που συλλέγονται χωρίς άμεση ενέργεια του χρήστη, όπως η δραστηριότητα περιήγησης, η τοποθεσία ή πληροφορίες που καταγράφονται από τις ιστοσελίδες που επισκέπτεται.

Για να γίνει πιο σαφής αυτή η διάκριση, ο εκπαιδευτής χρησιμοποιεί απλά παραδείγματα. Για το ενεργό αποτύπωμα μπορεί να αναφέρει τη δημοσίευση μιας φωτογραφίας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή την αποστολή μιας φωτογραφίας σε φίλους. Για το παθητικό αποτύπωμα εξηγεί ότι πολλές ιστοσελίδες συλλέγουν πληροφορίες σχετικά με τις επισκέψεις των χρηστών, ακόμη και όταν εκείνοι δεν κοινοποιούν συνειδητά προσωπικά δεδομένα.

Στο πλαίσιο αυτής της συζήτησης παρουσιάζεται και η έννοια των **cookies**, εξηγώντας ότι πρόκειται για μικρά αρχεία δεδομένων που αποθηκεύονται από τις ιστοσελίδες με σκοπό να θυμούνται τις προτιμήσεις των χρηστών, να καταγράφουν τη δραστηριότητά τους ή να προσαρμόζουν το περιεχόμενο που προβάλλεται.

Για να γίνει πιο κατανοητή η λειτουργία τους, ο εκπαιδευτής μπορεί να χρησιμοποιήσει την αναλογία του βεστιαρίου. Οι συμμετέχοντες φτάνουν με το παλτό τους (τα προσωπικά δεδομένα), το παραδίδουν στον υπεύθυνο (τον διακομιστή της

ιστοσελίδας) και λαμβάνουν ένα αριθμημένο καρτελάκι (το cookie). Όταν επιστρέψουν, ακόμη κι αν έχει αλλάξει ο υπεύθυνος, το καρτελάκι επιτρέπει να αναγνωριστεί και να επιστραφεί το σωστό παλτό. Εναλλακτικά, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ένα ακόμη πιο απλό παράδειγμα: κάθε πληροφορία που συλλέγεται μέσω των cookies είναι σαν ένα κομμάτι παζλ. Όσο περισσότερα κομμάτια συγκεντρώνονται και συνδυάζονται, τόσο πιο ολοκληρωμένη εικόνα δημιουργείται για τον χρήστη.

Ο εκπαιδευτής διευκρινίζει ότι τα cookies δεν είναι από μόνα τους επικίνδυνα. Χρησιμοποιούνται συχνά για τη βελτίωση της εμπειρίας πλοήγησης, την εξατομίκευση του περιεχομένου ή των διαφημίσεων και την ανάλυση της χρήσης των ιστοσελίδων. Για τον λόγο αυτό οι χρήστες καλούνται να δώσουν τη συγκατάθεσή τους κατά την είσοδο σε μια ιστοσελίδα, ενώ στην **παρουσίαση** παρατίθενται σχετικά παραδείγματα.

Παρουσιάζεται επίσης η επιλογή αποδοχής **μόνο των απολύτως απαραίτητων cookies**. Χρησιμοποιώντας ξανά την αναλογία του βεστιαρίου, αυτό σημαίνει ότι το βεστιάριο κρατά μόνο το παλτό που είναι απαραίτητο για να μπορεί ο επισκέπτης να κινηθεί στον χώρο, δηλαδή τα στοιχεία που απαιτούνται για τη λειτουργία της ιστοσελίδας, όπως η σύνδεση στον λογαριασμό ή οι βασικές προτιμήσεις. Το πρόβλημα αρχίζει όταν το βεστιάριο κρατά και άλλα προσωπικά αντικείμενα που ο επισκέπτης δεν είχε σκοπό να παραδώσει, όπως το κασκόλ, την τσάντα ή την ομπρέλα, και μάλιστα μοιράζεται πληροφορίες για αυτά με άλλα «βεστιάρια» της πόλης. Αντίστοιχα, τα μη απαραίτητα cookies (διαφημιστικά, αναλυτικά ή παρακολούθησης) επιτρέπουν σε τρίτους να δημιουργήσουν ένα ολοκληρωμένο προφίλ σχετικά με τις διαδικτυακές συνήθειες και τις προτιμήσεις του χρήστη.

Ο εκπαιδευτής επισημαίνει επίσης ότι κάθε περιεχόμενο που δημοσιεύεται στο διαδίκτυο μπορεί να **αποκτήσει μεγαλύτερη διάρκεια ζωής και μεγαλύτερη ορατότητα από αυτή που αρχικά φανταζόμαστε**. Μια φωτογραφία, ένα σχόλιο ή μια ανάρτηση μπορεί να αποθηκευτεί, να κοινοποιηθεί ή να εμφανιστεί ξανά ακόμη και μετά τη διαγραφή της.

Τέλος, υπογραμμίζει ότι το ψηφιακό αποτύπωμα δεν αφορά μόνο τους κινδύνους αλλά και την ενημερωμένη και υπεύθυνη χρήση του διαδικτύου. Οι χρήστες μπορούν να επιλέγουν τι μοιράζονται, με ποιον το μοιράζονται και πώς διαχειρίζονται τα προσωπικά τους δεδομένα.

• **Συζήτηση – Παθητικό ψηφιακό αποτύπωμα (10 λεπτά)**

Ο εκπαιδευτής ζητά από όλους τους συμμετέχοντες να σκεφτούν ποιες πληροφορίες πιστεύουν ότι υπάρχουν ήδη για τους ίδιους στο διαδίκτυο. Νέοι και μεγαλύτεροι ενθαρρύνονται να αναφέρουν παραδείγματα, όπως αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, προσωπικά προφίλ ή σχόλια που έχουν δημοσιεύσει. Κατά τη διάρκεια της συζήτησης, ο εκπαιδευτής βοηθά τους συμμετέχοντες να διακρίνουν ποιες πληροφορίες έχουν δημοσιεύσει οι ίδιοι συνειδητά και ποιες ενδέχεται να συλλέγονται χωρίς να το αντιλαμβάνονται, ενισχύοντας έτσι την κατανόηση των εννοιών που παρουσιάστηκαν προηγουμένως.

- **Σκέψου πριν κοινοποιήσεις – Ενεργό ψηφιακό αποτύπωμα (10 λεπτά)**

Ο εκπαιδευτής μοιράζει το φύλλο εργασίας **«Σκέψου πριν κοινοποιήσεις»**, το οποίο περιλαμβάνει σύντομα υποθετικά σενάρια διαδικτυακής δραστηριότητας. Οι συμμετέχοντες καλούνται να αποφασίσουν εάν θα κοινοποιούσαν το συγκεκριμένο περιεχόμενο και να εξηγήσουν τους λόγους της επιλογής τους.

Ο εκπαιδευτής καθοδηγεί τη συζήτηση ενθαρρύνοντας τους συμμετέχοντες να εξετάσουν ζητήματα όπως:

1. ποιοι θα μπορούσαν να δουν το περιεχόμενο,
2. πώς μπορεί να το ερμηνεύσουν άλλοι άνθρωποι,
3. ποιες ενδεχομένως να είναι οι μακροπρόθεσμες συνέπειες της δημοσίευσής του.

- **Ευαισθητοποίηση για την προστασία ης ιδιωτικότητας (5 λεπτά)**

Ο εκπαιδευτής ολοκληρώνει την ενότητα με μια σύντομη συζήτηση, επαναλαμβάνοντας τη σημασία της αρχής **«Σκέψου πριν κοινοποιήσεις»** και συνδέοντάς την με την προστασία της ιδιωτικότητας, την προσωπική ασφάλεια και τη διαδικτυακή φήμη.

Παρουσιάζει συνοπτικά τις βασικές ρυθμίσεις απορρήτου στις εφαρμογές κοινωνικής δικτύωσης, εξηγώντας ότι οι χρήστες μπορούν να ελέγχουν:

1. ποιοι βλέπουν το περιεχόμενό τους,
2. ποιοι μπορούν να επικοινωνήσουν μαζί τους,
3. ποιες προσωπικές πληροφορίες εμφανίζονται στο προφίλ τους.

Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση σε απλές πρακτικές, όπως ο τακτικός έλεγχος των ρυθμίσεων απορρήτου και ο περιορισμός της πρόσβασης σε προσωπικά δεδομένα.

Η ενότητα ολοκληρώνεται με την προτροπή προς τους συμμετέχοντες να εφαρμόζουν αυτές τις πρακτικές στην καθημερινή τους χρήση του διαδικτύου, υπενθυμίζοντας ότι ακόμη και μικρές αλλαγές μπορούν να ενισχύσουν σημαντικά την ασφάλεια και τον έλεγχο των προσωπικών τους δεδομένων.

Επεξεργασία και αξιολόγηση διαδικτυακών πληροφοριών (30 λεπτά)

- **Παρουσίαση (15 λεπτά)**

LEGENDS

Ο εκπαιδευτής ξεκινά διανέμοντας σε όλους τους συμμετέχοντες το **Ενημερωτικό Φύλλο για τις Ψευδείς Ειδήσεις (Fake News Information Sheet)**.

Στη συνέχεια παρουσιάζει την έννοια των ψευδών ειδήσεων με απλό και κατανοητό τρόπο, εξηγώντας ότι πρόκειται για ψευδείς ή παραπλανητικές πληροφορίες που παρουσιάζονται ως αληθινές και συχνά είναι σχεδιασμένες ώστε να φαίνονται αξιόπιστες. Εξηγεί ότι οι ψευδείς ειδήσεις μπορούν να εμφανιστούν με πολλές μορφές, όπως άρθρα, αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, βίντεο ή μηνύματα, και ότι δεν είναι πάντοτε εύκολο να αναγνωριστούν.

Στη συνέχεια αναλύει τους λόγους για τους οποίους δημιουργούνται, επισημαίνοντας ότι συχνά έχουν στόχο να προσελκύσουν την προσοχή, να αυξήσουν τις επισκέψεις σε ιστοσελίδες, να επηρεάσουν απόψεις, να προωθήσουν συγκεκριμένες ιδεολογικές ή εμπορικές επιδιώξεις ή να προκαλέσουν σύγχυση. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη συναισθηματική διάσταση των ψευδών ειδήσεων. Ο εκπαιδευτής εξηγεί ότι συχνά έχουν σχεδιαστεί ώστε να προκαλούν έντονα συναισθήματα, όπως φόβο, θυμό ή έκπληξη, οδηγώντας τους ανθρώπους να αντιδρούν γρήγορα και να αναπαράγουν πληροφορίες χωρίς προηγούμενο έλεγχο.

Οι συμμετέχοντες ενθαρρύνονται να υιοθετούν στάση κριτικής σκέψης, σταματώντας για λίγο πριν εμπιστευτούν ή κοινοποιήσουν οποιοδήποτε περιεχόμενο. Καλούνται να αναρωτηθούν ποιος δημιούργησε αυτή την πληροφορία, γιατί δημιουργήθηκε, προσπαθεί να επηρεάσει τον τρόπο που σκέφτομαι ή ενεργώ;

Στη συνέχεια παρουσιάζεται μια απλή διαδικασία αναγνώρισης ψευδών ειδήσεων, βασισμένη στο **Ενημερωτικό Φύλλο για τις Ψευδείς Ειδήσεις**. Οι συμμετέχοντες μαθαίνουν να:

- ελέγχουν την πηγή της πληροφορίας και την αξιοπιστία της,
- εξετάζουν πότε δημοσιεύτηκε η πληροφορία ώστε να αποφεύγουν παρωχημένο ή ανακυκλωμένο περιεχόμενο,
- αναγνωρίζουν αν ο σκοπός του περιεχομένου είναι η ενημέρωση, η πειθώ, η ψυχαγωγία ή η χειραγώγηση.

Επιπλέον, ενθαρρύνονται να αναζητούν αν το ίδιο γεγονός καλύπτεται και από άλλες αξιόπιστες πηγές, καθώς τα σημαντικά γεγονότα συνήθως επιβεβαιώνονται από περισσότερα του ενός μέσα ενημέρωσης. Ο εκπαιδευτής δίνει επίσης έμφαση στους εντυπωσιακούς ή υπερβολικούς τίτλους, εξηγώντας ότι συχνά χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για να προσελκύσουν την προσοχή και δεν αντικατοπτρίζουν με ακρίβεια το περιεχόμενο.

Τέλος, παρουσιάζει τη σημασία των αποδεικτικών στοιχείων. Οι αξιόπιστες πληροφορίες συνοδεύονται συνήθως από στοιχεία, δεδομένα, στατιστικές ή αναγνωρίσιμες πηγές. Αντίθετα, η χρήση αόριστων εκφράσεων, όπως «οι ειδικοί λένε», χωρίς συγκεκριμένες αναφορές, αποτελεί σημαντική ένδειξη ότι η πληροφορία χρειάζεται περαιτέρω έλεγχο.

Δραστηριότητα (15λεπτά)

Οι συμμετέχοντες χωρίζονται σε διαγενεακά ζευγάρια για τη δραστηριότητα **«Εντόπιση την ψευδή είδηση»**. Ο εκπαιδευτής εξηγεί ότι θα αναλύσουν διαφορετικά παραδείγματα πληροφοριών και θα προσπαθήσουν να αποφασίσουν αν πρόκειται για αληθινές ή ψευδείς ειδήσεις. Τονίζει ότι σκοπός της δραστηριότητας δεν είναι απλώς να βρεθεί η «σωστή» απάντηση, αλλά να αναπτυχθεί η ικανότητα τεκμηριωμένης αξιολόγησης.

Οι συμμετέχοντες λαμβάνουν σύντομα παραδείγματα κειμένων και καλούνται να εντοπίσουν ενδείξεις όπως, έντονη συναισθηματική γλώσσα, απουσία σαφούς πηγής, έλλειψη αποδεικτικών στοιχείων, υπερβολικούς ή ύποπτους ισχυρισμούς. Συζητούν τις παρατηρήσεις τους με τον συνεργάτη ή την ομάδα τους και, στη συνέχεια, ο εκπαιδευτής συντονίζει συζήτηση στην ολομέλεια, ζητώντας από κάθε ομάδα να εξηγήσει τη συλλογιστική της. Ολοκληρώνοντας, επισημαίνει ότι η αξιολόγηση μιας πληροφορίας δεν πρέπει να βασίζεται σε μία μόνο ένδειξη αλλά στον συνδυασμό πολλών διαφορετικών στοιχείων που οδηγούν σε ένα τεκμηριωμένο συμπέρασμα.

Αναγνώριση μη ασφαλούς διαδικτυακού περιεχομένου (30 λεπτά)

- **Παρουσίαση (10 λεπτά)**

Ο εκπαιδευτής εισάγει την έννοια των διαδικτυακών απατών, εξηγώντας ότι πρόκειται για προσπάθειες εξαπάτησης των χρηστών με σκοπό να τους πείσουν να κοινοποιήσουν προσωπικές πληροφορίες, να πατήσουν σε κακόβουλους συνδέσμους ή να στείλουν χρήματα. Διευκρινίζει ότι οι απάτες μπορούν να εμφανιστούν με διαφορετικές μορφές, όπως μηνύματα SMS, ηλεκτρονικά μηνύματα και ιστοσελίδες, και συχνά είναι σχεδιασμένες ώστε να φαίνονται νόμιμες και αξιόπιστες.

Με τη βοήθεια της **παρουσίασης**, ο εκπαιδευτής εξηγεί ότι οι απατεώνες χρησιμοποιούν συχνά παρόμοιες τεχνικές, ανεξάρτητα από τη μορφή του μηνύματος. Σε αυτές περιλαμβάνονται η δημιουργία αίσθησης επείγοντος, με διατυπώσεις όπως «ενεργήστε τώρα» ή «ο λογαριασμός σας θα μπλοκαριστεί», η προσποίηση ότι εκπροσωπούν αξιόπιστους οργανισμούς, όπως τράπεζες ή εταιρείες ταχυμεταφορών, και η απαίτηση ευαίσθητων πληροφοριών, όπως κωδικοί πρόσβασης ή προσωπικά στοιχεία.

Ο εκπαιδευτής επισημαίνει βασικές προειδοποιητικές ενδείξεις, όπως, ασαφείς ή άγνωστοι αποστολείς, ύποπτοι σύνδεσμοι με ασυνήθιστη ορθογραφία ή περίεργη δομή και μηνύματα που πιέζουν τον χρήστη να ενεργήσει γρήγορα, χωρίς να σκεφτεί. Τονίζεται ότι οι νόμιμοι οργανισμοί δεν ζητούν ευαίσθητες πληροφορίες μέσω SMS ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Τα παραδείγματα που περιλαμβάνονται στην παρουσίαση μπορούν να αξιοποιηθούν για να παρουσιαστούν διαφορετικοί τύποι απάτης και να βοηθήσουν τους συμμετέχοντες να κατανοήσουν πώς τέτοιες καταστάσεις μπορεί να εμφανιστούν στην καθημερινότητά τους.

• **Δραστηριότητα: Ανάλυση διαδικτυακών απατών (15 λεπτά)**

Ο εκπαιδευτής διανέμει το **Φύλλο Δραστηριότητας για τις Διαδικτυακές Απάτες**, το οποίο περιλαμβάνει έναν συνδυασμό ρεαλιστικών μηνυμάτων SMS, ηλεκτρονικών μηνυμάτων και σύντομων περιγραφών ιστοσελίδων. Οι συμμετέχοντες εργάζονται σε διαγενεακά ζευγάρια και καλούνται να εντοπίσουν τις προειδοποιητικές ενδείξεις σε κάθε παράδειγμα.

Καθοδηγούνται ώστε να εστιάσουν σε συγκεκριμένα στοιχεία, όπως, η αίσθηση επείγοντος, τα αιτήματα για προσωπικά δεδομένα, οι ύποπτοι σύνδεσμοι και η απουσία σαφούς ή αξιόπιστου αποστολέα. Ο εκπαιδευτής ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να υπογραμμίσουν ή να σημειώσουν αυτά τα στοιχεία και να εξηγήσουν τη συλλογιστική τους στον συνεργάτη τους.

Κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας, κινείται ανάμεσα στα ζευγάρια, παρέχει υποστήριξη, διευκρινίζει απορίες και διασφαλίζει ότι τόσο οι νέοι όσο και οι μεγαλύτεροι συμμετέχουν ενεργά στη συζήτηση.

• **Ομαδική συζήτηση (5 λεπτά)**

Ο εκπαιδευτής συντονίζει μια ομαδική συζήτηση, ζητώντας από τους συμμετέχοντες να αναφέρουν ποιες προειδοποιητικές ενδείξεις εντόπισαν και ποια παραδείγματα θεώρησαν περισσότερο πειστικά ή πιο δύσκολα στην αξιολόγηση. Επαναλαμβάνει τα βασικά χαρακτηριστικά των διαδικτυακών απατών και υπογραμμίζει τη σημασία του να αφιερώνει κανείς χρόνο για να σκεφτεί πριν αντιδράσει.

Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση απλών πρακτικών ασφάλειας, όπως, να μην πατούν σε άγνωστους ή ύποπτους συνδέσμους, να μην κοινοποιούν προσωπικές πληροφορίες μέσω μηνυμάτων, να επαληθεύουν τις πληροφορίες απευθείας μέσω επίσημων ιστοσελίδων ή επίσημων στοιχείων επικοινωνίας, όταν έχουν αμφιβολίες.

Δραστηριότητα ολοκλήρωσης (25 λεπτά)

• **Παρουσίαση (5 λεπτά)**

Για να ολοκληρωθεί το εργαστήριο με θετικό τρόπο, η τελευταία δραστηριότητα μετατοπίζει την προσοχή από το κακόβουλο περιεχόμενο στις δημιουργικές και ευχάριστες δυνατότητες του διαδικτύου, συνδέοντας παράλληλα όσα έμαθαν οι συμμετέχοντες με τον συνολικό στόχο του έργου LEGENDS.

Ο εκπαιδευτής επισημαίνει ότι, παρόλο που ο ψηφιακός εγγραμματισμός συχνά συνδέεται με την αναγνώριση διαδικτυακών κινδύνων και την ικανότητα αξιολόγησης του περιεχομένου, το διαδίκτυο αποτελεί επίσης ένα εργαλείο που οι συμμετέχοντες μπορούν να αξιοποιήσουν για προσωπικά ενδιαφέροντα και δραστηριότητες που τους

προσφέρουν ευχαρίστηση. Η εκμάθηση της ασφαλούς και αποτελεσματικής πλοήγησης στο διαδίκτυο αποτελεί το πρώτο βήμα για την υλοποίηση του έργου.

Ο εκπαιδευτής υπενθυμίζει στους συμμετέχοντες τον τελικό στόχο του έργου LEGENDS: τη δημιουργία ενός διαδικτυακού πολιτιστικού χάρτη, ο οποίος θα περιλαμβάνει βίντεο που θα δημιουργηθούν από νέους και ηλικιωμένους σχετικά με τοπικούς τόπους της επιλογής τους. Ο χάρτης θα είναι διαθέσιμος διαδικτυακά στην ιστοσελίδα του έργου και άνθρωποι από όλη την Ευρώπη θα μπορούν να συμβάλλουν, προσθέτοντας τις δικές τους ιστορίες και αναμνήσεις για τοπικά σημεία ενδιαφέροντος.

Στο πλαίσιο αυτό, ο εκπαιδευτής παρουσιάζει την τελευταία δραστηριότητα, η οποία αφορά τη διαδικτυακή εξερεύνηση ενός τόπου. Στόχος είναι οι συμμετέχοντες να εφαρμόσουν βασικές δεξιότητες αναζήτησης και πλοήγησης σε ένα πρακτικό πλαίσιο και να αποκτήσουν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση στη χρήση ψηφιακών εργαλείων για προσωπικά ενδιαφέροντα. Ακολουθώντας τα βήματα που παρουσιάζονται στην **παρουσίαση**, ο εκπαιδευτής εισάγει τη βασική χρήση του Google Maps ως εργαλείου εντοπισμού τοποθεσιών και προσανατολισμού. Δίνει στους συμμετέχοντες τον απαραίτητο χρόνο για να επαναλαμβάνουν κάθε βήμα στις δικές τους συσκευές καθώς προχωρά η παρουσίαση.

- **Δραστηριότητα: Βρες ένα μέρος που αγαπάς (15 λεπτά)**

Αφού παρουσιαστούν τα βασικά βήματα χρήσης του Google Maps, ο εκπαιδευτής ζητά από τους συμμετέχοντες, σε διαγενεακά ζευγάρια νέων και μεγαλύτερων, να αναζητήσουν έναν τόπο στη χώρα τους που αγαπούν ή που θα ήθελαν να επισκεφθούν. Ο ρόλος των νέων είναι σημαντικός ως προς την καθοδήγηση και την υποστήριξη, χωρίς όμως να αναλαμβάνουν οι ίδιοι την εκτέλεση της δραστηριότητας αντί των μεγαλύτερων. Οι συμμετέχοντες μπορούν να συζητήσουν τις φωτογραφίες, την τοποθεσία ή τις αξιολογήσεις που εμφανίζονται στο Google Maps και στη συνέχεια να παρουσιάσουν στην ομάδα τον λόγο για τον οποίο επέλεξαν τον συγκεκριμένο τόπο.

- **Συζήτηση αναστοχασμού και ανατροφοδότηση (5 λεπτά)**

Οι συμμετέχοντες καλούνται να αναστοχαστούν σχετικά με τη δραστηριότητα και συνολικά με το εργαστήριο, αναφέροντας τι έμαθαν και πώς σκοπεύουν να εφαρμόσουν τις νέες γνώσεις στην καθημερινή τους ζωή. Η συζήτηση μπορεί επίσης να αξιοποιηθεί για τη συλλογή ανατροφοδότησης σχετικά με την ενότητα και το εργαστήριο, συμπεριλαμβανομένων σημείων που ενδέχεται να μην ήταν επαρκώς προσβάσιμα ή στοιχείων που θα μπορούσαν να τροποποιηθούν ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες των διαφορετικών γενεών.

Ο εκπαιδευτής μπορεί να διανείμει το **Ερωτηματολόγιο Ανατροφοδότησης Συμμετεχόντων** και να συλλέξει τις απόψεις και τις παρατηρήσεις τους.

Εκπαιδευτικές μέθοδοι

Το εργαστήριο υιοθετεί μια συμμετοχική και διαγενεακή προσέγγιση, συνδυάζοντας την παρουσίαση, την πρακτική εξάσκηση και τον αναστοχασμό, με στόχο την ενεργή συμμετοχή τόσο των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας όσο και των νέων.

- συντονισμένες ομαδικές συζητήσεις, οι οποίες ενθαρρύνουν την ανταλλαγή εμπειριών και απόψεων μεταξύ νέων και ηλικιωμένων,
- σύντομες παρουσιάσεις και επιδείξεις, με χρήση σαφούς γλώσσας και παραδειγμάτων από την καθημερινή ζωή,
- πρακτική εξάσκηση με ψηφιακά εργαλεία, ώστε οι συμμετέχοντες να εφαρμόζουν άμεσα τις δεξιότητες στις δικές τους συσκευές,
- αλληλομάθηση σε διαγενεακά ζευγάρια, όπου οι νέοι παρέχουν καθοδήγηση και υποστήριξη,
- δραστηριότητες βασισμένες σε σενάρια και στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης,
- διαδραστικές δραστηριότητες για τη διατήρηση του ενδιαφέροντος και της ενεργής συμμετοχής,
- ασκήσεις αναστοχασμού, που βοηθούν τους συμμετέχοντες να συνδέσουν τη μάθηση με τις καθημερινές ψηφιακές πρακτικές τους.

Σημείωση για τον εκπαιδευτή: Διατηρείτε αργό ρυθμό, επαναλαμβάνετε τα βασικά βήματα και ελέγχετε τακτικά αν οι συμμετέχοντες έχουν κατανοήσει τις οδηγίες. Ενθαρρύνετε τη συμμετοχή χωρίς να ασκείτε πίεση.

Δραστηριότητες και υλικά

Δραστηριότητες

Δραστηριότητα 1: Δραστηριότητα γνωριμίας – Κοινοποίηση φωτογραφίας

Οι συμμετέχοντες επιλέγουν και παρουσιάζουν μια φωτογραφία από τη συσκευή τους, συνδέοντας τη χρήση της τεχνολογίας με μια προσωπική εμπειρία και ξεκινώντας τη διαγενεακή αλληλεπίδραση.

Δραστηριότητα 2: Βασικές έννοιες του Διαδικτύου – Καθοδηγούμενη εξάσκηση

Οι συμμετέχοντες συνδέονται σε δίκτυο Wi-Fi και πραγματοποιούν μια απλή διαδικτυακή αναζήτηση σε ζευγάρια, εφαρμόζοντας βασικές δεξιότητες πλοήγησης με την υποστήριξη του συνεργάτη τους.

Δραστηριότητα 3: Συζήτηση για τις εφαρμογές ανταλλαγής μηνυμάτων – Αναστοχαστική συζήτηση

Οι συμμετέχοντες συγκρίνουν τις συνήθειες επικοινωνίας τους και διερευνούν τις διαφορές μεταξύ των μηνυμάτων SMS και των διαδικτυακών εφαρμογών ανταλλαγής μηνυμάτων.

Δραστηριότητα 4: «Σκέψου πριν κοινοποιήσεις» – Κριτική σκέψη

Οι συμμετέχοντες αναλύουν καθημερινές περιπτώσεις κοινοποίησης περιεχομένου στο διαδίκτυο και αναστοχάζονται σχετικά με το πιθανό κοινό και τις συνέπειες της κάθε επιλογής.

Δραστηριότητα 5: «Εντόπισε την ψευδή είδηση» – Κριτική σκέψη

Οι συμμετέχοντες εργάζονται σε ζευγάρια και χρησιμοποιούν μια δομημένη λίστα ελέγχου για να αναγνωρίσουν παραπλανητικές ή ψευδείς πληροφορίες.

Δραστηριότητα 6: Ανάλυση διαδικτυακών απατών – Κριτική σκέψη

Οι συμμετέχοντες αναλύουν σε ζευγάρια ρεαλιστικά παραδείγματα διαδικτυακών απατών και εντοπίζουν τις βασικές προειδοποιητικές ενδείξεις.

Δραστηριότητα 7: «Βρες ένα μέρος που αγαπάς» – Καθοδηγούμενη εξάσκηση

Οι συμμετέχοντες χρησιμοποιούν το Google Maps για να αναζητήσουν και να εξερευνήσουν έναν τόπο προσωπικού ενδιαφέροντος, εφαρμόζοντας τις δεξιότητες πλοήγησης σε ένα θετικό και ουσιαστικό πλαίσιο.

Δραστηριότητα 8: Συζήτηση αναστοχασμού και ανατροφοδότηση

Οι συμμετέχοντες αναστοχάζονται σχετικά με όσα έμαθαν και τον τρόπο με τον οποίο θα τα εφαρμόσουν, συμβάλλοντας παράλληλα στην ομαδική συζήτηση και στην αξιολόγηση του εργαστηρίου.

Υλικά

- Έξυπνα κινητά τηλέφωνα ή τάμπλετ, κατά προτίμηση μία συσκευή ανά συμμετέχοντα ή ανά ζευγάρι.
- Σταθερή σύνδεση στο διαδίκτυο μέσω Wi-Fi.
- Προβολέας και φορητός υπολογιστής για τις επιδείξεις.
- Διαφάνειες παρουσίασης για τις βασικές έννοιες του διαδικτύου, τις εφαρμογές, την ψηφιακή ασφάλεια, τις ψευδείς ειδήσεις και τις διαδικτυακές απάτες.
- Πίνακας παρουσιάσεων ή λευκός πίνακας και μαρκαδόροι.
- Στυλό και χαρτί για τους συμμετέχοντες.

- Φύλλο δραστηριότητας «Σκέψου πριν κοινοποιήσεις».
- Ενημερωτικό Φύλλο για τις Ψευδείς Ειδήσεις με λίστα ελέγχου.
- Φύλλο Δραστηριότητας για τις Διαδικτυακές Απάτες, με παραδείγματα μηνυμάτων και ηλεκτρονικών μηνυμάτων.
- Ερωτηματολόγια ανατροφοδότησης, όπως περιγράφονται παρακάτω στην ενότητα «Μέθοδοι αξιολόγησης».

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση του εργαστηρίου βασίζεται σε τρία μέρη. Όλα τα σχετικά πρότυπα περιλαμβάνονται στα Παραρτήματα της παρούσας ενότητας.

1. **Αξιολόγηση μέσω παρατήρησης:** Οι εκπαιδευτές παρατηρούν τους συμμετέχοντες κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων, προκειμένου να εκτιμήσουν το επίπεδο συμμετοχής, συνεργασίας και εφαρμογής των δεξιοτήτων τους – βλ. Παράρτημα 1.
2. **Αξιολόγηση των παραγόμενων αποτελεσμάτων:** Οι εκπαιδευτές αξιολογούν τα απτά αποτελέσματα της εργασίας των συμμετεχόντων, όπως υλικό ψηφιακής καθοδήγησης ή διαγενεακές δραστηριότητες, και παρέχουν εποικοδομητική ανατροφοδότηση – βλ. Παράρτημα 2.
3. **Ανατροφοδότηση από τους συμμετέχοντες:** Συλλέγονται οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με τη μαθησιακή εμπειρία, τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν και τα βασικά συμπεράσματα που αποκόμισαν. Η διαδικασία μπορεί επίσης να περιλαμβάνει αυτοαξιολόγηση και αξιολόγηση από ομοτίμους, όπου οι συμμετέχοντες αξιολογούν τη δική τους εργασία και παρέχουν ανατροφοδότηση ο ένας στον άλλο – βλ. Παράρτημα 3.

“Σκέψου πριν κοινοποιήσεις” Φύλλο δραστηριότητας

Ψηφιακή ασφάλεια και προστασία προσωπικών δεδομένων

Σε αυτή τη δραστηριότητα θα εξετάσετε μια σειρά από καθημερινές διαδικτυακές καταστάσεις και θα αποφασίσετε πώς θα ενεργούσατε σε κάθε περίπτωση. Για κάθε ένα από τα παρακάτω σενάρια, σκεφτείτε αν θα κοινοποιούσατε το περιεχόμενο, αν δεν θα το κοινοποιούσατε ή αν η απόφασή σας θα εξαρτιόταν από συγκεκριμένους παράγοντες. Συζητήστε και μοιραστείτε τις επιλογές σας με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες και εξηγήστε ελεύθερα τη συλλογιστική σας.

Δεν υπάρχουν σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις. Είναι, όμως, σημαντικό να σκεφτείτε, ποιοι μπορεί να δουν το περιεχόμενο, με ποιον τρόπο μπορεί να κοινοποιηθεί περαιτέρω, ποιον αντίκτυπο μπορεί να έχει με την πάροδο του χρόνου.

Στόχος της δραστηριότητας είναι να σας βοηθήσει να σκέφτεστε πιο προσεκτικά τι κοινοποιείτε στο διαδίκτυο και να κατανοήσετε καλύτερα τον τρόπο με τον οποίο δημιουργείται το ψηφιακό σας αποτύπωμα.

Σενάρια:

- Τραβάτε μια φωτογραφία κατά τη διάρκεια μιας οικογενειακής συγκέντρωσης ή μιας εκδήλωσης της κοινότητας και θέλετε να τη δημοσιεύσετε στο διαδίκτυο, αλλά ένα από τα άτομα που εμφανίζονται στη φωτογραφία δεν συμφωνεί. Θα τη δημοσιεύατε και τι θα έπρεπε να λάβετε υπόψη;
- Συμμετέχετε σε μια διαδικτυακή ομάδα και σας ζητούν να συστηθείτε, αναφέροντας στοιχεία όπως πού μένετε, πού εργάζεστε ή άλλες προσωπικές πληροφορίες. Ποια στοιχεία θα κοινοποιούσατε και ποια θα κρατούσατε ιδιωτικά;
- Βρίσκεστε σε διακοπές ή απουσιάζετε από το σπίτι και θέλετε να δημοσιεύσετε φωτογραφίες που αποκαλύπτουν την τοποθεσία σας σε πραγματικό χρόνο. Θα τις δημοσιεύατε αμέσως και ποιους κινδύνους μπορεί να συνεπάγεται αυτό;
- Χρησιμοποιείτε το ίδιο όνομα ή το ίδιο προφίλ σε διαφορετικές πλατφόρμες. Τι θα μπορούσε να ανακαλύψει κάποιος για εσάς πραγματοποιώντας σχετική αναζήτηση;

Ενημερωτικό φύλλο Ψευδών Ειδήσεων

Επεξεργασία και αξιολόγηση πληροφοριών

Οι ψευδείς ειδήσεις είναι αναληθείς ή παραπλανητικές πληροφορίες που παρουσιάζονται ως πραγματικές ειδήσεις. Μπορούν να εμφανιστούν με τη μορφή άρθρων, βίντεο ή αναρτήσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Συχνά δημιουργούνται με σκοπό να επηρεάσουν απόψεις ή πεποιθήσεις, να προσελκύσουν την προσοχή και τα «κλικ», να διαδώσουν παραπληροφόρηση ή να προωθήσουν μια συγκεκριμένη ιδέα, ένα προϊόν ή μια πολιτική ατζέντα.

Τι είναι οι Ψευδείς Ειδήσεις;

Τι προσπαθούν να πετύχουν οι ψευδείς ειδήσεις;

Οι ψευδείς ειδήσεις είναι σχεδιασμένες ώστε να σας κάνουν να αντιδράσετε γρήγορα, αντί να σκεφτείτε προσεκτικά. Συχνά προσπαθούν να προκαλέσουν:

- **Φόβο:** «Κινδυνεύετε», «Ενεργήστε τώρα!»
- **Θυμό:** «Αυτό είναι άδικο», «Δείτε τι έκαναν!»
- **Έκπληξη ή σοκ:** «Απίστευτο!», «Δεν θα πιστεύετε αυτό που συνέβη!»

Τα έντονα συναισθήματα μπορούν να οδηγήσουν τους ανθρώπους στο να κοινοποιήσουν ένα περιεχόμενο χωρίς προηγουμένως να ελέγξουν αν είναι αληθινό.

Λίστα ελέγχου: Πώς να αναγνωρίζετε τις ψευδείς ειδήσεις

- **Ελέγξτε την πηγή:** Ποιος δημοσίευσε αυτή την πληροφορία; Πρόκειται για έναν γνωστό και αξιόπιστο οργανισμό ή πρόσωπο;
- **Ελέγξτε την ημερομηνία:** Πότε δημοσιεύτηκε; Είναι πρόσφατη πληροφορία ή παλαιότερο περιεχόμενο που κυκλοφορεί ξανά;
- **Κατανοήστε τον σκοπό:** Γιατί δημιουργήθηκε; Στόχος της είναι να ενημερώσει, να πείσει ή απλώς να τραβήξει την προσοχή;
- **Δώστε προσοχή στον τίτλο:** Είναι υπερβολικός, εντυπωσιακός ή σοκαριστικός;
- **Αναζητήστε και άλλες πηγές:** Όταν συμβαίνει ένα σημαντικό γεγονός, συνήθως καλύπτεται από πολλά μέσα ενημέρωσης. Αναφέρουν και άλλα αξιόπιστα μέσα την ίδια είδηση;
- **Ελέγξτε αν υπάρχουν αποδείξεις:** Περιλαμβάνει στοιχεία, δεδομένα ή δηλώσεις αναγνωρίσιμων ειδικών; Ή χρησιμοποιεί μόνο αόριστες εκφράσεις, όπως «οι ειδικοί λένε...»;
- **Διατηρήστε κριτική στάση:** Σας προκαλεί πολύ έντονα συναισθήματα; Ακούγεται υπερβολική ή μη ρεαλιστική ιστορία;

Να θυμάστε

Οι ψευδείς ειδήσεις διαδίδονται γρήγορα, επειδή οι άνθρωποι συχνά εμπιστεύονται, αντιδρούν και κοινοποιούν πληροφορίες χωρίς να τις ελέγξουν. Αφιερώνοντας λίγα μόνο δευτερόλεπτα για να αμφισβητήσετε και να επαληθεύσετε αυτό που βλέπετε, προστατεύετε τόσο τ

LEGENDS

Δραστηριότητα – Εντόπισε την ψευδή είδηση!

Παρακάτω θα βρείτε παραδείγματα τίτλων ειδήσεων. Εργαστείτε σε ζευγάρια και συζητήστε για κάθε παράδειγμα αν πιστεύετε ότι πρόκειται για αληθινή ή ψευδή είδηση. Χρησιμοποιήστε τη **Λίστα Ελέγχου για την Αναγνώριση Ψευδών Ειδήσεων** που παρουσιάστηκε προηγουμένως, ώστε να αιτιολογήσετε τις απαντήσεις σας.

ΣΟΚΑΡΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΕ: Η εμπορική συμφωνία με την Κίνα φέρνει αλεύρι από έντομα στα ευρωπαϊκά σούπερ μάρκετ

Σύμφωνα με νέα ευρωπαϊκή ρύθμιση, όλοι οι παραγωγοί τροφίμων θα υποχρεωθούν να προσφέρουν προϊόντα που περιέχουν αλεύρι από έντομα. Οι αρμόδιοι υποστηρίζουν ότι η αλλαγή αυτή είναι απαραίτητη για περιβαλλοντικούς λόγους, ενώ πολλοί πολίτες δηλώνουν ότι δεν ενημερώθηκαν επαρκώς.

Σημαντική αλλαγή: Νέοι κανόνες ανακύκλωσης θα ισχύσουν για όλα τα νοικοκυριά της Φλάνδρας από τον επόμενο μήνα

Η τοπική κυβέρνηση ανακοίνωσε αναθεωρημένες οδηγίες για την ανακύκλωση. Οι πολίτες καλούνται να διαχωρίζουν καλύτερα τα απορρίμματά τους. Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στην επίσημη ιστοσελίδα της κυβέρνησης.

Οι γιατροί ΔΕΝ θέλουν να το μάθετε: Αυτό το απλό ρόφημα μπορεί να προλάβει σοβαρές ασθένειες!

Σύμφωνα με πηγές στο διαδίκτυο, η κατανάλωση νερού με λεμόνι κάθε πρωί μπορεί να προλαμβάνει σοβαρές ασθένειες. «Οι ειδικοί» υποστηρίζουν ότι πρόκειται για μια απλή και αποτελεσματική λύση που εφαρμόζουν πολλοί άνθρωποι.

ΕΚΤΑΚΤΟ: Επιστήμονες ανακάλυψαν έναν νέο πλανήτη που μπορεί να αλλάξει τα πάντα!

Ερευνητές της NASA εντόπισαν έναν νέο πλανήτη εκτός του ηλιακού μας συστήματος, ο οποίος ενδέχεται να διαθέτει συνθήκες κατάλληλες για την ανάπτυξη ζωής. Η ανακάλυψη δημοσιεύθηκε στο επίσημο επιστημονικό περιοδικό της NASA και αναφέρθηκε από διεθνή μέσα ενημέρωσης.

ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Οι τράπεζες ενδέχεται να παγώσουν τον λογαριασμό σας ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΕΒΔΟΜΑΔΑ – Κάντε ανάληψη χρημάτων τώρα!

Μήνυμα που κυκλοφορεί στο διαδίκτυο προειδοποιεί ότι οι τράπεζες πρόκειται να παγώσουν τραπεζικούς λογαριασμούς. Οι πολίτες καλούνται να αποσύρουν άμεσα τα χρήματά τους, ώστε να μη χάσουν την πρόσβαση στους λογαριασμούς τους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΝΕΙ: Μια απλή καθημερινή συνήθεια μπορεί να μειώσει τον κίνδυνο καρδιακών παθήσεων

Ευρωπαϊκοί οργανισμοί υγείας αναφέρουν ότι η τακτική σωματική άσκηση μειώνει τον κίνδυνο εμφάνισης καρδιαγγειακών νοσημάτων. Τα συμπεράσματα βασίζονται σε μακροχρόνιες επιστημονικές έρευνες που πραγματοποιήθηκαν από τρεις διαφορετικούς οργανισμούς.

Ενημερωτικό Φύλλο για Διαδικτυακές Απάτες

Αναγνώριση μη ασφαλούς διαδικτυακού περιεχομένου

Οι διαδικτυακές απάτες είναι δόλιες ή παραπλανητικές προσπάθειες εξαπάτησης, με στόχο να σας πείσουν να αποκαλύψετε προσωπικά στοιχεία, να στείλετε χρήματα ή να μολύνουν τη συσκευή σας με κακόβουλο λογισμικό (ιούς).

Οι απάτες μπορούν να εμφανιστούν με διάφορες μορφές, όπως ψεύτικες ιστοσελίδες, μηνύματα SMS ή ηλεκτρονικά μηνύματα από άγνωστους αποστολείς. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να προέρχονται ακόμη και από λογαριασμούς φίλων ή γνωστών που έχουν παραβιαστεί. Συχνά είναι σχεδιασμένες έτσι ώστε να φαίνονται πραγματικές και αξιόπιστες.

Τι προσπαθούν να που οι διαδικτυακές απάτες;

Οι διαδικτυακές απάτες δημιουργούν ένα **αίσθημα επείγοντος**, ώστε να σας πείσουν ότι το μήνυμα είναι αληθινό και ότι πρέπει να ενεργήσετε αμέσως. Συχνά **προσποιούνται ότι προέρχονται από έναν αξιόπιστο οργανισμό και σας ζητούν να αποκαλύψετε ευαίσθητες προσωπικές πληροφορίες**. Πολλές φορές περιλαμβάνουν ύποπτους συνδέσμους ή επισυναπτόμενα αρχεία, ενώ συχνά αποστέλλονται από άγνωστους ή ύποπτους αποστολείς.

Λίστα ελέγχου: Πώς να αναγνωρίζετε τις διαδικτυακές απάτες

LEGENDS

- **Ελέγξτε τον αποστολέα:** Αναγνωρίζετε τη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή τον αριθμό τηλεφώνου; Φαίνεται επίσημος ή περιέχει περίεργη ορθογραφία, επιπλέον αριθμούς ή ασυνήθιστους χαρακτήρες;

Παράδειγμα: bank-support123@gmail.com

- **Ελέγξτε τον σύνδεσμο (link):** Είναι σωστή και πλήρης η διεύθυνση της ιστοσελίδας; Αντιστοιχεί στο όνομα της επίσημης ιστοσελίδας; Ξεκινά με **https://**, που υποδηλώνει ασφαλή σύνδεση;

Παράδειγμα: <https://yourbank.com> (ασφαλής σύνδεση)

Παράδειγμα: <http://yourbank-secure-login123.com> (ύποπτη/μη ασφαλής διεύθυνση)

- **Ελέγξτε τον οργανισμό:** Προέρχεται πράγματι από τον οργανισμό που ισχυρίζεται ότι εκπροσωπεί; Αν έχετε αμφιβολίες, επισκεφθείτε την επίσημη ιστοσελίδα του οργανισμού και **ελέγξτε αν τα στοιχεία επικοινωνίας συμφωνούν.**
- **Προσέξτε ποιες πληροφορίες ζητούνται:** Σας ζητούν προσωπικά ή ευαίσθητα στοιχεία; **Οι πραγματικοί οργανισμοί δεν ζητούν ποτέ κωδικούς πρόσβασης, PIN ή άλλα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα μέσω SMS ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.** Συνήθως σας ζητούν να συνδεθείτε στον ασφαλή προσωπικό σας λογαριασμό.
- **Δώστε προσοχή στον τόνο του μηνύματος:** Δημιουργεί αίσθηση επείγοντος με εκφράσεις όπως «Ενεργήστε τώρα», «ΕΠΕΙΓΟΝ» ή «Τελευταία ευκαιρία»; Σας κάνει να αισθάνεστε πίεση, φόβο ή άγχος; **Οι απατεώνες χρησιμοποιούν την πίεση του χρόνου ώστε να μην προλάβετε να σκεφτείτε.**
- **Εξετάστε προσεκτικά το περιεχόμενο:** Υπάρχουν ορθογραφικά ή γραμματικά λάθη; Είναι το μήνυμα ασαφές ή υπερβολικά γενικό, χρησιμοποιώντας προσφωνήσεις όπως «Αγαπητέ πελάτη» αντί για το όνομά σας;
- **Προσέξτε τα αιτήματα για πληρωμή:** Σας ζητούν να πληρώσετε άμεσα κάποιο ποσό; Προτείνουν ασυνήθιστους τρόπους πληρωμής, όπως μέσω συνδέσμου, δωροκαρτών ή άλλων μη συνηθισμένων μεθόδων;

Σταματήστε και μην αντιδράσετε αμέσως. Μην πατήσετε σε συνδέσμους και μην απαντήσετε στο μήνυμα, ακόμη κι αν φαίνεται να προέρχεται από φίλο ή γνωστό.

Μην ανοίγετε συνδέσμους ή επισυναπτόμενα αρχεία. Οι σύνδεσμοι μπορεί να οδηγούν σε ψεύτικες ιστοσελίδες, ενώ τα αρχεία μπορεί να περιέχουν κακόβουλο λογισμικό (ιούς).

Μην κοινοποιείτε προσωπικές πληροφορίες. Ποτέ μην στέλνετε κωδικούς πρόσβασης, τραπεζικά στοιχεία, χρηματικά ποσά ή κωδικούς επιβεβαίωσης.

Επαληθεύστε την πληροφορία. Επισκεφθείτε την επίσημη ιστοσελίδα του οργανισμού και ελέγξτε αν η διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή ο αριθμός τηλεφώνου αντιστοιχούν στα επίσημα στοιχεία επικοινωνίας.

Διαγράψτε το μήνυμα

Funded by the European Union. However, the opinions expressed are those of the author(s) alone and do not necessarily reflect the views of the European Union or the Erasmus+ National Agency (INDIRE). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them. Project Number: 2025-1-IT02-KA220-ADU-000352101

LEGENDS Activity – Spot the Scams!

Μελετήστε τα παρακάτω παραδείγματα.

Για κάθε περίπτωση, συζητήστε σε ζευγάρια αν θεωρείτε ότι πρόκειται για ασφαλές μήνυμα ή για απόπειρα διαδικτυακής απάτης. Εντοπίστε και καταγράψτε τις προειδοποιητικές ενδείξεις που σας οδήγησαν στο συμπέρασμά σας.

Ηλεκτρονικό μήνυμα από «τράπεζα»- yourbank1455@gmail.com

Αγαπητέ πελάτη,

Είμαστε η τράπεζά σας. Ο λογαριασμός σας **ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΣΦΑΛΗΣ!**

Στείλτε μας **άμεσα** το IBAN σας για να ασφαλίσουμε τον λογαριασμό σας.

Μήνυμα SMS από άγνωστο αριθμό

Η παράδοση του δέματός σας απέτυχε. Πατήστε εδώ για να προγραμματίσετε **ΑΜΕΣΑ** νέα παράδοση και πληρώστε ένα μικρό τέλος: <http://fast-deliver.com>

Ηλεκτρονικό μήνυμα από επίσημη τράπεζα

- personalaccount@yourofficialbank.com

Αγαπητή κυρία (Όνομα),

Έχετε νέα έγγραφα διαθέσιμα στον λογαριασμό σας. Παρακαλούμε συνδεθείτε στον επίσημο λογαριασμό σας για να δείτε την πρόσφατη δραστηριότητά σας.

Μήνυμα από φίλο

«Δες αυτό!» : <http://funnypic-clickhere.com>

Μήνυμα από άγνωστο αριθμό

Γεια σου, είμαι εγώ.

Έχασα το κινητό μου. Μπορείς να μου στείλεις επείγοντως λίγα χρήματα;

Μήνυμα από φίλο

«Το είδα αυτό και σε σκέφτηκα!» : <https://legendsproject.eu/>

Ενότητα 3 - Συνεργατική Ψηφιακή Αφήγηση

Η ενότητα αυτή εισάγει τους/τις συμμετέχοντες/-χουσες στην ψηφιακή αφήγηση ως μέσο καταγραφής και κοινοποίησης προσωπικών αναμνήσεων με τη χρήση προσιτών ψηφιακών τεχνολογιών. Αντί να αντιμετωπίζει τα ψηφιακά εργαλεία ως αυτοσκοπό, παρουσιάζει τα έξυπνα τηλέφωνα (smartphone), τις ηχογραφήσεις και τις απλές εφαρμογές επεξεργασίας ως μέσα διατήρησης ιστοριών που συχνά μένουν ανείπωτες, όπως η ιστορία ενός αντικειμένου που μεταβιβάζεται από γενιά σε γενιά, ενός τόπου που έχει αλλάξει ή μιας ανάμνησης που συνδέεται με μια συγκεκριμένη στιγμή. Μέσα από μια σύντομη θεωρητική εισαγωγή και δύο βιωματικές δραστηριότητες, οι συμμετέχοντες/-χουσες διερευνούν πώς ο συνδυασμός εικόνας, ήχου και αφήγησης μπορεί να εμπλουτίσει τόσο την εξιστόρηση όσο και την ακρόαση μιας προσωπικής ιστορίας δημιουργώντας παράλληλα ουσιαστικούς δεσμούς μεταξύ ατόμων διαφορετικών γενεών.

Υποενότητες

- ο Ο Ρόλος της Αφήγησης Ιστοριών στην Εκπαίδευση Ενηλίκων
- ο Κατανόηση της Ψηφιακής Αφήγησης
- ο Η Αξία της Ψηφιακής Αφήγησης: Ευκαιρίες και Προκλήσεις
- ο Αφηγηματική Δομή και Τεχνικές Αφήγησης
- ο Εργαλεία και Πλατφόρμες Ψηφιακής Αφήγησης
- ο Διαγενεακή Ψηφιακή Αφήγηση
- ο Πρακτική Εφαρμογή: Συνδημιουργία Προτεινόμενων Δραστηριοτήτων
- ο Δραστηριότητα 1: «Ένας Τόπος Τότε και Τώρα» – Αφήγηση με Βάση Φωτογραφίες
- ο Δραστηριότητα 2: «Ένα Αντικείμενο με Ιδιαίτερη Σημασία» – Σύντομη Ηχητική Ιστορία

Εκτιμώμενη Διάρκεια

- ώρες (**1** ώρα εργαστήριο / **2** ώρες δραστηριότητες)

Η συνολική διάρκεια της ενότητας είναι τρεις (3) ώρες και συνιστάται να υλοποιείται σε μία ενιαία διά ζώσης συνάντηση χωρίς διακοπές. Αν χρειαστεί, η ενότητα μπορεί να προσαρμοστεί και για διαδικτυακή διεξαγωγή. Η ενιαία ροή της συνάντησης επιτρέπει στις δύο ηλικιακές ομάδες να εξοικειωθούν σταδιακά με το περιεχόμενο, προτού περάσουν στις δύο περισσότερο βιωματικές δραστηριότητες, οι οποίες προϋποθέτουν μεγαλύτερη προσωπική και συναισθηματική συμμετοχή.

Όπως σε κάθε διαγενεακή συνάντηση, οι συντονιστές/-στριες θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της ομάδας προσαρμόζοντας τον ρυθμό ανάλογα με τον βαθμό εξοικείωσης των συμμετεχόντων/-χουσών με τα ψηφιακά εργαλεία και το βάθος της προσωπικής έκφρασης που αναπτύσσεται φυσικά.

Μαθησιακοί Στόχοι

Με την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας, οι συμμετέχοντες/-χουσες θα είναι σε θέση:

- Να κατανοούν τις βασικές αρχές της ψηφιακής αφήγησης στο πλαίσιο της εκπαίδευσης ενηλίκων και της διαγενεακής εκπαίδευσης.
- Να εντοπίζουν και να χρησιμοποιούν ψηφιακά εργαλεία για τη δημιουργία προσβάσιμων ιστοριών, τα οποία ανταποκρίνονται στις δυνατότητες των εκπαιδευόμενων.
- Να σχεδιάζουν και να συντονίζουν διαγενεακές δραστηριότητες αφήγησης που αξιοποιούν τα δυνατά σημεία διαφορετικών ηλικιακών ομάδων.
- Να αναγνωρίζουν και να αντιμετωπίζουν ζητήματα δεοντολογίας, όπως η ιδιωτικότητα, η συγκατάθεση και το ψηφιακό χάσμα.
- Να εξετάζουν κριτικά τον αντίκτυπο των δραστηριοτήτων αφήγησης στους/στις συμμετέχοντες/-χουσες και στις κοινότητες.

Βασικοί Όροι

- Ψηφιακή αφήγηση: Η πρακτική του συνδυασμού ψηφιακών μέσων (π.χ. εικόνων, ήχου, βίντεο και κειμένου) για τη δημιουργία και την κοινοποίηση προσωπικών ή συλλογικών αφηγήσεων.
- Διαγενεακή μάθηση: Διαδικασία κατά την οποία μεγαλύτεροι/-ρες και νεότεροι/-ρες σε ηλικία συμμετέχοντες/-χουσες μαθαίνουν μαζί, μέσω της οργανωμένης ανταλλαγής γνώσεων, δεξιοτήτων και εμπειριών.
- Πολυτροπική μάθηση: Μάθηση μέσω της ταυτόχρονης αξιοποίησης πολλαπλών τρόπων επικοινωνίας, όπως ο προφορικός λόγος, η εικόνα, το γραπτό κείμενο και οι χειρονομίες, η οποία έχει αποδειχθεί ότι βελτιώνει τη συγκράτηση των πληροφοριών (Mayer, 2009).
- Αφηγηματική δομή: Η βασική οργάνωση μιας ιστορίας, η οποία συνήθως περιλαμβάνει αρχή (πλαίσιο), μέση (πρόκληση) και τέλος (επίλυση ή αναστοχασμό).
- Ψηφιακό χάσμα: Η απόσταση ανάμεσα στα άτομα που έχουν πρόσβαση στις ψηφιακές τεχνολογίες και αισθάνονται εξοικειωμένα με τη χρήση τους και σε εκείνα που δεν διαθέτουν αντίστοιχη πρόσβαση ή εξοικείωση. Συχνά συνδέεται με παράγοντες όπως η ηλικία, το εισόδημα ή η γεωγραφική θέση.
- Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά (ΑΠΚ): Πρακτικές, εκφράσεις, γνώσεις και μνήμες, τις οποίες οι κοινότητες αναγνωρίζουν ως μέρος της πολιτιστικής τους ταυτότητας, σύμφωνα με τον ορισμό της UNESCO (2003).

Ανάπτυξη Περιεχομένου

Ο Ρόλος της Αφήγησης Ιστοριών στην Εκπαίδευση Ενηλίκων

Η αφήγηση ιστοριών αποτελεί διαχρονικά βασική μορφή ανθρώπινης επικοινωνίας, καθώς είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι κατανοούν τις εμπειρίες τους και τον κόσμο γύρω τους (Rossiter & Clark, 2007).

Στην εκπαίδευση ενηλίκων, η αφήγηση ιστοριών υπερβαίνει την απλή διήγηση και αποτελεί παιδαγωγική προσέγγιση που καλλιεργεί τον αναστοχασμό, συμβάλλει στη νοηματοδότηση των εμπειριών και ενισχύει τους κοινωνικούς δεσμούς. Οι ενήλικοι/-κες εκπαιδευόμενοι/-νες φέρνουν στο εκπαιδευτικό περιβάλλον πολύπλευρες εμπειρίες ζωής, διαφορετικές ταυτότητες και συσσωρευμένες γνώσεις. Η αφήγηση ιστοριών επιτρέπει τη διατύπωση, την εξέταση και την ανταλλαγή αυτών των εμπειριών με τρόπους που ενισχύουν τόσο την ατομική όσο και τη συλλογική μάθηση (Goodson & Gill, 2014). Οι θεωρητικές βάσεις της εκπαίδευσης ενηλίκων, ιδίως εκείνες που συνδέονται με τον Malcolm Knowles (1984), τονίζουν ότι οι ενήλικες μαθαίνουν αποτελεσματικότερα όταν η εκπαιδευτική διαδικασία βασίζεται στη βιωμένη πραγματικότητά τους. Η αφήγηση ιστοριών εναρμονίζεται στενά με αυτή την αρχή, καθώς καθιστά τους/τις εκπαιδευομένους/-νες ενεργούς συντελεστές της μαθησιακής διαδικασίας και όχι παθητικούς/-κές αποδέκτες/-κτριες γνώσεων. Παράλληλα, τους δίνει τη δυνατότητα να συγκροτούν και να ανασυγκροτούν την ταυτότητά τους και να αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση των αφηγήσεών τους (Merriam & Bierema, 2013).

Επιπλέον, η αφήγηση ιστοριών καλλιεργεί την ενσυναίσθηση σε μαθησιακά περιβάλλοντα που χαρακτηρίζονται από ποικιλομορφία. Όταν οι άνθρωποι μοιράζονται προσωπικές ιστορίες, δίνουν στους άλλους την ευκαιρία να κατανοήσουν διαφορετικές οπτικές, εμπειρίες και πολιτισμικά πλαίσια (Frank, 2010). Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην εκπαίδευση που υλοποιείται στο πλαίσιο της κοινότητας και σε διαγενεακά περιβάλλοντα, διότι η αφήγηση ιστοριών μπορεί να γεφυρώσει διαφορές ως προς την ηλικία, το υπόβαθρο και την κοσμοθεωρία (Hatton-Yeo & Ohsako, 2000).

Κατανόηση της Ψηφιακής Αφήγησης

Η ψηφιακή αφήγηση αποτελεί εξέλιξη των παραδοσιακών αφηγηματικών πρακτικών, καθώς ενσωματώνει ψηφιακές τεχνολογίες που εμπλουτίζουν και διευρύνουν τους τρόπους με τους οποίους εξιστορούνται και κοινοποιούνται οι ιστορίες (Lambert, 2013). Βασίζεται στον συνδυασμό πολυμεσικών στοιχείων (π.χ. εικόνας, ήχου, βίντεο και κειμένου) για τη δημιουργία αφηγήσεων με ουσιαστικό περιεχόμενο. Οι αφηγήσεις αυτές είναι συχνά προσωπικές, μπορούν όμως να πραγματεύονται και ευρύτερα κοινωνικά, πολιτισμικά ή ιστορικά θέματα.

Η ψηφιακή αφήγηση διακρίνεται από τις παραδοσιακές προφορικές ή γραπτές μορφές όχι μόνο ως προς τη χρήση της τεχνολογίας, αλλά και ως προς τον τρόπο με τον οποίο μεταβάλλει την ίδια την

αφηγηματική εμπειρία. Η παραδοσιακή αφήγηση βασίζεται συχνά σε γραμμικές δομές και περιορίζεται από το μέσο που χρησιμοποιεί: οι προφορικές ιστορίες μπορεί να ξεχαστούν με την πάροδο του χρόνου, ενώ οι γραπτές προϋποθέτουν δεξιότητες γραμματισμού και πρόσβαση σε έντυπο υλικό. Αντίθετα, η ψηφιακή αφήγηση συνδυάζει πολλαπλούς τρόπους έκφρασης δημιουργώντας πιο ολοκληρωμένες και ελκυστικές αφηγήσεις (Robin, 2008). Μια ψηφιακή ιστορία μπορεί, για παράδειγμα, να συνδυάζει αφήγηση με φωνή, αρχαικές φωτογραφίες, μουσική υπόκρουση και αποσπάσματα βίντεο διαμορφώνοντας μια πολυεπίπεδη εμπειρία που ενεργοποιεί διαφορετικές αισθήσεις.

Η εξέλιξη της ψηφιακής αφήγησης συμβαδίζει με τις ευρύτερες τεχνολογικές αλλαγές. Οι πρώτες μορφές της εμφανίστηκαν τη δεκαετία του 1990, όταν τα ψηφιακά εργαλεία έγιναν πιο προσιτά και οι άνθρωποι άρχισαν να πειραματίζονται με σαρωμένες φωτογραφίες και ηχογραφήσεις φωνής. Καθώς εξελισσόταν η τεχνολογία, η πρακτική αυτή αποκτούσε περισσότερες δυνατότητες και γινόταν ευκολότερα προσβάσιμη. Η ευρεία διάδοση των έξυπνων τηλεφώνων, του εύχρηστου λογισμικού επεξεργασίας και των διαδικτυακών πλατφορμών επιτρέπει σήμερα ακόμη και σε άτομα με περιορισμένες τεχνικές γνώσεις να δημιουργούν και να κοινοποιούν ψηφιακές ιστορίες. Οι ιστορίες αυτές μπορεί να έχουν τη μορφή απλών φωτογραφικών αφηγήσεων ή πιο σύνθετων διαδραστικών εμπειριών και αφηγήσεων που βασίζονται σε χάρτες (Hafner & Miller, 2011· Hull & Katz, 2006).

Η Αξία της Ψηφιακής Αφήγησης: Ευκαιρίες και Προκλήσεις

Η ένταξη της ψηφιακής αφήγησης στην εκπαίδευση ενηλίκων προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα. Ένα από τα κυριότερα είναι η δυνατότητα διατήρησης και διάδοσης προσωπικών και συλλογικών αναμνήσεων. Σε αντίθεση με την προφορική αφήγηση, η οποία εξαρτάται από τη μνήμη και τη μετάδοση από άνθρωπο σε άνθρωπο, οι ψηφιακές ιστορίες μπορούν να καταγράφονται, να αποθηκεύονται και να κοινοποιούνται ανεξάρτητα από χρονικούς και γεωγραφικούς περιορισμούς. Για τον λόγο αυτό, είναι ιδιαίτερα πολύτιμες για την τεκμηρίωση της πολιτιστικής κληρονομιάς, της τοπικής ιστορίας και προσωπικών εμπειριών, καθώς, χωρίς αυτή τη δυνατότητα, θα μπορούσαν να χαθούν (Lundby, 2008). Επιπλέον, οι ιστορίες που δημιουργούνται μέσα από αυτές τις δραστηριότητες αποτελούν πρωτοπρόσωπες μαρτυρίες στοιχείων της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως πρακτικών, αναμνήσεων και βιωμένων εμπειριών, τα οποία η UNESCO (2003) αναγνωρίζει ως αναπόσπαστα στοιχεία της πολιτιστικής ταυτότητας που χρειάζονται ενεργή διαφύλαξη.

Ο πολυαισθητηριακός χαρακτήρας της ψηφιακής αφήγησης, η οποία συνδυάζει οπτικά, ακουστικά και κειμενικά στοιχεία, κινητοποιεί τους/τις εκπαιδευομένους/-νες με τρόπους που συνάδουν με τις θεωρίες της πολυμεσικής μάθησης (Mayer, 2009) ενισχύοντας την επεξεργασία και τη συγκράτηση των πληροφοριών. Ιδιαίτερη σημασία έχει ο πολυτροπικός σχεδιασμός των δραστηριοτήτων της ενότητας, ο οποίος συνδυάζει εικόνα, φωνή, κείμενο και τόπο και ανταποκρίνεται άμεσα στις αρχές

της πολυμεσικής μάθησης του Mayer (2009). Σύμφωνα με τις αρχές αυτές, ο συνδυασμός λεκτικών και οπτικών διαύλων ενισχύει τόσο την ενεργό συμμετοχή όσο και την ανάκληση πληροφοριών. Παράλληλα, οι ψηφιακές πλατφόρμες διευκολύνουν τη διάδοση των ιστοριών σε ευρύτερο κοινό συνδέοντας ανθρώπους πέρα από γεωγραφικά σύνορα και καλλιεργώντας τον διαπολιτισμικό διάλογο.

Η ψηφιακή αφήγηση διευρύνει τις δυνατότητες δημιουργικής έκφρασης προσφέροντας εναλλακτικούς τρόπους επικοινωνίας σε άτομα που ενδέχεται να δυσκολεύονται με τις παραδοσιακές μορφές γραμματισμού. Ένα άτομο που αντιμετωπίζει δυσκολίες στον γραπτό λόγο μπορεί να εκφράζεται πιο άνετα μέσω εικόνων ή προφορικής αφήγησης. Επομένως, η συγκεκριμένη προσέγγιση είναι ιδιαίτερα κατάλληλη για περιβάλλοντα εκπαίδευσης ενηλίκων που χαρακτηρίζονται από ποικιλομορφία. Ο συμπεριληπτικός της χαρακτήρας ανταποκρίνεται στις διαφορετικές δεξιότητες και προτιμήσεις των εκπαιδευόμενων, ενώ παράλληλα τους επιτρέπει να δημιουργούν ολοκληρωμένες και εξατομικευμένες αφηγήσεις.

Παρά τα πλεονεκτήματα αυτά, η ψηφιακή αφήγηση παρουσιάζει και σημαντικές προκλήσεις. Το ψηφιακό χάσμα δημιουργεί εμπόδια στη συμμετοχή, ιδίως για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας που ενδέχεται να μην αισθάνονται εξοικειωμένα με τα ψηφιακά εργαλεία (OECD, 2019). Οι πρακτικοί περιορισμοί που αφορούν τους διαθέσιμους πόρους, τον χρόνο και τις τεχνικές απαιτήσεις επιβάλλουν στους/στις εκπαιδευτές/-τριες να προσαρμόζουν τους στόχους τους στις πραγματικές δυνατότητες. Εξίσου κρίσιμα είναι τα ζητήματα δεοντολογίας: οι συμμετέχοντες/-χουσες πρέπει να ενημερώνονται πλήρως για τον τρόπο με τον οποίο θα χρησιμοποιηθούν οι ιστορίες τους, να διατηρούν τον έλεγχο των προσωπικών τους πληροφοριών και να γνωρίζουν ότι η ιδιωτικότητα και η αξιοπρέπειά τους προστατεύονται μέσω σαφών κατευθυντήριων γραμμών (Couldry, 2008).

Αφηγηματική Δομή και Τεχνικές Αφήγησης

Στο επίκεντρο της ψηφιακής αφήγησης βρίσκεται η ίδια η ιστορία. Παρότι η τεχνολογία παρέχει νέα εργαλεία και δυνατότητες, η αποτελεσματικότητα μιας ψηφιακής ιστορίας εξαρτάται εν τέλει από την αρτιότητα της αφηγηματικής της δομής. Οι περισσότερες ψηφιακές ιστορίες ακολουθούν τις παραδοσιακές αρχές της αφήγησης: μια σαφή αρχή στην οποία παρουσιάζονται το πλαίσιο και οι χαρακτήρες· μια μέση, στην οποία αναπτύσσεται μια πρόκληση ή σύγκρουση· και ένα τέλος, το οποίο οδηγεί σε επίλυση ή αναστοχασμό. Μια άρτια δομημένη ιστορία κεντρίζει το ενδιαφέρον του κοινού, μεταδίδει το νόημά της και το παρακινεί να αναστοχαστεί.

Στην ψηφιακή αφήγηση, η ιστορία συνδέεται στενά με την επιλογή των μέσων. Οι εικόνες προκαλούν συναισθήματα και προσφέρουν οπτικό πλαίσιο, ο ήχος μεταδίδει τον τόνο και ενισχύει την αυθεντικότητα, ενώ το βίντεο αποτυπώνει την κίνηση και την αλληλεπίδραση. Η ενσωμάτωση αυτών των στοιχείων απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό, καθώς καθένα από αυτά συμβάλλει στη συνολική επίδραση της ιστορίας.

Οι διαφορετικές μορφές προσφέρουν ποικίλες δυνατότητες αφηγηματικής έκφρασης: οι αφηγήσεις μέσω βίντεο συνδυάζουν κινούμενη εικόνα, ήχο και κείμενο· οι ηχητικές αφηγήσεις αναδεικνύουν την αμεσότητα και την οικειότητα της ανθρώπινης φωνής· τα φωτογραφικά δοκίμια δημιουργούν δυνατές οπτικές αφηγήσεις· ενώ τα ψηφιακά λευκώματα και τα διαδραστικά χρονολόγια επιτρέπουν μια περισσότερο διερευνητική προσέγγιση. Η επιλογή της κατάλληλης μορφής θα πρέπει να καθορίζεται από τον σκοπό της ιστορίας, το κοινό στο οποίο απευθύνεται και τους διαθέσιμους πόρους. Σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα είναι συχνά προτιμότερο να χρησιμοποιούνται αρχικά απλές μορφές και να εισάγονται σταδιακά πιο σύνθετες, καθώς οι εκπαιδευόμενοι/-νες αποκτούν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση.

Εργαλεία και Πλατφόρμες Ψηφιακής Αφήγησης

Η αυξανόμενη διαθεσιμότητα εύχρηστων ψηφιακών εργαλείων έχει διευκολύνει σημαντικά την ένταξη της ψηφιακής αφήγησης στην εκπαιδευτική πρακτική. Πολλά από αυτά τα εργαλεία έχουν σχεδιαστεί με γνώμονα την προσβασιμότητα επιτρέποντας ακόμη και σε άτομα με περιορισμένες τεχνικές γνώσεις να δημιουργούν περιεχόμενο υψηλής ποιότητας.

Για μια απλή δραστηριότητα ψηφιακής αφήγησης, οι εκπαιδευόμενοι/-νες μπορούν να χρησιμοποιήσουν εργαλεία με τα οποία είναι ήδη εξοικειωμένοι/-νες, όπως οι κάμερες των έξυπνων τηλεφώνων και οι εφαρμογές ηχογράφησης. Τα εργαλεία αυτά προσφέρουν έναν απλό τρόπο εξοικείωσης με την ψηφιακή αφήγηση, καθώς επιτρέπουν στους/στις συμμετέχοντες/-χουσες να τραβούν φωτογραφίες, να ηχογραφούν αφηγήσεις και να πειραματίζονται με τον συνδυασμό διαφορετικών μέσων σε εφαρμογές όπως το CapCut. Πιο προηγμένα εργαλεία παρέχουν πρόσθετες δυνατότητες επεξεργασίας και παρουσίασης. Πλατφόρμες παρουσιάσεων, όπως το Google Slides, και εργαλεία δημιουργίας περιεχομένου, όπως το Prezi και το Canva, επιτρέπουν τη δημιουργία οπτικά ελκυστικών αφηγήσεων που συνδυάζουν κείμενο και εικόνες.

Τα εργαλεία χαρτογράφησης ιστοριών αποτελούν μια ιδιαίτερα καινοτόμο προσέγγιση της ψηφιακής αφήγησης. Ανάμεσά τους ξεχωρίζει το ArcGIS StoryMaps, μια ολοκληρωμένη πολυτροπική πλατφόρμα που δίνει τη δυνατότητα στους/στις χρήστες/-στριες να συνδυάζουν κείμενο, εικόνες, ήχο, βίντεο και διαδραστικούς χάρτες σε ένα ενιαίο αφηγηματικό περιβάλλον, το οποίο μπορούν να κοινοποιούν. Πρόκειται για ένα από τα πληρέστερα διαθέσιμα εργαλεία για έργα που εστιάζουν στην τοπική ιστορία, τη συλλογική μνήμη ή την πολιτιστική κληρονομιά, καθώς συνδέει άμεσα τις ιστορίες με τους τόπους που τις διαμόρφωσαν. Το Google My Maps αποτελεί μια απλούστερη εναλλακτική λύση για τη χωρική αφήγηση.

Η επιλογή των εργαλείων θα πρέπει να γίνεται με βάση τις ανάγκες και τις δυνατότητες των εκπαιδευόμενων. Η απλότητα και η προσβασιμότητα είναι συχνά σημαντικότερες από τις προηγμένες τεχνικές δυνατότητες, ιδίως σε εισαγωγικές δραστηριότητες.

Διαγενεακή Ψηφιακή Αφήγηση

Μία από τις πιο ενδιαφέρουσες εφαρμογές της ψηφιακής αφήγησης στην εκπαίδευση ενηλίκων είναι η αξιοποίησή της σε διαγενεακά περιβάλλοντα. Η συνάντηση μεγαλύτερων και νεότερων σε ηλικία συμμετεχόντων/-χουσών δημιουργεί ευκαιρίες αμοιβαίας μάθησης και ανταλλαγής, οι οποίες δεν περιορίζονται στο πλαίσιο της τυπικής εκπαίδευσης (Springate et al., 2008). Η αφήγηση ιστοριών προσφέρει ένα φυσικό πλαίσιο διαγενεακής αλληλεπίδρασης. Παρά τις διαφορές ηλικίας και εμπειρίας, όλοι οι άνθρωποι διαθέτουν την ικανότητα να εκφράζονται μέσω της αφήγησης. Αυτή η κοινή βάση δίνει τη δυνατότητα στους/στις συμμετέχοντες/-χουσες να επικοινωνούν σε ανθρώπινο επίπεδο καλλιεργώντας την ενσυναίσθηση και την αμοιβαία κατανόηση.

Η έρευνα και οι πρακτικές που υποστηρίζονται από οργανισμούς όπως η UNESCO (2017) αναδεικνύουν τον ρόλο της αφήγησης ιστοριών στην προώθηση του διαπολιτισμικού και του διαγενεακού διαλόγου. Μέσα από την ανταλλαγή ιστοριών, τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας μπορούν να μεταδίδουν γνώσεις, αξίες και εμπειρίες, ενώ οι νεότεροι/-ρες συμμετέχοντες/-χουσες μπορούν να συνεισφέρουν νέες οπτικές και τεχνολογικές δεξιότητες.

Η συμμετοχή σε έργα ψηφιακής αφήγησης μπορεί να κάνει τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας να αισθανθούν ότι οι εμπειρίες και η συμβολή τους αναγνωρίζονται και εκτιμώνται. Η κοινοποίηση προσωπικών ιστοριών αναδεικνύει την αξία των εμπειριών τους και συμβάλλει στη δημιουργία μιας παρακαταθήκης για τις επόμενες γενιές (de Jager et al., 2017). Μπορεί επίσης να ενισχύσει τους κοινωνικούς δεσμούς και να περιορίσει το αίσθημα απομόνωσης, ιδίως στο πλαίσιο προγραμμάτων που υλοποιούνται στην κοινότητα. Μέσα από τις ιστορίες των μεγαλύτερων γενεών, οι νεότεροι/-ρες συμμετέχοντες/-χουσες γνωρίζουν το ιστορικό πλαίσιο και τις βιωμένες εμπειρίες μιας εποχής με τρόπο που δεν μπορεί να αποτυπωθεί πλήρως στα σχολικά βιβλία. Παράλληλα, η επαφή αυτή συμβάλλει στην ανάπτυξη σημαντικών δεξιοτήτων, όπως η ενεργητική ακρόαση, η επικοινωνία και η κριτική σκέψη (Kaplan et al., 2017).

Πρακτική Εφαρμογή: Συνδημιουργία Προτεινόμενων Δραστηριοτήτων

Μια δραστηριότητα ψηφιακής αφήγησης με μαθησιακή και προσωπική αξία μπορεί να ολοκληρωθεί σε περίπου μία ώρα χωρίς να μειώνεται το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων/-χουσών ή να περιορίζεται η δυνατότητα αναστοχασμού. Παρά τη σύντομη διάρκειά τους, οι δραστηριότητες αυτού του είδους συνδυάζουν την προσωπική αφήγηση, τη συνεργατική δημιουργία, τη χρήση ψηφιακών μέσων και την εφαρμογή αποτελεσματικών εκπαιδευτικών πρακτικών. Οι συμμετέχοντες/-χουσες εργάζονται σε διαγενεακά ζεύγη γύρω από κοινά θέματα, όπως οι αλλαγές στη γειτονιά ή οι αναμνήσεις από την κοινότητα, και ακολουθούν διαδοχικά τα στάδια της συλλογής υλικού, της παραγωγής και της παρουσίασης. Στις δραστηριότητες αυτές δίνεται προτεραιότητα στη σαφήνεια και την αυθεντικότητα και όχι στην τεχνική αρτιότητα. Με αυτόν τον τρόπο, οι συμμετέχοντες/-χουσες αποκτούν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση, αντιλαμβάνονται πώς η ψηφιακή

αφήγηση καλλιεργεί διαγενεακούς δεσμούς και ενδέχεται να ενδιαφερθούν για πιο εκτενή έργα.

Δραστηριότητα 1: «Ένας Τόπος Τότε και Τώρα» - Αφήγηση με Βάση Φωτογραφίες

Διάρκεια: 60 λεπτά

Μορφή: Δια ζώσης (μπορεί να προσαρμοστεί για διαδικτυακή διεξαγωγή)

Μέγεθος Ομάδας: 8–16 συμμετέχοντες/-χουσες (διαγενεακά ζεύγη ή μικρές ομάδες)

Εστίαση: Διερεύνηση προσωπικών και συλλογικών αναμνήσεων μέσω της οπτικής αφήγησης

Απαιτούμενα Υλικά: Έξυπνα τηλέφωνα ή τάμπλετ (ένα ανά ζεύγος ή ομάδα), πρόσβαση στο διαδίκτυο και σε διαδικτυακούς χάρτες (ή αποθηκευμένα στιγμιότυπα οθόνης από το Street View εάν δεν υπάρχει σύνδεση), εφαρμογή ηχογράφησης (όπως η ενσωματωμένη εφαρμογή φωνητικών σημειώσεων), απλό εργαλείο επεξεργασίας (Canva, ArcGIS StoryMaps ή PowerPoint) και προβολέας ή οθόνη για την παρουσίαση.

Επίπεδα Δεξιοτήτων:

- **Βασικό:** Μόνο ηχητική αφήγηση με εφαρμογή φωνητικών σημειώσεων χωρίς φωτογραφία ή άλλο οπτικό υλικό.
- **Ενδιάμεσο:** Μία σύγχρονη φωτογραφία και ηχητική αφήγηση, συνδυασμένες σε μία παρουσίαση του Google Slides ή του Canva.
- **Προχωρημένο:** Ολοκληρωμένη αφήγηση στο ArcGIS StoryMaps με δείκτη τοποθεσίας, φωτογραφία, ηχητικό απόσπασμα και σύντομη λεζάντα.

Αναλυτικές Οδηγίες

▪ Εισαγωγή και Σχηματισμός Ζευγών **(10 λεπτά)**

Ξεκινήστε με μια σύντομη παρουσίαση της ψηφιακής αφήγησης και δείξτε ένα παράδειγμα διάρκειας 2-3 λεπτών. Σχηματίστε διαγενεακά ζεύγη, καθένα από τα οποία θα αποτελείται από ένα άτομο μεγαλύτερης ηλικίας και έναν/μία νεότερο/-ρη συμμετέχοντα/-χουσα. Το άτομο μεγαλύτερης ηλικίας επιλέγει έναν χώρο της περιοχής με ιδιαίτερη σημασία, ο οποίος έχει αλλάξει με την πάροδο του χρόνου, όπως μια γειτονιά, μια πλατεία, ένα σχολείο ή ένας χώρος εργασίας. Στη συνέχεια, μοιράζεται τις αναμνήσεις του από αυτόν τον χώρο (πώς ήταν, ποιες δραστηριότητες πραγματοποιούνταν εκεί και γιατί είναι σημαντικός), ενώ ο/η νεότερος/-ρη συμμετέχων/-χουσα ακούει ενεργητικά και υποβάλλει καθοδηγητικές ερωτήσεις.

▪ Δημιουργία Περιεχομένου **(20 λεπτά)**

Τραβήξτε ή βρείτε μια σύγχρονη φωτογραφία του ίδιου χώρου. Εάν βρίσκεται κοντά, μπορείτε να βγείτε για λίγο έξω και να τον φωτογραφίσετε. Εάν δεν είναι εύκολα προσβάσιμος, χρησιμοποιήστε

το Google Maps ή το Street View. Ο/Η νεότερος/-ρη συμμετέχων/-χουσα βοηθά στην ηχογράφιση μιας σύντομης αφήγησης διάρκειας 1-2 λεπτών. Σε αυτήν, το άτομο μεγαλύτερης ηλικίας συνοψίζει την ιστορία του αποτυπώνοντας την ουσία των αναμνήσεών του και τις παρατηρήσεις του σχετικά με τις αλλαγές που έχουν συντελεστεί.

- Ψηφιακή Σύνθεση **(15 λεπτά)**

Δημιουργήστε μια οπτική ιστορία σε μία (1) διαφάνεια: εισαγάγετε την πρόσφατη φωτογραφία, προσθέστε έναν σύντομο τίτλο και ενσωματώστε ή επισυνάψτε την ηχητική αφήγηση. Χρησιμοποιήστε απλά εργαλεία, όπως το Canva, το Google Slides ή το PowerPoint δίνοντας προτεραιότητα στη σαφήνεια και την αυθεντικότητα και όχι στην τεχνική αρτιότητα.

- Παρουσίαση και Αναστοχασμός **(15 λεπτά)**

Ορισμένα ζεύγη παρουσιάζουν τις ιστορίες τους στην ομάδα. Ακολουθεί ομαδική συζήτηση με βάση τις ακόλουθες καθοδηγητικές ερωτήσεις: Τι σας εξέπληξε; Ποιες συνδέσεις παρατηρήσατε ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν; Τι μάθατε από το άτομο με το οποίο συνεργαστήκατε; Ο αναστοχασμός αυτός αναδεικνύει και ενισχύει την κοινωνική και εκπαιδευτική αξία της δραστηριότητας.

Γιατί είναι **Αποτελεσματική η Δραστηριότητα**: Η δραστηριότητα βασίζεται σε συγκεκριμένα μέρη που συνδέονται με τις εμπειρίες των συμμετεχόντων/-χουσών, γεγονός που διευκολύνει την ανάκληση και την οπτικοποίηση των αναμνήσεων. Παράλληλα, διαμορφώνονται με φυσικό τρόπο συμπληρωματικοί ρόλοι: οι νεότεροι/-ρες συμμετέχοντες/-χουσες υποστηρίζουν τη χρήση της τεχνολογίας, ενώ τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας προσδίδουν αφηγηματικό βάθος και μεταφέρουν βιωμένες εμπειρίες. Με αυτόν τον τρόπο, καλλιεργούνται άμεσα ο διαγενεακός διάλογος και η αμοιβαία μάθηση.

Δραστηριότητα 2: «Ένα Αντικείμενο με Ιδιαίτερη Σημασία» - Σύντομη Ηχητική Ιστορία

Διάρκεια: 60 λεπτά

Μορφή: Δια ζώσης ή διαδικτυακά

Μέγεθος Ομάδας: 8–16 συμμετέχοντες/-χουσες (διαγενεακά ζεύγη ή μικρές ομάδες)

Εστίαση: Αξιοποίηση προσωπικών αντικειμένων ως αφετηρίας για τη δημιουργία ιστοριών μέσω ηχογράφησης

Απαιτούμενα Υλικά: Προσωπικά αντικείμενα που έχουν φέρει οι συμμετέχοντες/-χουσες ή είναι διαθέσιμα στον χώρο, όπως κλειδιά, φωτογραφίες, κοσμήματα ή αντικείμενα με συμβολική σημασία· έξυπνα τηλέφωνα ή τάμπλετ (ένα ανά ζεύγος ή ομάδα)· εφαρμογή ηχογράφησης (αρκεί η ενσωματωμένη εφαρμογή φωνητικών σημειώσεων)· προαιρετικά, φωτογραφική μηχανή για τη φωτογράφιση των αντικειμένων και ένα απλό εργαλείο επεξεργασίας, όπως το Canva ή το Google Slides, εφόσον προστεθεί οπτικό υλικό· ηχεία ή προβολέας για την αναπαραγωγή των ηχογραφημένων ιστοριών κατά την παρουσίαση.

Επίπεδα Δεξιότητων:

- ▶ Βασικό: Μόνο ηχογράφηση, χωρίς φωτογραφία ή άλλο οπτικό υλικό. Η δραστηριότητα μπορεί να πραγματοποιηθεί με οποιοδήποτε smartphone.
- ▶ Ενδιάμεσο: Φωτογραφία του αντικειμένου και ηχογραφημένη αφήγηση, συνδυασμένες σε μία διαφάνεια στο Canva ή στο Google Slides.
- ▶ Προχωρημένο: Δημιουργία αφήγησης στο ArcGIS StoryMaps, η οποία συνδυάζει φωτογραφία του αντικειμένου, ηχητικό απόσπασμα, σύντομη γραπτή λεζάντα και, προαιρετικά, πληροφορίες για τον τόπο με τον οποίο συνδέεται.

Αναλυτικές Οδηγίες

- Εισαγωγή και Σχηματισμός Ζευγών **(10 λεπτά)**

Ξεκινήστε με μια σύντομη παρουσίαση της αφήγησης ιστοριών με βάση αντικείμενα και δείξτε ένα σύντομο παράδειγμα. Σχηματίστε διαγενεακά ζεύγη, καθένα από τα οποία θα αποτελείται από ένα άτομο μεγαλύτερης ηλικίας και έναν/μία νεότερο/-ρη συμμετέχοντα/-χουσα. Το άτομο μεγαλύτερης ηλικίας επιλέγει ένα προσωπικό αντικείμενο με ιδιαίτερη σημασία, όπως ένα κόσμημα, μια αρμαθιά κλειδιά, μια φωτογραφία ή οποιοδήποτε άλλο αντικείμενο με συμβολική αξία.

Στη συνέχεια, εξηγεί από πού προέρχεται το αντικείμενο, ποιες αναμνήσεις τού προκαλεί και γιατί το θεωρεί σημαντικό. Ο/Η νεότερος/-ρη συμμετέχων/-χουσα ακούει ενεργητικά και υποβάλλει ερωτήσεις ανοικτού τύπου, ώστε να εμπλουτιστεί και να αναπτυχθεί περαιτέρω η αφήγηση.

- Ηχογράφηση **(20 λεπτά)**

Ηχογραφήστε μια σύντομη εκδοχή της ιστορίας, διάρκειας 1-2 λεπτών. Ο/Η νεότερος/-ρη συμμετέχων/-χουσα αναλαμβάνει την τεχνική προετοιμασία, ενώ το άτομο μεγαλύτερης ηλικίας επικεντρώνεται στο να αφηγηθεί την ιστορία με κατανοητό τρόπο. Εάν χρειαστεί, επαναλάβετε την ηχογράφηση μία φορά, ώστε η αφήγηση να γίνει πιο κατανοητή και να αποκτήσει καλύτερη ροή. Προαιρετικά, φωτογραφίστε το αντικείμενο και συνδυάστε την εικόνα με την ηχογράφηση χρησιμοποιώντας ένα απλό εργαλείο, όπως το Canva ή το Google Slides. Ωστόσο, η δραστηριότητα μπορεί να πραγματοποιηθεί εξίσου αποτελεσματικά μόνο με την ηχογραφημένη αφήγηση.

- Ψηφιακή Σύνθεση **(15 λεπτά)**

Εάν επιλέξετε να προσθέσετε οπτικό υλικό, δημιουργήστε μια παρουσίαση σε μία (1) διαφάνεια. Εισαγάγετε τη φωτογραφία του αντικειμένου, προσθέστε έναν σύντομο τίτλο και επισυνάψτε την ηχογραφημένη αφήγηση. Όπως και στο στάδιο της ηχογράφησης, δώστε προτεραιότητα στη σαφήνεια και την αυθεντικότητα και όχι στην τεχνική αρτιότητα.

- Παρουσίαση και Αναστοχασμός **(15 λεπτά)**

Ορισμένα ζεύγη αναπαράγουν τις ηχογραφημένες ιστορίες τους στην ομάδα. Ακολουθεί ομαδική συζήτηση με βάση τις ακόλουθες καθοδηγητικές ερωτήσεις: Τι μάθατε από αυτές τις ιστορίες; Πώς σας επηρέασε η ακρόαση της φωνής του/της αφηγητή/-τριας; Τι σας εξέπληξε στο αντικείμενο του ατόμου με το οποίο συνεργαστήκατε; Ο αναστοχασμός αυτός ενισχύει την οικειότητα και τους δεσμούς που αναπτύσσονται μεταξύ των συμμετεχόντων/-χουσών μέσα από ιστορίες, οι οποίες συνδέονται με προσωπικά αντικείμενα.

Γιατί είναι **Αποτελεσματική η Δραστηριότητα**: Η δραστηριότητα περιορίζει τα τεχνικά εμπόδια, καθώς βασίζεται κυρίως στην ηχογράφηση, και είναι επομένως κατάλληλη για συμμετέχοντες/-χουσες με περιορισμένες ψηφιακές δεξιότητες. Παράλληλα, τα προσωπικά αντικείμενα ανακαλούν με φυσικό τρόπο αναμνήσεις με ιδιαίτερη προσωπική σημασία και οδηγούν στη δημιουργία αυθεντικών αφηγήσεων, οι οποίες φέρνουν τους/τις συμμετέχοντες/-χουσες πιο κοντά. Έτσι, επιτυγχάνονται οι βασικοί στόχοι της ψηφιακής αφήγησης —η έκφραση, η σύνδεση και ο αναστοχασμός— χωρίς να απαιτούνται σύνθετες τεχνικές γνώσεις.

Αναστοχασμός και Αξιολόγηση

Ερωτήσεις για τους/τις Συμμετέχοντες/-χουσες

- Ποιες είναι οι βασικές διαφορές ανάμεσα στην παραδοσιακή και την ψηφιακή αφήγηση; Πώς μεταβάλλει η τεχνολογία την αφηγηματική εμπειρία;
- Ποια ζητήματα δεοντολογίας πρέπει να λαμβάνετε υπόψη κατά τη δημιουργία και την κοινοποίηση ψηφιακών ιστοριών;
- Πώς συνδέεται η ψηφιακή αφήγηση με τις αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων;
- Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίσατε κατά τη διαδικασία της αφήγησης και πώς τις

διαχειριστήκατε;

- Τι μάθατε για τον εαυτό σας μέσα από αυτή τη διαδικασία αφήγησης;

Ερωτήσεις για τους/τις Συντονιστές/-στριες

- Πόσο αποτελεσματικά υποστηρίξατε τη διαγενεακή συνεργασία; Ποιες στρατηγικές λειτούργησαν καλύτερα; Ποιες απρόβλεπτες προκλήσεις προέκυψαν και πώς ανταποκριθήκατε σε αυτές;
- Ανταποκρίθηκαν τα επιλεγμένα εργαλεία και οι πλατφόρμες στις ανάγκες όλων των συμμετεχόντων/-χουσών; Πώς συμμετείχαν στις δραστηριότητες τα άτομα με διαφορετικά επίπεδα ψηφιακού γραμματισμού;
- Πώς διασφαλίσατε την τήρηση των αρχών δεοντολογίας ως προς τη συγκατάθεση, την ιδιωτικότητα και τη διαχείριση του προσωπικού υλικού των συμμετεχόντων/-χουσών;
- Ποιες ιστορίες ή στιγμές ξεχώρισαν ως ιδιαίτερα δυνατές ή σημαντικές και γιατί;
- Πώς θα μπορούσατε να δημιουργήσετε ένα πιο συμπεριληπτικό περιβάλλον για άτομα με διαφορετικές ικανότητες και υπόβαθρα ή με διαφορετικές δυνατότητες πρόσβασης στην τεχνολογία;

Αναφορές

- Couldry, N. (2008). Mediatization or mediation? Alternative understandings of the emergent space of digital storytelling. *New Media & Society*, 10(3), 373-391.
- De Jager, A., Fogarty, A., Tewson, A., Lenette, C., & Boydell, K. M. (2017). Digital storytelling in research: A systematic review. *The Qualitative Report*, 22(10), 2548-2582.
- Frank, A. W. (2010). *Letting stories breathe: A socio-narratology*. University of Chicago Press.
- Goodson, I., & Gill, S. (2014). *Critical narrative as pedagogy*. Bloomsbury Academic.
- Hafner, C. A., & Miller, L. (2011). Fostering learner autonomy in English for science: A collaborative digital video project in a technological learning environment. *Language Learning & Technology*, 15(3), 68–86.
- Hatton-Yeo, A., & Ohsako, T. (2000). *Intergenerational programmes: Public policy and research implications*. UNESCO Institute for Education.
- Hull, G. A., & Katz, M.-L. (2006). Crafting an agentive self: Case studies of digital storytelling. *Research in the Teaching of English*, 41(1), 43–81.
- Kaplan, M., Sanchez, M., & Hoffman, J. (2017). Intergenerational pathways to a sustainable society. In *Intergenerational Pathways to a Sustainable Society* (pp. 5-16). Springer.
- Knowles, M. S. (1984). *The adult learner: A neglected species* (3rd ed.). Gulf Publishing.
- Lambert, J. (2013). *Digital storytelling: Capturing lives, creating community* (4th ed.). Routledge.
- Lundby, K. (Ed.). (2008). *Digital storytelling, mediatized stories: Self-representations in new media*. Peter Lang.
- Mayer, R. E. (2009). *Multimedia learning* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Merriam, S. B., & Bierema, L. L. (2013). *Adult learning: Linking theory and practice*. Jossey Bass.
- OECD (2019). *Skills matter: Additional results from the survey of adult skills*. OECD Publishing

- Ohler, J. (2013). Digital storytelling in the classroom: New media pathways to literacy, learning, and creativity (2nd ed.). Corwin Press.
- Robin, B. R. (2008). Digital storytelling: A powerful technology tool for the 21st century classroom. *Theory Into Practice*, 47(3), 220-228.
- Rossiter, M., & Clark, M. C. (2007). Narrative and the practice of adult education. Krieger Publishing Company.
- Springate, I., Atkinson, M., & Martin, K. (2008). Intergenerational practice: A review of the literature (LGA Research Report F/SR262). National Foundation for Educational Research.
- UNESCO (2003). Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage. UNESCO.
- UNESCO (2017). Learning to live together. UNESCO.

Ενότητα 4 - Ανακαλύπτοντας Τοπικές Ιστορίες: Αστικές Αφηγήσεις

Η ενότητα αυτή εισάγει τους/τις συμμετέχοντες/-χουσες στις αστικές αφηγήσεις (urban storytelling) ως έναν τρόπο κατανόησης της πόλης μέσα από τη μνήμη, τον τόπο και τις βιωμένες εμπειρίες. Αντί να παρουσιάζει τον αστικό χώρο ως απλό σκηνικό, καλεί τόσο τους/τις μεγαλύτερους/-ρες όσο και τους/τις νεότερους/-ρες σε ηλικία συμμετέχοντες/-χουσες να αντιμετωπίσουν τους δρόμους, τις γειτονιές και τα γνώριμα τοπία ως φορείς προσωπικής και συλλογικής ιστορίας. Μέσα από καθοδηγούμενη συζήτηση και δύο βιωματικές δραστηριότητες, οι συμμετέχοντες/-χουσες διερευνούν πώς ο ίδιος χώρος μπορεί να έχει εντελώς διαφορετικές σημασίες από γενιά σε γενιά. Εξετάζουν επίσης πώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν ψηφιακά και αναλογικά εργαλεία αφήγησης για την καταγραφή, τη σύγκριση και την κοινοποίηση αυτών των διαφορετικών αντιλήψεων. Η εν λόγω ενότητα συνδυάζει μια σύντομη θεωρητική εισαγωγή με πρακτικές ασκήσεις που έχουν ως αφετηρία συγκεκριμένα μέρη της πόλης και έχουν σχεδιαστεί για να ενθαρρύνουν την ουσιαστική ανταλλαγή μεταξύ των γενεών.

Υποενότητες

- Οι Πόλεις ως Ζωντανές Αφηγήσεις
- Θεωρητικές Βάσεις της Αστικής Αφήγησης
- Η Σημασία της Αστικής Αφήγησης: Εξερεύνηση Τόπων και Ιστοριών
- Αστική Αφήγηση και Διαγενεακή Μάθηση
- Είδη Αστικών Ιστοριών – Εννοιολογικό Πλαίσιο
- Μεθοδολογίες, Εργαλεία και Προσεγγίσεις
- Χαρτογράφηση και Οπτική Αφήγηση
- Πρακτική Εφαρμογή: Σχεδιασμός Δραστηριότητας Δημιουργίας Αστικών

Αφηγήσεων

Δραστηριότητα 1: «Δρόμοι που Γνωρίζω» – Περίπατος και Αφήγηση Ιστοριών της Γειτονιάς

Δραστηριότητα 2: «Η Πόλη Μέσα από Δύο Φακούς» – Συγκριτική Ιστορία με Φωτογραφίες

Εκτιμώμενη Διάρκεια

3 ώρες (**1** ώρα εργαστήριο / **2** ώρες δραστηριότητες)

Η συνολική διάρκεια της ενότητας είναι περίπου τρεις (3) ώρες και συνιστάται να υλοποιείται σε μία

ενιαία δια ζώσης συνάντηση χωρίς διακοπές. Αν χρειαστεί, μπορεί να προσαρμοστεί και για διαδικτυακή διεξαγωγή. Η ολοκλήρωσή της σε μία συνάντηση δίνει και στις δύο ηλικιακές ομάδες επαρκή χρόνο για να εξοικειωθούν με το περιεχόμενο, να συμμετάσχουν ενεργά και να ολοκληρώσουν τις δραστηριότητες χωρίς να αισθάνονται πίεση χρόνου. Οι συντονιστές/-στριες θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες της ομάδας και να προσαρμόζουν τον ρυθμό ανάλογα με τον βαθμό εξοικείωσης των συμμετεχόντων/-χουσών με τα ψηφιακά εργαλεία και την ενεργό μεταξύ τους αλληλεπίδραση.

Μαθησιακοί Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της ενότητας, οι συμμετέχοντες/-χουσες θα είναι σε θέση:

5. Να κατανοούν τις βασικές αρχές των αστικών αφηγήσεων και να αντιλαμβάνονται τις πόλεις ως αφηγηματικά τοπία που διαμορφώνονται από τη μνήμη και τις βιωμένες εμπειρίες.
6. Να εφαρμόζουν βασικές έννοιες, όπως η αίσθηση του τόπου, ο δεσμός με τον τόπο, η αστική μνήμη και η ψυχογεωγραφία, για να αναλύουν τις σχέσεις μεταξύ ανθρώπων και τόπων.
7. Να σχεδιάζουν και να συντονίζουν δραστηριότητες δημιουργίας αστικών αφηγήσεων, χρησιμοποιώντας κατάλληλες μεθοδολογίες και εργαλεία που ενθαρρύνουν τη συμμετοχή ατόμων με διαφορετικά χαρακτηριστικά και εμπειρίες.
8. Να εντοπίζουν και να τεκμηριώνουν διαφορετικά είδη αστικών αφηγήσεων και να εφαρμόζουν μεθοδολογίες όπως η χαρτογράφηση ιστοριών, οι περιπατητικές προσεγγίσεις, η προφορική ιστορία και η εκμαίευση αφηγήσεων μέσω φωτογραφιών.
9. Να συντονίζουν τη διαγενεακή ανταλλαγή και τον ουσιαστικό διάλογο μεταξύ διαφορετικών ηλικιακών ομάδων σχετικά με τις αλλαγές στον αστικό χώρο και την αστική μνήμη.

Βασικοί Όροι

10. **Αίσθηση του τόπου:** Τα συναισθηματικά και συμβολικά νοήματα που αποδίδουν τα άτομα σε συγκεκριμένους τόπους και τα οποία διαμορφώνονται από τη μνήμη, τις εμπειρίες και το πολιτισμικό πλαίσιο (Tuan, 1977).
11. **Δεσμός με τον τόπο:** Οι δεσμοί που αναπτύσσουν τα άτομα και οι κοινότητες με το περιβάλλον τους μέσα από προσωπικές εμπειρίες, κοινωνικές σχέσεις και πολιτισμικές πρακτικές (Scannell & Gifford, 2010).
12. **Αστική μνήμη:** Οι τρόποι με τους οποίους οι πόλεις διατηρούν το παρελθόν τους μέσω της επίσημης ιστορίας και των ανεπίσημων προσωπικών αφηγήσεων. Πρόκειται για μια

συλλογική και κοινωνικά διαμορφωμένη μορφή μνήμης (Halbwachs, 1992).

13. **Ψυχογεωγραφία:** Η μελέτη του τρόπου με τον οποίο το υλικό αστικό περιβάλλον επηρεάζει τα συναισθήματα, τις συμπεριφορές και τις αντιλήψεις. Συνδέεται με τον Guy Debord και την Καταστασιακή Διεθνή (Coverley, 2010).
14. **Αντι-χαρτογράφηση:** Η πρακτική της δημιουργίας χαρτών από τις ίδιες τις κοινότητες, οι οποίοι αμφισβητούν τις επίσημες χαρτογραφήσεις αναδεικνύοντας άτυπους χώρους, περιθωριοποιημένες αφηγήσεις και τοπικές γνώσεις.
15. **Συμμετοχικά Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών:** Μεθοδολογία στο πλαίσιο της οποίας οι κοινότητες δημιουργούν συνεργατικά χωρικά δεδομένα και χάρτες, ώστε να αποτυπώσουν τις δικές τους γνώσεις και προτεραιότητες (Chambers, 2006).
16. **Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά:** Οι πρακτικές, οι εκφράσεις, οι γνώσεις και οι μνήμες που οι κοινότητες αναγνωρίζουν ως μέρος της πολιτιστικής τους ταυτότητας, σύμφωνα με τον ορισμό της UNESCO (2003).

Ανάπτυξη Περιεχομένου

Οι Πόλεις ως Ζωντανές Αφηγήσεις

Οι πόλεις δεν αποτελούν στατικά περιβάλλοντα· είναι δυναμικά κείμενα με πολλαπλά επίπεδα, τα οποία γράφονται και ξαναγράφονται από διαδοχικές γενιές ανθρώπων (de Certeau, 1984). Οι δρόμοι, τα κτήρια και οι γειτονιές φέρουν ίχνη ανθρώπινων βιωμάτων και μνήμες που αποτυπώνονται στην αρχιτεκτονική, στις καθημερινές συνήθειες και στις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις. Επομένως, το αστικό περιβάλλον μπορεί να γίνει αντιληπτό όχι μόνο ως φυσικός χώρος, αλλά και ως αφηγηματικό τοπίο, το οποίο διαμορφώνεται από όσους/-σες το κατοικούν.

Από αυτή την αντίληψη πηγάζει η αστική αφήγηση. Ο όρος αναφέρεται στην πρακτική της διερεύνησης, της καταγραφής και της διάδοσης ιστοριών που συνδέονται με συγκεκριμένους τόπους μιας πόλης. Οι ιστορίες αυτές μπορεί να είναι προσωπικές, συλλογικές, ιστορικές ή αισθητηριακές, αλλά όλες συμβάλλουν στη βαθύτερη κατανόηση της αστικής ζωής. Σε αντίθεση με τις γενικές και αφηρημένες ιστορικές προσεγγίσεις, η αστική αφήγηση θεμελιώνεται στη βιωμένη εμπειρία. Συνδέει τα άτομα με συγκεκριμένους τόπους και αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο η καθημερινή ζωή αλληλεπιδρά με ευρύτερες κοινωνικές και ιστορικές διεργασίες (Sandercock, 2003). Η σημασία του τόπου κατέχει κεντρική θέση στην αφήγηση.

Οι γεωγράφοι και οι μελετητές/-τριες των ανθρωπιστικών επιστημών τονίζουν εδώ και πολλά χρόνια ότι οι τόποι δεν αποτελούν απλώς φυσικές συντεταγμένες, αλλά χώρους με νόημα (Tuan, 1977). Οι δρόμοι, οι πλατείες και τα κτήρια λειτουργούν ως «δοχεία μνήμης», καθώς διατηρούν πολλαπλά στρώματα εμπειριών στα οποία μπορούμε να αποκτήσουμε πρόσβαση μέσω της αφήγησης (Halbwachs, 1992).

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η σχέση ανάμεσα στις προσωπικές ιστορίες και τη συλλογική αστική μνήμη. Οι ατομικές μνήμες συμβάλλουν στη διαμόρφωση κοινών αντιλήψεων για έναν τόπο, ενώ οι

συλλογικές αφηγήσεις επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα ερμηνεύουν τις δικές τους εμπειρίες. Υπό αυτή την έννοια, η αστική αφήγηση γεφυρώνει το προσωπικό με το συλλογικό. Βοηθά στα άτομα να εντάξουν τη ζωή τους στο ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο της πόλης και δίνει στις κοινότητες την ευκαιρία να αναστοχαστούν σχετικά με το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον τους.

Θεωρητικές Βάσεις της Αστικής Αφήγησης

Η αστική αφήγηση βασίζεται σε διάφορα θεωρητικά πλαίσια που συμβάλλουν στην ερμηνεία της σχέσης μεταξύ ανθρώπων και τόπου. Μία από τις σημαντικότερες έννοιες είναι η «αίσθηση του τόπου», η οποία αναφέρεται στα συναισθηματικά και συμβολικά νοήματα που αποδίδουν τα άτομα σε συγκεκριμένους τόπους (Tuan, 1977). Στενά συνδεδεμένη με αυτήν είναι η έννοια του «δεσμού με τον τόπο», η οποία περιγράφει τους δεσμούς που αναπτύσσουν τα άτομα και οι κοινότητες με το περιβάλλον τους μέσα από προσωπικές εμπειρίες, κοινωνικές σχέσεις και πολιτισμικές πρακτικές (Scannell & Gifford, 2010). Στην αστική αφήγηση, ο δεσμός με τον τόπο εκφράζεται συχνά μέσα από αφηγήσεις που αναδεικνύουν την οικειότητα, το αίσθημα του ανήκειν και τη συναισθηματική σύνδεση.

Η αστική μνήμη αναφέρεται στους τρόπους με τους οποίους οι πόλεις διατηρούν τη μνήμη του παρελθόντος τους τόσο μέσα από την επίσημη ιστορία, τα μνημεία και τα αρχεία όσο και μέσα από τις ανεπίσημες μνήμες που διασώζονται στις προσωπικές αφηγήσεις.

Ο Maurice Halbwachs (1992) υπογραμμίζει ότι η μνήμη δεν είναι αμιγώς ατομική, αλλά διαμορφώνεται από κοινωνικά πλαίσια. Η αστική αφήγηση διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διατήρηση συλλογικών μνημών που ενδέχεται να μην έχουν καταγραφεί επίσημα. Η ψυχογεωγραφία, η οποία συνδέεται με τον Guy Debord (1955) και την Καταστασιακή Διεθνή, διερευνά τον τρόπο με τον οποίο το υλικό περιβάλλον επηρεάζει τα συναισθήματα, τις συμπεριφορές και τις αντιλήψεις. Στο πλαίσιο αυτό, η αφήγηση αποτελεί έναν τρόπο χαρτογράφησης όχι μόνο των φυσικών χώρων, αλλά και των συναισθηματικών και βιωματικών τοπίων (Coverley, 2010).

Οι διαδικασίες αστικού μετασχηματισμού, όπως ο εξευγενισμός των αστικών περιοχών (gentrification), προσθέτουν ένα ακόμη επίπεδο πολυπλοκότητας, καθώς ορισμένες ιστορίες προβάλλονται περισσότερο, ενώ άλλες περιθωριοποιούνται ή διαγράφονται (Zukin, 2010). Η αστική αφήγηση μπορεί να λειτουργήσει ως αντίβαρο διατηρώντας αφηγήσεις που διαφορετικά θα μπορούσαν να χαθούν, ιδίως όταν εκτοπίζονται κοινότητες με μακρόχρονη παρουσία ή απειλείται η πολιτιστική κληρονομιά. Το ζήτημα αυτό συνδέεται με την ευρύτερη συζήτηση για την άυλη πολιτιστική κληρονομιά, δηλαδή τις πρακτικές, τις εκφράσεις και τις μνήμες που δεν συνδέονται με υλικά αντικείμενα, αλλά είναι ουσιώδεις για την πολιτιστική ταυτότητα (UNESCO, 2003). Επομένως, η αστική αφήγηση συμβάλλει άμεσα στη διαφύλαξη και τη μετάδοση αυτής της κληρονομιάς.

Η Σημασία της Αστικής Αφήγησης: Εξερεύνηση Τόπων και Ιστοριών

Η αστική αφήγηση δεν έχει μόνο θεωρητική σημασία, αλλά και ουσιαστικό αντίκτυπο στην πράξη. Μία από τις κύριες λειτουργίες της είναι η διατήρηση της τοπικής ιστορίας. Οι πόλεις αλλάζουν με ταχείς ρυθμούς και κάθε μετασχηματισμός ενέχει τον κίνδυνο να χαθούν οι μνήμες που συνδέονται με συγκεκριμένους τόπους.

Με την καταγραφή αυτών των ιστοριών, η αστική αφήγηση συμβάλλει στη διατήρηση της σύνδεσης με το παρελθόν. Η διαδικασία αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αναγνώριση των εμπειριών των κατοίκων με μακρόχρονη παρουσία σε έναν τόπο, ιδίως των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας. Οι αναμνήσεις τους συχνά φωτίζουν πολύτιμες πληροφορίες για προηγούμενες φάσεις της αστικής ανάπτυξης και παρουσιάζουν οπτικές που απουσιάζουν από τα επίσημα αρχεία (Thompson, 2017).

Μέσω της αφήγησης, οι εμπειρίες αυτές αναγνωρίζονται και αποκτούν αξία. Οι ιστορίες που προκύπτουν από αυτές τις δραστηριότητες αποτελούν προσωπικές μαρτυρίες για την άυλη πολιτιστική κληρονομιά, δηλαδή για πρακτικές, αναμνήσεις και βιωμένες εμπειρίες τις οποίες η UNESCO (2003) αναγνωρίζει ως ουσιώδεις για την πολιτιστική ταυτότητα και επισημαίνει την ανάγκη ενεργού διαφύλαξής τους. Παράλληλα, η αστική αφήγηση διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην καλλιέργεια του αισθήματος του ανήκειν τόσο στα άτομα που εγκαταστάθηκαν πρόσφατα σε μια περιοχή όσο και στους κατοίκους νεότερης ηλικίας. Μέσα από την επαφή τους με τις ιστορίες ενός τόπου, τα άτομα μπορούν να αναπτύξουν βαθύτερο δεσμό με το περιβάλλον τους (Manzo & Perkins, 2006). Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε αστικά περιβάλλοντα με μεγάλη ποικιλομορφία, όπου οι πληθυσμοί μπορεί να είναι παροδικοί ή ετερογενείς. Η αστική αφήγηση καταγράφει επίσης τις κοινωνικές και αρχιτεκτονικές αλλαγές. Οι αφηγήσεις για κτήρια που κατεδαφίστηκαν, δρόμους που μεταμορφώθηκαν ή μεταβολές στη δυναμική των κοινοτήτων προσδίδουν ανθρώπινη διάσταση στην αστική ανάπτυξη (Beauregard, 2003).

Οι ιστορίες αυτές αποκαλύπτουν τον τρόπο με τον οποίο οι αλλαγές στο δομημένο περιβάλλον επηρεάζουν την καθημερινή ζωή. Επιπλέον, η αστική αφήγηση μπορεί να λειτουργήσει ως μια μορφή αντι-αφήγησης. Η επίσημη ιστορία συχνά δίνει προτεραιότητα στις κυρίαρχες οπτικές, με αποτέλεσμα ορισμένες φωνές να μην ακούγονται (Sandercock, 2003). Η αστική αφήγηση, προβάλλοντας προσωπικές και κοινοτικές ιστορίες, φέρνει στο φως αθέατες πτυχές της ιστορίας. Δημιουργεί χώρο για εναλλακτικές οπτικές και συμβάλλει σε μια πιο συμπεριληπτική κατανόηση της αστικής ζωής.

Αστική Αφήγηση και Διαγενεακή Μάθηση

Η αστική αφήγηση είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική σε διαγενεακά πλαίσια, καθώς διευκολύνει την ανταλλαγή γνώσεων και οπτικών μεταξύ διαφορετικών ηλικιακών ομάδων. Τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας λειτουργούν συχνά ως ζωντανά αρχεία των μετασχηματισμών της πόλης. Οι εμπειρίες τους αποτελούν πρωτογενείς μαρτυρίες για την εξέλιξη των γειτονιών και προσφέρουν πολύτιμες πληροφορίες ιστορικού χαρακτήρα (Thompson, 2017). Από την άλλη πλευρά, οι νεότεροι/-ρες συμμετέχοντες/-χουσες συμβάλλουν στη διαδικασία με διαφορετικές δεξιότητες. Συχνά είναι περισσότερο εξοικειωμένοι/-νες με τα ψηφιακά εργαλεία και τις σύγχρονες μορφές έκφρασης, γεγονός που τους δίνει τη δυνατότητα να καταγράφουν και να κοινοποιούν τις ιστορίες με

καινοτόμους τρόπους (Kaplan et al., 2017).

Αυτό δημιουργεί μια δυναμική αμοιβαίας μάθησης, καθώς κάθε ομάδα προσφέρει διαφορετικές αλλά συμπληρωματικές δεξιότητες. Η διαγενεακή αφήγηση αναδεικνύει τις διαφορετικές σχέσεις των γενεών με τους ίδιους χώρους. Ένας δρόμος που για έναν/μία κάτοικο μεγαλύτερης ηλικίας συνδέεται με αναμνήσεις από συγκεντρώσεις της κοινότητας μπορεί για ένα νεότερο άτομο να αποτελεί απλώς έναν δρόμο από τον οποίο περνά καθημερινά. Μέσα από την ανταλλαγή αυτών των οπτικών, οι συμμετέχοντες/-χουσες αποκτούν μια πιο σύνθετη και ολοκληρωμένη κατανόηση του τόπου (Pain et al., 2000).

Η ανταλλαγή αυτή γεφυρώνει συγχρόνως τις οπτικές τού «τότε» και του «τώρα». Δημιουργεί μια αίσθηση συνέχειας μέσα στις αλλαγές και βοηθά τους/τις συμμετέχοντες/-χουσες να κατανοήσουν πώς το παρελθόν διαμορφώνει το παρόν. Με αυτόν τον τρόπο, η αστική αφήγηση καλλιεργεί την ενσυναίσθηση και ενισχύει την κοινωνική συνοχή (Hatton-Yeo & Ohsako, 2000) επιβεβαιώνοντας την αντίληψη ότι οι πόλεις αποτελούν κοινούς χώρους που διαμορφώνονται από πολλές γενιές.

Είδη Αστικών Ιστοριών - Εννοιολογικό Πλαίσιο

Οι αστικές ιστορίες μπορούν να λάβουν πολλές μορφές αντανakλώντας την ποικιλομορφία των εμπειριών και των οπτικών που συνυπάρχουν σε μια πόλη. Μια σημαντική κατηγορία είναι οι προσωπικές αστικές αφηγήσεις, οι οποίες εστιάζουν σε ατομικές εμπειρίες που συνδέονται με συγκεκριμένους τόπους. Μπορεί να περιλαμβάνουν ιστορίες ζωής που έχουν τις ρίζες τους σε συγκεκριμένες γειτονιές, καθημερινές συνήθειες ή οικείες διαδρομές. Τέτοιες αφηγήσεις προσφέρουν μια άμεση και προσωπική εικόνα του τρόπου με τον οποίο τα άτομα αλληλεπιδρούν με το περιβάλλον τους (de Certeau, 1984).

Οι ιστορίες της κοινότητας και της γειτονιάς αποτελούν άλλη μία βασική κατηγορία. Εστιάζουν σε κοινόχρηστους χώρους και συλλογικές εμπειρίες, όπως η ιστορία τοπικών επιχειρήσεων, σχολείων, χώρων λατρείας και κοινοτικών κέντρων. Συχνά αποτυπώνουν το πλέγμα των κοινωνικών σχέσεων στις γειτονιές και δείχνουν πώς οι σχέσεις και οι αλληλεπιδράσεις διαμορφώνουν την αστική ζωή (Jacobs, 1961).

Οι αρχιτεκτονικές και χωρικές αφηγήσεις διερευνούν το δομημένο περιβάλλον. Τα κτήρια, οι δρόμοι και οι υποδομές συνδέονται με ιστορίες που αφορούν την κατασκευή, τη χρήση και τον μετασχηματισμό τους. Οι αφηγήσεις για κτίσματα που κατεδαφίστηκαν, χώρους που ανακαινίστηκαν ή υποδομές που μεταβλήθηκαν προσφέρουν πολύτιμες οπτικές για την αστική ανάπτυξη. Εστιάζουν επίσης στα «τοπία-φαντάσματα», δηλαδή σε τόπους που δεν υπάρχουν πλέον, αλλά παραμένουν ζωντανό στη μνήμη.

Οι αφηγήσεις πολιτιστικής και κοινωνικής ιστορίας επικεντρώνονται σε ευρύτερες πτυχές της αστικής ζωής, όπως η μετανάστευση, η εργασία, ο ακτιβισμός και η πολιτιστική έκφραση. Οι ιστορίες αυτές εντάσσουν τις ατομικές εμπειρίες σε ευρύτερες ιστορικές διεργασίες και καταδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο οι πόλεις διαμορφώνονται από τα κοινωνικά κινήματα και τις πολιτισμικές δυναμικές (Hayden, 1995).

Τέλος, οι αισθητηριακές και ατμοσφαιρικές ιστορίες αποτυπώνουν τις βιωματικές διαστάσεις των αστικών χώρων. Σε αυτές περιλαμβάνονται οι ήχοι, οι μυρωδιές και οι συναισθηματικές εντυπώσεις που συνδέονται με συγκεκριμένους τόπους. Οι εν λόγω αφηγήσεις υπογραμμίζουν ότι η αστική εμπειρία δεν είναι μόνο οπτική ή χωρική, αλλά έχει συν τοις άλλοις έντονη αισθητηριακή και συναισθηματική διάσταση.

Συνολικά, οι κατηγορίες αυτές παρέχουν ένα πλαίσιο για την κατανόηση του πλούτου και της ποικιλομορφίας της αστικής αφήγησης. Παράλληλα, καθοδηγούν τους/τις συντονιστές/-στριες κατά τον σχεδιασμό δραστηριοτήτων που αποτυπώνουν διαφορετικές διαστάσεις της αστικής εμπειρίας.

Μεθοδολογίες, Εργαλεία και Προσεγγίσεις

Η αστική αφήγηση μπορεί να εφαρμοστεί μέσα από ποικίλες μεθοδολογίες, καθεμία από τις οποίες προσφέρει διαφορετικούς τρόπους προσέγγισης του τόπου και της αφήγησης. Η χαρτογράφηση ιστοριών είναι μία από τις πιο αποτελεσματικές προσεγγίσεις, καθώς δίνει στους/στις συμμετέχοντες/-χουσες τη δυνατότητα να συνδέουν ιστορίες με συγκεκριμένες τοποθεσίες. Ψηφιακά εργαλεία, όπως το Google My Maps και το ArcGIS StoryMaps, επιτρέπουν τη δημιουργία διαδραστικών χαρτών που συνδυάζουν κείμενο, εικόνες και πολυμέσα (Bodenhamer et al., 2010). Οι μέθοδοι χαρτογράφησης με φυσικά μέσα, όπως οι έντυποι χάρτες ή οι ασκήσεις με κολάζ, προσφέρουν και άλλες πιο προσιτές εναλλακτικές λύσεις.

Οι μεθοδολογίες που βασίζονται στον περίπατο κατέχουν επίσης κεντρική θέση στην αστική αφήγηση. Οι αφηγηματικοί περίπατοι (story walks) περιλαμβάνουν καθοδηγούμενες διαδρομές σε γειτονιές κατά τις οποίες οι συμμετέχοντες/-χουσες μοιράζονται αφηγήσεις σε συγκεκριμένα σημεία (Pink, 2008). Οι περίπατοι αυτοί μπορούν να συνδυαστούν με φωτογραφική τεκμηρίωση ή με συγκρίσεις του «τότε» και του «τώρα», στο πλαίσιο των οποίων οι ιστορικές εικόνες αντιπαραβάλλονται με σύγχρονες. Η προσβασιμότητα πρέπει να λαμβάνεται οπωσδήποτε υπόψη, ιδίως στις διαγενεακές ομάδες, ώστε όλοι/-λες οι συμμετέχοντες/-χουσες να μπορούν να συμμετέχουν με άνεση.

Οι μέθοδοι προφορικής ιστορίας διαδραματίζουν αποφασιστικό ρόλο στην καταγραφή αστικών ιστοριών. Οι συνεντεύξεις που πραγματοποιούνται σε συγκεκριμένους τόπους μπορούν να ανακαλέσουν μνήμες και να παραγάγουν πλούσιες αφηγήσεις (Frisch, 1990). Οι τεχνικές καταγραφής πρέπει να προσαρμόζονται στις συνθήκες του εξωτερικού χώρου και να λαμβάνουν υπόψη παράγοντες όπως ο θόρυβος του περιβάλλοντος και η κινητικότητα.

Η εκμείευση αφηγήσεων μέσω φωτογραφιών αποτελεί ακόμη μία ιδιαίτερα αποτελεσματική τεχνική. Οι ιστορικές φωτογραφίες μπορούν να αποτελέσουν αφορμή για συζήτηση και αναστοχασμό, ενώ οι σύγχρονες εικόνες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την καταγραφή των αλλαγών (Harper, 2002). Τα συνεργατικά φωτογραφικά έργα δίνουν στους/στις συμμετέχοντες/-χουσες τη δυνατότητα να συνδημιουργούν οπτικές αφηγήσεις που γεφυρώνουν το παρελθόν με το παρόν.

Η τεκμηρίωση με τη χρήση πολυμέσων διευρύνει ακόμη περισσότερο αυτές τις προσεγγίσεις. Οι

βιντεοσκοπημένες περιηγήσεις με τα πόδια, οι ηχογραφήσεις και τα φωτογραφικά δοκίμια προσφέρουν πολλαπλούς τρόπους καταγραφής και παρουσίασης των ιστοριών.

Οι αναδυόμενες τεχνολογίες, όπως η φωτογράφιση 360 μοιρών, προσφέρουν δυνατότητες εμπειρικής εμπειρίας, αν και ενδέχεται να απαιτούν πιο προηγμένες δεξιότητες και περισσότερους πόρους.

Τέλος, η ενσωμάτωση αρχειακού υλικού συνδέει τις προσωπικές αφηγήσεις με ευρύτερα ιστορικά πλαίσια. Οι τοπικές βιβλιοθήκες, οι ιστορικές εταιρείες και τα αρχεία εφημερίδων παρέχουν πολύτιμο υλικό που μπορεί να εμπλουτίσει τα έργα αστικής αφήγησης (Kalay et al., 2008). Συνδυάζοντας επίσημα αρχεία με βιωμένες εμπειρίες, η αστική αφήγηση διαμορφώνει μια πληρέστερη και πιο σύνθετη κατανόηση του τόπου.

Χαρτογράφηση και Οπτική Αφήγηση

Η χαρτογράφηση αναδιαμορφώνει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο γίνονται κατανοητές και διαδίδονται οι αστικές αφηγήσεις. Σε αντίθεση με τις γραμμικές μορφές αφήγησης, οι χάρτες επιτρέπουν τη συνύπαρξη πολλαπλών χρονικοτήτων και οπτικών μέσα στο ίδιο γεωγραφικό πλαίσιο: η ίδια γωνία ενός δρόμου μπορεί να συνδέεται με το παιδικό παιχνίδι για μία γενιά, με τον εξευγενισμό της περιοχής για μια άλλη και με την καθημερινή μετακίνηση για όσους/-σες εγκαταστάθηκαν πρόσφατα στην περιοχή. Με τη χωρική αποτύπωση αυτών των αλληλεπικαλυπτόμενων ιστοριών, η χαρτογράφηση αποκαλύπτει τον πολυφωνικό χαρακτήρα της αστικής εμπειρίας και αμφισβητεί τις ενιαίες εκδοχές του τόπου που προβάλλονται ως έγκυρες. Η πρακτική αυτή συνδέεται άμεσα με τα Συμμετοχικά Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών (PGIS) και την κοινοτική χαρτογράφηση στο πλαίσιο των οποίων οι κοινότητες δημιουργούν χωρικές αναπαραστάσεις που αποτυπώνουν τις δικές τους γνώσεις και όχι τις προτεραιότητες των αρμόδιων αρχών σχεδιασμού (Chambers, 2006).

Τα οπτικά στοιχεία επιτελούν διακριτές επικοινωνιακές λειτουργίες παράλληλα με τους χάρτες. Οι φωτογραφίες παρέχουν τεκμήρια άμεσης αναφοράς —την απόδειξη ότι «αυτό υπήρχε εδώ»— τα οποία αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα κατά την καταγραφή κτηρίων που κατεδαφίστηκαν, κοινοτήτων που εκτοπίστηκαν ή αστικών τοπίων που μεταμορφώθηκαν (Barthes, 1981). Πέρα από την τεκμηρίωση, οι εικόνες μεταδίδουν στοιχεία της ατμόσφαιρας τα οποία δύσκολα αποδίδονται μόνο με λέξεις: π.χ. την υφή των υλικών, την ποιότητα του φωτός και την πυκνότητα του πλήθους. Επομένως, η οπτική αφήγηση προσεγγίζει διαστάσεις της αστικής μνήμης που δεν αποτυπώνονται στις αμιγώς κειμενικές αφηγήσεις.

Ο συνδυασμός της χαρτογράφησης και της οπτικής τεκμηρίωσης μπορεί να αποτελέσει ισχυρό μέσο αντι-χαρτογράφησης, καθώς φέρνει στο προσκήνιο άτυπες οικονομικές δραστηριότητες, ιερούς τόπους και τόπους τραυματικών εμπειριών που απουσιάζουν από τους δημοτικούς χάρτες ή τους τουριστικούς οδηγούς. Οι συντονιστές/-στριες μπορούν να παροτρύνουν τους/τις συμμετέχοντες/-χουσες να προσθέτουν σημειώσεις και σκίτσα στους χάρτες, να συνδέουν φωτογραφίες με συγκεκριμένους τόπους και να δημιουργούν οπτικά υπομνήματα που μετατρέπουν τα προσωπικά σύμβολα σε κοινά κατανοητά στοιχεία. Με αυτόν τον τρόπο, δημιουργούνται αρχεία που είναι συγχρόνως χωρικά, οπτικά και αφηγηματικά και διατηρούν όχι μόνο το τι συνέβη και πού, αλλά και το πώς το βίωσαν και τι σήμαινε για όσους/-σες το έζησαν.

Πρακτική Εφαρμογή: Σχεδιασμός Δραστηριότητας Δημιουργίας Αστικών Αφηγήσεων

Ο σχεδιασμός μιας αποτελεσματικής δραστηριότητας αστικής αφήγησης απαιτεί προσεκτική εξέταση των στόχων, των συμμετεχόντων/-χουσών και του πλαισίου. Η διαδικασία αρχίζει με τον σαφή καθορισμό του σκοπού. Ο σκοπός αυτός μπορεί να αφορά τη διατήρηση της τοπικής ιστορίας, την καλλιέργεια του διαγενεακού διαλόγου ή τη διερεύνηση συγκεκριμένων θεμάτων, όπως ο αστικός μετασχηματισμός ή η πολιτιστική ταυτότητα. Το επόμενο βήμα είναι η επιλογή των κατάλληλων μεθοδολογιών και εργαλείων.

Οι συντονιστές/-στριες πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ψηφιακές δεξιότητες, την κινητικότητα και τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων/-χουσών επιλέγοντας προσεγγίσεις που είναι προσιτές και συγχρόνως ενδιαφέρουσες. Η απλότητα αποτελεί συχνά βασική προϋπόθεση, ιδίως στις εισαγωγικές συναντήσεις. Η προετοιμασία είναι απαραίτητη για την επιτυχή διεξαγωγή μιας δραστηριότητας. Περιλαμβάνει τον προσδιορισμό των κατάλληλων τοποθεσιών, τη συγκέντρωση του υλικού και τη διασφάλιση ότι έχουν ληφθεί οι απαιτούμενες άδειες και έχουν εξεταστεί τα σχετικά δεοντολογικά ζητήματα. Οι συμμετέχοντες/-χουσες πρέπει να ενημερώνονται για θέματα όπως η συγκατάθεση και η χρήση των δεδομένων, κυρίως όταν καταγράφονται ή δημοσιοποιούνται προσωπικές ιστορίες. Κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας, οι συντονιστές/-στριες διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην καθοδήγηση της διαδικασίας δίνοντας συγχρόνως στους/στις συμμετέχοντες/-χουσες τη δυνατότητα να αναλαμβάνουν οι ίδιοι/-διες πρωτοβουλίες κατά τη διερεύνηση. Οι σαφείς οδηγίες, η υποστηρικτική καθοδήγηση και η ευελιξία βοηθούν στην προσαρμογή της δραστηριότητας στις διαφορετικές ανάγκες και στη δυναμική κάθε ομάδας.

Το τελικό στάδιο περιλαμβάνει την παρουσίαση των ιστοριών και τον αναστοχασμό. Η παρουσίαση των ιστοριών που δημιουργήθηκαν κατά τη δραστηριότητα ενισχύει την αξία τους και προσφέρει την ευκαιρία για συζήτηση. Ο αναστοχασμός βοηθά τους/τις συμμετέχοντες/-χουσες να επεξεργαστούν τις εμπειρίες τους και να εξετάσουν τις ευρύτερες προεκτάσεις του έργου τους. Κατά τον σχεδιασμό δραστηριοτήτων αστικής αφήγησης, στόχος δεν είναι μόνο η δημιουργία αφηγήσεων, αλλά και η διαμόρφωση ουσιαστικών μαθησιακών εμπειριών. Μέσα από την ενασχόληση με τον τόπο, τη μνήμη και την κοινότητα, οι συμμετέχοντες/-χουσες κατανοούν βαθύτερα το αστικό περιβάλλον τους και τον ρόλο τους μέσα σε αυτό.

Δραστηριότητα 1: «Δρόμοι που Γνωρίζω» - Περίπατος και Αφήγηση Ιστοριών της Γειτονιάς

Διάρκεια: 60 λεπτά

Μορφή: Διά ζώσης (σε εξωτερικό χώρο)

Μέγεθος Ομάδας: 8–16 συμμετέχοντες/-χουσες (σε διαγενεακά ζεύγη ή μικρές ομάδες)

Εστίαση: Διερεύνηση των αστικών αλλαγών και της προσωπικής μνήμης μέσα από την αφήγηση που βασίζεται στον τόπο (place-based storytelling)

Απαιτούμενα Υλικά: Έξυπνα τηλέφωνα ή τάμπλετ (1 ανά ζεύγος/ομάδα), εφαρμογή ηχογράφησης (ενσωματωμένη εφαρμογή φωνητικών σημειώσεων), φωτογραφική μηχανή ή έξυπνο τηλέφωνο για τη λήψη φωτογραφιών, απλό εργαλείο επεξεργασίας (Canva, Google Slides ή PowerPoint), προβολέας/οθόνη για την παρουσίαση. Εναλλακτική λύση χωρίς σύνδεση στο διαδίκτυο: εκτυπωμένα στιγμιότυπα οθόνης από το Google Maps ή έντυποι οδικοί χάρτες για τις ομάδες που δεν διαθέτουν αξιόπιστη σύνδεση στο διαδίκτυο.

Επίπεδα Δεξιοτήτων:

- ▶ **Βασικό:** Έντυπος οδικός χάρτης και προφορική αφήγηση. Δεν απαιτείται συσκευή.
- ▶ **Ενδιάμεσο:** Φωτογραφία και φωνητική σημείωση μέσω έξυπνου τηλεφώνου, οι οποίες συνδυάζονται σε 2–3 διαφάνειες στο Google Slides.
- ▶ **Προχωρημένο:** ArcGIS StoryMap με καρφίτσα τοποθεσίας, φωτογραφία, ηχητικό απόσπασμα και σύντομη λεζάντα.

Αναλυτικές Οδηγίες

■ Εισαγωγή και Σχηματισμός Ζευγών (10 λεπτά)

Ξεκινήστε με μια σύντομη παρουσίαση της αφήγησης που βασίζεται στον τόπο και δείξτε ένα σύντομο παράδειγμα που συνδέει μια προσωπική ανάμνηση με ένα συγκεκριμένο σημείο της πόλης. Σχηματίστε διαγενεακά ζεύγη (ένα άτομο μεγαλύτερης ηλικίας και ένας/μία νεότερος/-ρη συμμετέχων/-χουσα). Κάθε ζεύγος επιλέγει έναν κοντινό δρόμο, μια πλατεία ή ένα τοπόσημο που έχει προσωπική σημασία για το άτομο μεγαλύτερης ηλικίας, όπως έναν παλιό χώρο εργασίας, μια διαδρομή των παιδικών του χρόνων ή ένα σημείο συνάντησης. Το άτομο μεγαλύτερης ηλικίας περιγράφει τις αναμνήσεις του από τον συγκεκριμένο τόπο, ενώ ο/η νεότερος/-ρη συμμετέχων/-χουσα ακούει και θέτει καθοδηγητικές ερωτήσεις, όπως: Πώς ήταν αυτός ο δρόμος παλαιότερα; Ποιους συναντούσατε εδώ; Τι έχει αλλάξει;

■ Καταγραφή στο Πεδίο (20 λεπτά)

Το ζεύγος περπατά έως την επιλεγμένη τοποθεσία ή σε κάποια κοντινή περιοχή. Ο/Η νεότερος/-ρη συμμετέχων/-χουσα φωτογραφίζει τις λεπτομέρειες που του υποδεικνύει το άτομο μεγαλύτερης ηλικίας, όπως ένα κτήριο, μια γωνία ή μια θέα. Το άτομο μεγαλύτερης ηλικίας ηχογραφεί μια σύντομη αφήγηση (1–2 λεπτών), στην οποία περιγράφει πώς ήταν ο δρόμος παλαιότερα και πώς είναι σήμερα, με αφετηρία όσα παρατηρεί γύρω του εκείνη τη στιγμή.

■ Ψηφιακή Σύνθεση (15 λεπτά)

Δημιουργήστε μια απλή οπτική ιστορία δύο ή τριών διαφανειών συνδυάζοντας τις φωτογραφίες που τραβήχτηκαν κατά τη διάρκεια του περιπάτου με την ηχογραφημένη αφήγηση και έναν σύντομο τίτλο. Χρησιμοποιήστε εύχρηστα εργαλεία, όπως το Canva ή το Google Slides, και εστιάστε στη

μετάδοση της συναισθηματικής και ιστορικής σημασίας του τόπου και όχι στην τεχνική αρτιότητα του αποτελέσματος.

■ Παρουσίαση και Αναστοχασμός (15 λεπτά)

Επιλεγμένα ζεύγη παρουσιάζουν στην ομάδα τις ιστορίες τους για τον δρόμο. Ακολουθεί καθοδηγούμενη συζήτηση: Ποιες αλλαγές σας έκαναν μεγαλύτερη εντύπωση; Τι αποκάλυψε ο κοινός περίπατος στον δρόμο που δεν θα μπορούσε να αποδοθεί μόνο με λόγια; Τι έμαθε ο/η ένας/μία από τον/την άλλο/-λη; Ο αναστοχασμός αυτός καταδεικνύει ότι το αστικό περιβάλλον εμπεριέχει πολλαπλά στρώματα ιστορίας, τα οποία διαφέρουν ανάλογα με το ποιο άτομο το παρατηρεί και σε ποια χρονική στιγμή.

Γιατί είναι **Αποτελεσματική η Δραστηριότητα**: Η σύνδεση της δραστηριότητας με έναν πραγματικό περίπατο ενεργοποιεί με φυσικό τρόπο τη μνήμη και προσδίδει στην αφηγηματική διαδικασία μια αμεσότητα που συχνά απουσιάζει από τις δραστηριότητες σε εσωτερικό χώρο. Ο ίδιος ο δρόμος γίνεται το έναυσμα για την αφήγηση. Το άτομο μεγαλύτερης ηλικίας προσδίδει ιστορικό και προσωπικό βάθος, ενώ ο/η νεότερος/-ρη συμμετέχων/-χουσα καταγράφει και θέτει ερωτήσεις. Έτσι δημιουργείται μια ουσιαστική ανταλλαγή, θεμελιωμένη στην κοινή εμπειρία του αστικού χώρου. Δυνατότητα αυτόνομης υλοποίησης: Η Δραστηριότητα 1 μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς την παρουσία συντονιστή/-στριας εφόσον οι συμμετέχοντες/-χουσες έχουν μαζί τους εκτυπωμένες κάρτες με τις καθοδηγητικές ερωτήσεις της ενότητας «Αναστοχασμός και Αξιολόγηση». Ο ίδιος ο αστικός χώρος λειτουργεί ως συντονιστής της δραστηριότητας.

Δραστηριότητα 2: «Η Πόλη Μέσα από Δύο Φακούς» - Συγκριτική Ιστορία με Φωτογραφίες

Διάρκεια: 60 λεπτά

Μορφή: Δια ζώσης ή διαδικτυακά

Μέγεθος Ομάδας: 8–16 συμμετέχοντες/-χουσες (σε διαγενεακά ζεύγη ή μικρές ομάδες)

Εστίαση: Σύγκριση του τρόπου με τον οποίο διαφορετικές γενιές αντιλαμβάνονται και βιώνουν τους ίδιους αστικούς χώρους

Απαιτούμενα Υλικά: Έξυπνα τηλέφωνα ή τάμπλετ (1 ανά ζεύγος/ομάδα), σύνδεση στο διαδίκτυο για την αναζήτηση αρχειακών εικόνων ή εικόνων από το Google Street View, εφαρμογή ηχογράφησης (ενσωματωμένη εφαρμογή φωνητικών σημειώσεων), απλό εργαλείο επεξεργασίας (Canva, Google Slides ή PowerPoint), προβολέας/οθόνη για την παρουσίαση. **Εναλλακτική λύση χωρίς σύνδεση στο διαδίκτυο**: εκτυπωμένα στιγμιότυπα οθόνης από το Google Maps/Street View, τα οποία έχει προετοιμάσει εκ των προτέρων ο/η συντονιστής/-στρια.

Επίπεδα Δεξιοτήτων:

- ▶ Βασικό: Ο/Η συντονιστής/-στρια εκτυπώνει δύο εικόνες της επιλεγμένης τοποθεσίας που παρουσιάζουν αντιθέσεις μεταξύ τους και οι συμμετέχοντες/-χουσες τις περιγράφουν προφορικά.
- ▶ Ενδιάμεσο: Κάθε συμμετέχων/-χουσα βρίσκει ή φωτογραφίζει μία εικόνα και οι δύο εικόνες

παρουσιάζονται δίπλα δίπλα στο Canva ή στο Google Slides.

► Προχωρημένο: ArcGIS StoryMap με καρφίτσα τοποθεσίας, τις δύο εικόνες, τα δύο ηχητικά αποσπάσματα και σύντομες γραπτές λεζάντες.

Αναλυτικές Οδηγίες

- Εισαγωγή και Σχηματισμός Ζευγών **(10 λεπτά)**

Ξεκινήστε με μια σύντομη παρουσίαση του τρόπου με τον οποίο οι αστικοί χώροι αποκτούν διαφορετικά νοήματα για κάθε γενιά και δείξτε ένα σύντομο παράδειγμα που αντιπαραβάλλει μια παλαιότερη και μια νεότερη εικόνα της ίδιας τοποθεσίας στην πόλη. Σχηματίστε διαγενεακά ζεύγη (ένα άτομο μεγαλύτερης ηλικίας και ένας/μία νεότερος/-ρη συμμετέχων/-χουσα). Εισαγωγική εξάσκηση στο Street View: Προτού τα ζεύγη εργαστούν αυτόνομα, κάντε στην ομάδα μια σύντομη επίδειξη σε πραγματικό χρόνο (2 λεπτών) σχετικά με τον τρόπο εντοπισμού μιας τοποθεσίας στο Google Street View και τη μετακίνηση του ρυθμιστικού της γραμμής χρόνου για την προβολή παλαιότερων εικόνων. Με αυτόν τον τρόπο, αντιμετωπίζεται το κυριότερο τεχνικό εμπόδιο για τους/τις συμμετέχοντες/-χουσες που δεν είναι εξοικειωμένοι/-νες με το εργαλείο. Κάθε ζεύγος επιλέγει έναν κοινό αστικό χώρο, όπως μια αγορά, ένα πάρκο, μια στάση μέσων μεταφοράς ή μια κεντρική πλατεία, τον οποίο γνωρίζουν σε κάποιον βαθμό ή με τον οποίο συνδέονται και οι δύο συμμετέχοντες/-χουσες. Πριν αρχίσει η δραστηριότητα, κάθε συμμετέχων/-χουσα περιγράφει σύντομα τον πρώτο συνειρμό που του/της προκαλεί ο συγκεκριμένος χώρος.

- Συλλογή Εικόνων και Αφήγηση **(20 λεπτά)**

Κάθε συμμετέχων/-χουσα επιλέγει ή φωτογραφίζει μόνος/-νη του/της μία εικόνα που αντιπροσωπεύει τον τρόπο με τον οποίο βιώνει ή θυμάται τον επιλεγμένο χώρο. Το άτομο μεγαλύτερης ηλικίας αντλεί υλικό από τη μνήμη του ή από αρχαικές πηγές που εντοπίζει στο διαδίκτυο, ενώ ο/η νεότερος/-ρη συμμετέχων/-χουσα τραβά μια σύγχρονη φωτογραφία ή χρησιμοποιεί το Google Street View. Στη συνέχεια, καθένας/-μία ηχογραφεί μια σύντομη αφήγηση (1 λεπτού) στην οποία περιγράφει τι αποτυπώνει η εικόνα του/της και γιατί την επέλεξε.

- Ψηφιακή Σύνθεση **(15 λεπτά)**

Συνδυάστε τις δύο εικόνες και τις δύο ηχογραφημένες αφηγήσεις σε μια απλή παρουσίαση τοποθετώντας τις δίπλα-δίπλα με τη χρήση του Canva, του Google Slides ή του PowerPoint. Προσθέστε έναν σύντομο κοινό τίτλο που αποτυπώνει και τις δύο οπτικές. Στόχος είναι να αναδειχθεί με σαφήνεια η αντίθεση μεταξύ των δύο οπτικών χωρίς υπερβολικές επεξηγήσεις ή προσπάθεια εξομάλυνσης των διαφορών τους.

- Παρουσίαση και Αναστοχασμός **(15 λεπτά)**

Τα ζεύγη παρουσιάζουν τις συγκριτικές ιστορίες τους στην ομάδα. Ακολουθεί καθοδηγούμενη συζήτηση: Ποιες διαφορές αναδείχθηκαν μεταξύ των δύο οπτικών; Υπήρξαν απροσδόκητες ομοιότητες; Τι αποκαλύπτει αυτή η σύγκριση για τον τρόπο με τον οποίο αλλάζουν οι πόλεις και για το ποια άτομα επηρεάζουν αυτές οι αλλαγές; Η συζήτηση αυτή ενθαρρύνει τους/τις συμμετέχοντες/-χουσες να εξετάσουν κριτικά την αστική ταυτότητα, το αίσθημα του ανήκειν και τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους οι γενιές βιώνουν τους κοινούς χώρους.

Γιατί είναι Αποτελεσματική η Δραστηριότητα: Η διάρθρωση της δραστηριότητας γύρω από δύο διαφορετικές οπτικές του ίδιου τόπου τοποθετεί με φυσικό τρόπο τους/τις συμμετέχοντες/-χουσες τόσο στον ρόλο του/της αφηγητή/-τριας όσο και σε εκείνον του/της ακροατή/-τριας. Έτσι, η διαγενεακή διάσταση αποτελεί βασικό και όχι δευτερεύον στοιχείο της δραστηριότητας. Η συγκριτική μορφή προκαλεί έναν γόνιμο διάλογο για τις αστικές αλλαγές, την πολιτιστική ταυτότητα και τη συλλογική μνήμη. Με αυτόν τον τρόπο, επιτυγχάνεται το αναστοχαστικό βάθος που επιδιώκει η ουσιαστική ψηφιακή αφήγηση χωρίς να απαιτούνται προηγμένες τεχνικές δεξιότητες.

Αναστοχασμός και Αξιολόγηση

Ερωτήσεις για τους/τις Συμμετέχοντες/-χουσες

- Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της «αίσθησης του τόπου»; Μπορείτε να προσδιορίσετε έναν τόπο στην πόλη σας που έχει ιδιαίτερο νόημα για εσάς και να εξηγήσετε γιατί;
- Ποιος είναι ο ρόλος της αστικής αφήγησης στη διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς;
- Ποια μεθοδολογία αστικής αφήγησης (χαρτογράφηση ιστοριών, προσεγγίσεις που βασίζονται στον περίπατο, προφορική ιστορία, εκμείευση αφηγήσεων μέσω φωτογραφιών) θα νιώθατε πιο άνετα να χρησιμοποιήσετε; Γιατί;
- Πώς άλλαξε η συμμετοχή σας στην αστική αφήγηση τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεστε οικείους τόπους της πόλης σας;
- Τι σας εξέπληξε περισσότερο ακούγοντας ιστορίες μιας διαφορετικής γενιάς για τον ίδιο αστικό χώρο;

Ερωτήσεις για τους/τις Συντονιστές/-στριες

Ποια είδη αστικών ιστοριών προέκυψαν πιο φυσικά κατά τη δραστηριότητά σας (προσωπικές, κοινοτικές, αρχιτεκτονικές, πολιτιστικές, αισθητηριακές); Υπήρχαν κατηγορίες που εκπροσωπήθηκαν σε μικρότερο βαθμό;

Πώς εξισορροπήσατε την προσβασιμότητα (π.χ. κινητικότητα, ψηφιακές δεξιότητες, γλώσσα) με τους στόχους της δραστηριότητας; Ποιες δυσκολίες προέκυψαν κατά τη διάρκειά της (τεχνικές, οργανωτικές ή διαπροσωπικές) και πώς τις αντιμετωπίσατε;

Πώς διευκολύνετε τη διαγενεακή ανταλλαγή; Ποιες στρατηγικές ήταν πιο αποτελεσματικές για την ενθάρρυνση του διαλόγου μεταξύ των ηλικιακών ομάδων;

Πώς διασφαλίσατε την τήρηση των αρχών δεοντολογίας όσον αφορά τη συγκατάθεση, την ιδιωτικότητα και την αναπαράσταση, ιδίως κατά την καταγραφή ιστοριών σχετικών με τον αστικό μετασχηματισμό ή τον εκτοπισμό;

Πώς επηρέασε η επιλογή της μεθοδολογίας (π.χ. περίπατος, χαρτογράφηση ή εκμαίευση αφηγήσεων μέσω φωτογραφιών) τα είδη των ιστοριών που μοιράστηκαν οι συμμετέχοντες/-χουσες;

Αναφορές

- Barthes, R. (1981). *Camera lucida: Reflections on photography*. Hill and Wang.
- Beauregard, R. A. (2003). *Voices of decline: The postwar fate of US cities*. Routledge.
- Bodenhamer, D. J., Corrigan, J., & Harris, T. M. (Eds.). (2010). *The spatial humanities: GIS and the future of humanities scholarship*. Indiana University Press.
- Chambers, R. (2006). Participatory mapping and geographic information systems: Whose map? Who is empowered and who disempowered? Who gains and who loses? *The Electronic Journal of Information Systems in Developing Countries*, 25(1), 1–11.
- Coverley, M. (2010). *Psychogeography. Pocket Essentials*.
- De Certeau, M. (1984). *The practice of everyday life*. University of California Press.
- Debord, G. (1955). *Introduction to a critique of urban geography*. Les Lèvres Nues, 6.
- Frisch, M. (1990). *A shared authority: Essays on the craft and meaning of oral and public history*. State University of New York Press.
- Halbwachs, M. (1992). *On collective memory* (L. A. Coser, Trans.). University of Chicago Press. (Original work published 1950)
- Harper, D. (2002). Talking about pictures: A case for photo elicitation. *Visual Studies*, 17(1), 13-26.
- Hatton-Yeo, A., & Ohsako, T. (2000). *Intergenerational programmes: Public policy and research implications*. UNESCO Institute for Education.
- Jacobs, J. (1961). *The death and life of great American cities*. Random House.
- Kalay, Y. E., Kvan, T., & Affleck, J. (Eds.). (2008). *New heritage: New media and cultural heritage*. Routledge.
- Kaplan, M., Sanchez, M., & Hoffman, J. (2017). Intergenerational pathways to a sustainable society. In *Intergenerational pathways to a sustainable society* (pp. 5-16). Springer.
- Manzo, L. C., & Perkins, D. D. (2006). Finding common ground: The importance of place attachment to community participation and planning. *Journal of Planning Literature*, 20(4), 335-350

- Mowl, G., & Talbot, C. (2000). Difference and the negotiation of 'old age'. *Environment and Planning D: Society and Space*, 18(3), 377-393.
- Pink, S. (2008). An urban tour: The sensory sociality of ethnographic place-making. *Ethnography*, 9(2), 175-196.
- Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology*, 30(1), 1-10.
- Thompson, P. (2017). *The voice of the past: Oral history* (4th ed.). Oxford University Press.
- Tuan, Y.-F. (1977). *Space and place: The perspective of experience*. University of Minnesota Press.
- UNESCO (2003). *Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage*.
- UNESCO. Zukin, S. (2010). *Naked city: The death and life of authentic urban places*. Oxford University Press

Ενότητα 5 – Οδηγίες για Διαγενεακές Εκδρομές

Η ενότητα αυτή εισάγει τους συμμετέχοντες στον σχεδιασμό και την υλοποίηση καθοδηγούμενων διαγενεακών εκδρομών, οι οποίες φέρνουν σε επαφή νεότερους και μεγαλύτερους σε ηλικία άτομα μέσα από την κοινή εξερεύνηση, την ανταλλαγή ιστοριών και την αξιοποίηση απλών ψηφιακών εργαλείων για την τεκμηρίωση της εμπειρίας. Απευθύνεται σε μικτές ομάδες νέων και μεγαλύτερων σε ηλικία άτομα, προωθώντας τη διαγενεακή μάθηση, τον αμοιβαίο σεβασμό και τη διατήρηση της τοπικής ιστορίας και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Μέσα από δραστηριότητες προετοιμασίας, ασκήσεις παιχνιδιού ρόλων, οργανωμένες διαγενεακές εκδρομές και δραστηριότητες αναστοχασμού, οι συμμετέχοντες θα εξερευνήσουν τρόπους αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ γενεών, θα εξοικειωθούν με διαφορετικά στυλ επικοινωνίας, θα καταγράψουν κοινές εμπειρίες με τη χρήση απλών ψηφιακών εργαλείων και θα εφαρμόσουν βασικές αρχές προσβασιμότητας, συναίνεσης, ασφάλειας και προστασίας των συμμετεχόντων σε όλη τη διάρκεια της διαδικασίας.

Υποενότητες

5.1. Γιατί οι Διαγενεακές Εκδρομές έχουν σημασία

5.2. Ενεργή συμμετοχή μεγαλύτερων και νέων

5.3. Συνήθειες προκλήσεις και σημεία προσοχής

5.4. Πώς να σχεδιάσετε μια καθοδηγούμενη διαγενεακή εκδρομή

- Εργαστήριο προετοιμασίας
- Παιχνίδια ρόλων και διαδραστικές προσομοιώσεις
- Δημιουργικές δραστηριότητες γνωριμίας και ενίσχυσης της σύνδεσης
- Δομή και οργάνωση της εκδρομής
- Δραστηριότητες αναστοχασμού και αξιοποίησης της εμπειρίας

5.5. Εργαλεία τεκμηρίωσης

5.6. Παραδείγματα καθοδηγούμενων διαγενεακών εκδρομών

5.7. Προσβασιμότητα και συμπερίληψη

5.8. Ασφάλεια και δεοντολογία

5.9. Τελική δραστηριότητα: Παρουσίαση παραδειγμάτων διαγενεακών εκδρομών

Εκτιμώμενη διάρκεια

Η συνολική διάρκεια της ενότητας είναι περίπου 4 ώρες. Περιλαμβάνει ένα εργαστήριο προετοιμασίας (2 ώρες) και την υλοποίηση της καθοδηγούμενης διαγενεακής εκδρομής (2 ώρες), ενώ μπορούν προαιρετικά να προστεθούν επιπλέον συναντήσεις αναστοχασμού και αξιοποίησης των αποτελεσμάτων.

Η ενότητα προτείνεται να υλοποιείται σε τρία διακριτά στάδια: προετοιμασία των συμμετεχόντων, πραγματοποίηση της διαγενεακής εκδρομής και συνάντηση αναστοχασμού και τεκμηρίωσης της εμπειρίας. Η σταδιακή αυτή προσέγγιση δίνει τον απαραίτητο χρόνο ώστε οι δύο γενιές να αναπτύξουν σχέση εμπιστοσύνης πριν προχωρήσουν σε βαθύτερη ανταλλαγή εμπειριών και προσωπικών ιστοριών.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια ή συντονιστής/-στρια θα πρέπει να παραμένει ευέλικτος/-η και να προσαρμόζει τον ρυθμό της δραστηριότητας ανάλογα με τα επίπεδα ενέργειας των συμμετεχόντων, τις ανάγκες κινητικότητας, καθώς και τον βαθμό εξοικείωσής τους με την αφήγηση ιστοριών και τη χρήση ψηφιακών εργαλείων.

Μαθησιακοί στόχοι

Με την ολοκλήρωση της ενότητας, οι συμμετέχοντες θα είναι σε θέση να:

- κατανοούν την αξία της διαγενεακής ανταλλαγής εμπειριών για τη διατήρηση της τοπικής ιστορίας και τη μείωση της κοινωνικής απομόνωσης
- εφαρμόζουν στρατηγικές ενεργού συμμετοχής ηλικιωμένων και νέων, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές ανάγκες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της επικοινωνίας κάθε γενιάς
- αναγνωρίζουν και να αντιμετωπίζουν συνήθεις προκλήσεις στις διαγενεακές αλληλεπιδράσεις, όπως οι διαφορετικοί ρυθμοί επικοινωνίας, οι διαφορές στις ψηφιακές δεξιότητες, τα στερεότυπα και η σωματική κόπωση
- σχεδιάζουν και να συντονίζουν μια οργανωμένη διαγενεακή εκδρομή, από την υποδοχή των συμμετεχόντων έως τη διαδικασία αναστοχασμού
- χρησιμοποιούν απλά ψηφιακά εργαλεία, όπως φωτογραφική μηχανή ή κινητό τηλέφωνο, συσκευή ηχογράφησης και εφαρμογές ψηφιακής χαρτογράφησης ιστοριών, για την τεκμηρίωση κοινών εμπειριών
- εφαρμόζουν τις αρχές της συναίνεσης, της προστασίας της ιδιωτικότητας, της ασφάλειας των συμμετεχόντων και της προσβασιμότητας σε όλες τις φάσεις μιας διαγενεακής δραστηριότητας.

Ανάπτυξη περιεχομένου

5.1. Γιατί οι διαγενεακές εκδρομές έχουν σημασία

Οι καθοδηγούμενες διαγενεακές εκδρομές αποσκοπούν στη μείωση της κοινωνικής απομόνωσης, στην ενίσχυση ουσιαστικών σχέσεων μεταξύ των γενεών, στην ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων μέσα από βιωματικές εμπειρίες και στη διατήρηση και διάδοση της τοπικής ιστορίας, του πολιτισμού και των προσωπικών αφηγήσεων.

Τόσο οι νέοι όσο και τα μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα εκτιμούν την ευκαιρία **να ανταλλάξουν γνώσεις και εμπειρίες, να αναπτύξουν νέες δεξιότητες, να δημιουργήσουν κοινωνικές σχέσεις και να γνωρίσουν καλύτερα την τοπική ιστορία και τον πολιτισμό.** Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία έχουν την ευκαιρία να μοιραστούν τις αναμνήσεις, τις εμπειρίες και τις προσωπικές τους οπτικές, ενώ οι νέοι ενδιαφέρονται να κατανοήσουν το παρελθόν και την εξέλιξη της τοπικής τους κοινότητας.

Στο πλαίσιο αυτό, **οι μεγαλύτεροι σε ηλικία αναγνωρίζονται ως φορείς πολύτιμης γνώσης και εμπειρίας, ενώ οι νέοι αναλαμβάνουν τον ρόλο του υποστηρικτή και του διευκολυντή της διαδικασίας,** ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη χρήση των ψηφιακών εργαλείων.

Όταν και οι δύο ομάδες αισθάνονται ότι η συμβολή τους αναγνωρίζεται και ότι συμμετέχουν ενεργά, η εμπλοκή και η συνεργασία ενισχύονται σημαντικά. Οι καθοδηγούμενες διαγενεακές εκδρομές αποτελούν ένα ιδανικό πλαίσιο για την επίτευξη αυτού του στόχου, καθώς συνδυάζουν με φυσικό τρόπο την εξερεύνηση, την αφήγηση ιστοριών και την κοινωνική αλληλεπίδραση, δημιουργώντας μια εμπειρία προσβάσιμη, συμμετοχική και χωρίς αποκλεισμούς.

Όπου κρίνεται σκόπιμο, ο/η εκπαιδευτής/-τρια θα πρέπει επίσης να ενθαρρύνει τον διαπολιτισμικό διάλογο, αναγνωρίζοντας ότι οι συμμετέχοντες μπορεί να προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Η ανταλλαγή διαφορετικών αναμνήσεων, παραδόσεων και οπτικών μπορεί να εμπλουτίσει την εμπειρία της αφήγησης και να ενισχύσει την αμοιβαία κατανόηση και τον σεβασμό.

5.2. Ενεργή συμμετοχή μεγαλύτερων και νέων

Η ενεργός συμμετοχή τόσο των μεγαλύτερων όσο και των νέων απαιτεί μια ισορροπημένη προσέγγιση, η οποία λαμβάνει υπόψη τις διαφορετικές ανάγκες, τα κίνητρα και τους τρόπους επικοινωνίας κάθε ομάδας.

Ενίσχυση της συμμετοχής των μεγαλύτερων σε ηλικία

- Δημιουργήστε ένα **ασφαλές και υποστηρικτικό περιβάλλον**, όπου οι εμπειρίες και οι γνώσεις τους αναγνωρίζονται και εκτιμώνται
- Παρέχετε σαφείς, απλές και **βήμα προς βήμα οδηγίες** κατά την εισαγωγή νέων δραστηριοτήτων ή ψηφιακών εργαλείων.
- Δώστε **επαρκή χρόνο** για την αφήγηση αναμνήσεων και αποφύγετε να βιάζεστε τη συζήτηση ή τις απαντήσεις.

Ενίσχυση της συμμετοχής των νέων

- Αναθέστε τους **έναν ενεργό ρόλο**, όπως η υποστήριξη στη χρήση ψηφιακών εργαλείων ή η διατύπωση ερωτήσεων που ενθαρρύνουν την αφήγηση.
- Καλλιεργήστε **την περιέργεια, τη συμμετοχή και την αλληλεπίδραση**, αντί της παθητικής παρακολούθησης.
- Παρέχετε καθοδήγηση σχετικά με την αποτελεσματική **επικοινωνία, την υπομονή και την ενσυναίσθηση** κατά τη συνεργασία με ηλικιωμένους.

Συνεργασία των δύο γενεών

- Εργαστείτε σε μικρές **μικτές ομάδες** ή σε ζευγάρια.
- Επιλέξτε δραστηριότητες που βασίζονται σε **κοινές εμπειρίες**, όπως τόποι, ιστορίες ή αναμνήσεις.
- Ενθαρρύνετε τον **διάλογο** και την αμφίδρομη ανταλλαγή εμπειριών, αντί της μονόπλευρης επικοινωνίας.
- Διατηρήστε τις δραστηριότητες **διαδραστικές, απλές, ουσιαστικές και ευχάριστες** για όλους τους συμμετέχοντες.

5.3. Συνήθειες προκλήσεις και σημεία προσοχής

1. Διαφορετικά στυλ επικοινωνίας: Οι νέοι συχνά επικοινωνούν πιο γρήγορα και άμεσα, ενώ οι μεγαλύτεροι μπορεί να προτιμούν έναν πιο αργό και στοχαστικό ρυθμό συζήτησης. Επιπλέον, οι διαφορές στο λεξιλόγιο ή στον τρόπο έκφρασης ενδέχεται να επηρεάσουν την αλληλεπίδραση.

Τι βοηθά : Η χρήση απλής και κατανοητής γλώσσας, σε συνδυασμό με υπομονή, ενεργητική ακρόαση και σεβασμό στον ρυθμό επικοινωνίας κάθε συμμετέχοντα.

2. Διαφορές στις ψηφιακές δεξιότητες μεταξύ των γενεών: Οι νέοι είναι συνήθως περισσότερο εξοικειωμένοι με τα ψηφιακά εργαλεία, ενώ αρκετοί μεγαλύτεροι άνθρωποι μπορεί να έχουν περιορισμένη εμπειρία ή να αισθάνονται ανασφάλεια κατά

τη χρήση τους. Από την άλλη πλευρά, οι νέοι δεν γνωρίζουν πάντα πώς να εξηγούν αποτελεσματικά τις ψηφιακές διαδικασίες.

Τι βοηθά: Η χρήση απλής και κατανοητής γλώσσας, σε συνδυασμό με υπομονή, ενεργητική ακρόαση και σεβασμό στον ρυθμό επικοινωνίας κάθε συμμετέχοντα.

3. Στερεότυπα και προκαταλήψεις: Οι νέοι ενδέχεται να υποτιμούν τις ικανότητες ή τις γνώσεις των μεγαλύτερων σε ηλικία μπορεί να αισθάνονται αβεβαιότητα ή έλλειψη αυτοπεποίθησης όταν έρχονται σε επαφή με νέες τεχνολογίες.

Τι βοηθά: Η δημιουργία ενός ασφαλούς, υποστηρικτικού και απαλλαγμένου από κριτική περιβάλλοντος, με σαφείς κανόνες συνεργασίας που προάγουν τον αμοιβαίο σεβασμό και την ισότιμη συμμετοχή.

4. Φυσικοί παράγοντες και διαφορετικά επίπεδα αντοχής: Δραστηριότητες μεγάλης διάρκειας ή ιδιαίτερα απαιτητικές μπορεί να οδηγήσουν σε κόπωση, ειδικά μεταξύ τους μεγαλύτερους σε ηλικία ανθρώπους.

Τι βοηθά: Ο σχεδιασμός δραστηριοτήτων με ισορροπημένο ρυθμό, τακτικά διαλείμματα και ευελιξία.

Τέλος, είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη και πρακτικά ζητήματα, όπως ο προγραμματισμός των δραστηριοτήτων. Ο συντονισμός της διαθεσιμότητας των νέων, οι οποίοι συχνά ακολουθούν το σχολικό ή ακαδημαϊκό πρόγραμμα, με εκείνη των μεγαλύτερων απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό. Η έγκαιρη οργάνωση και η ευελιξία συμβάλλουν στη διευκόλυνση της συμμετοχής και των δύο γενεών.

5.4. Πώς να σχεδιάσετε μια καθοδηγούμενη διαγενεακή εκδρομή

Ο σχεδιασμός μιας επιτυχημένης διαγενεακής εκδρομής περιλαμβάνει μια σειρά από αλληλένδετα στάδια, από την προετοιμασία μέχρι την υλοποίηση και την αποτίμηση της εμπειρίας. Παρότι η ευελιξία είναι σημαντική, μια σαφής δομή βοηθά τους συμμετέχοντες να αισθάνονται ασφαλείς και διευκολύνει την ουσιαστική συμμετοχή τους.

1. Εργαστήριο προετοιμασίας(εκτιμώμενη διάρκεια: 2 ώρες)

Πριν από την πραγματοποίηση της εκδρομής, είναι ιδιαίτερα χρήσιμο να οργανωθεί ένα εργαστήριο προετοιμασίας, ώστε οι συμμετέχοντες να αισθανθούν άνετα, να κατανοήσουν τη διαδικασία και να αρχίσουν να δημιουργούν σχέσεις μεταξύ τους.

Κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου παρουσιάζονται: ο σκοπός της διαγενεακής εκδρομής, οι δραστηριότητες που θα πραγματοποιηθούν, οι βασικοί ρόλοι των συμμετεχόντων και οι προσδοκίες και οι κανόνες συνεργασίας.

Συμβουλή: Όποτε είναι δυνατόν, οργανώστε μία ή περισσότερες ανεπίσημες συναντήσεις γνωριμίας πριν από την εκδρομή. Παιχνίδια γνωριμίας, συνεργατικές δραστηριότητες και απλές ασκήσεις αφήγησης βοηθούν τους συμμετέχοντες να εξοικειωθούν μεταξύ τους, να αναπτύξουν σχέσεις εμπιστοσύνης και να αισθανθούν μεγαλύτερη άνεση πριν προχωρήσουν στην ανταλλαγή πιο προσωπικών ιστοριών.

Παιχνίδια ρόλων και διαδραστικές προσομοιώσεις

Οι παρακάτω δραστηριότητες δίνουν στους συμμετέχοντες την ευκαιρία να «δοκιμάσουν» τους ρόλους τους σε ένα ασφαλές περιβάλλον, καλλιεργώντας την ενσυναίσθηση και προλαμβάνοντας πιθανά εμπόδια στην επικοινωνία.

A. Η «Αντίστροφη Συνέντευξη»

- **Σενάριο:** Ένας νέος παρουσιάζει μια σύγχρονη τάση ή μια τεχνολογία που χρησιμοποιεί και του αρέσει ιδιαίτερα (για παράδειγμα μια εφαρμογή ή ένα διαδικτυακό παιχνίδι).
- **Στόχος:** Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία καλούνται να εξασκηθούν **στην ενεργητική ακρόαση** και να διατυπώσουν τρεις ερωτήσεις από πραγματικό ενδιαφέρον, ώστε να κατανοήσουν γιατί αυτό έχει σημασία για τον νέο συνομιλητή τους.

Αποτέλεσμα: Η δραστηριότητα αναδεικνύει ότι η γνώση υπάρχει και στις δύο γενιές, ενισχύοντας τον αμοιβαίο σεβασμό.

B. «Ο Ρυθμός του Βαδίσματος» - Μια βιωματική δραστηριότητα που αναδεικνύει τις διαφορετικές ανάγκες κινητικότητας και τον ρόλο της υπομονής.

- **Δραστηριότητα:** Οι συμμετέχοντες εργάζονται σε ζευγάρια και περπατούν στον χώρο. Ο ένας καλείται να κινηθεί με τον δικό του «γρήγορο» ρυθμό, ενώ ο άλλος με έναν πιο αργό, παρατηρητικό ρυθμό.
- **Στόχος:** Στη μέση της διαδρομής, καλούνται να βρουν έναν κοινό ρυθμό που να είναι άνετος και για τους δύο.
- **Συζήτηση:** Πώς καταλάβατε ότι ο συνοδοιπόρος σας χρειαζόταν να επιβραδύνει ή να επιταχύνει, ποια μη λεκτικά σημάδια χρησιμοποιήσατε, πώς μπορούμε να δείχνουμε ότι χρειαζόμαστε ένα διάλειμμα ή ότι είμαστε έτοιμοι να συνεχίσουμε;

Δημιουργικές δραστηριότητες γνωριμίας και εργαλεία σύνδεσης

Το επόμενο βήμα είναι η δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ του **Αφηγητή** και του **Ακροατή**. Οι παρακάτω δραστηριότητες βοηθούν τους συμμετέχοντες να γνωριστούν καλύτερα πριν από την εκδρομή.

A. Ένα αντικείμενο με ιστορία

Ζητήστε από κάθε συμμετέχοντα να φέρει στο εργαστήριο ένα μικρό προσωπικό αντικείμενο (π.χ. μια φωτογραφία, ένα εργαλείο ή κάποιο αναμνηστικό).

- **Δραστηριότητα:** Σε ζευγάρια (ένας νέος και ένας μεγαλύτερος), κάθε συμμετέχων έχει τρία λεπτά για να αφηγηθεί τη «βιογραφία» του αντικειμένου του.
- **Γιατί λειτουργεί:** Αποτελεί μια ήπια εισαγωγή στην αφήγηση προσωπικών ιστοριών, προετοιμάζοντας τους συμμετέχοντες για τις αφηγήσεις που θα πραγματοποιηθούν κατά τη διάρκεια της εκδρομής.

B. Ο «Χάρτης των Προσδοκιών»

Χρησιμοποιήστε μια μεγάλη αφίσα ή έναν ψηφιακό διαδραστικό πίνακα.

- **Δραστηριότητα:** Κάθε συμμετέχων γράφει κάτι που τον ενθουσιάζει σχετικά με την εκδρομή και κάτι που τον προβληματίζει ή τον αγχώνει. Στη συνέχεια, όλα τα σημειώματα τοποθετούνται στον κοινό πίνακα και συζητούνται.
17. **Γιατί λειτουργεί:** Η δραστηριότητα δείχνει ότι είναι απολύτως φυσιολογικό και οι δύο γενιές να αισθάνονται αμηχανία ή ανασφάλεια στην αρχή, μειώνοντας έτσι την ένταση και ενισχύοντας το αίσθημα ασφάλειας.

Γ. «Ανταλλαγή Γλώσσας»

Σχεδιάστε σε έναν πίνακα δύο στήλες.

- **Δραστηριότητα:** Οι μεγαλύτεροι γράφουν λέξεις ή εκφράσεις της δικής τους εποχής. Οι νέοι γράφουν σύγχρονες λέξεις ή εκφράσεις που χρησιμοποιεί η γενιά τους (π.χ. Gen Z ή Gen Alpha). Στη συνέχεια, οι ομάδες προσπαθούν να εξηγήσουν η μία στην άλλη τη σημασία των λέξεων.
- **Γιατί λειτουργεί:** Με χιούμορ και διάθεση συνεργασίας, η δραστηριότητα γεφυρώνει το γενεακό χάσμα και δημιουργεί έναν κοινό κώδικα επικοινωνίας που μπορεί να αξιοποιηθεί και κατά τη διάρκεια της εκδρομής.

2. Δομή διαγενεακής εκδρομής (εκτιμώμενη διάρκεια: περίπου. 2 ώρες)

Μια σαφής αλλά ευέλικτη δομή βοηθά τους συμμετέχοντες να αισθάνονται άνετα και διευκολύνει την ομαλή εξέλιξη των δραστηριοτήτων. Παρότι κάθε εκδρομή μπορεί να προσαρμόζεται στις ανάγκες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ομάδας, η ακόλουθη ακολουθία αποτελεί έναν χρήσιμο οδηγό για τον σχεδιασμό της.

Υποδοχή και δραστηριότητα γνωριμίας (10-15 λεπτά)

Η εκδρομή μπορεί να ξεκινήσει με **μια σύντομη υποδοχή και μια εισαγωγική δραστηριότητα** γνωριμίας, ώστε οι συμμετέχοντες να έρθουν σε επαφή μέσα από απλές και ανεπίσημες αλληλεπιδράσεις. Η φάση αυτή συμβάλλει στη μείωση της αρχικής αμηχανίας και στη δημιουργία μιας φιλικής και χαλαρής ατμόσφαιρας.

Εξερεύνηση του χώρου (20-30 λεπτά)

Κατά τη διάρκεια της εξερεύνησης, **η ομάδα κινείται στον επιλεγμένο χώρο**, παρατηρεί το **περιβάλλον** και ενθαρρύνεται να το προσεγγίσει μέσα από ανοικτές και εύκολα προσβάσιμες **ερωτήσεις**. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να ενισχύσει τον διάλογο θέτοντας ερωτήματα όπως:

- Τι θυμάστε από αυτό το μέρος;
- Πώς έχει αλλάξει με την πάροδο του χρόνου;
- Τι σημαίνει αυτός ο τόπος για εσάς σήμερα;

Ανταλλαγή ιστοριών (30 λεπτά)

Η αφήγηση ιστοριών μπορεί να αναπτυχθεί φυσικά κατά τη διάρκεια της διαδρομής. Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία μπορούν να **μοιραστούν προσωπικές αναμνήσεις και εμπειρίες**, ενώ οι νέοι **να υποβάλουν ερωτήσεις**, να εκφράσουν τις δικές τους σκέψεις και να συνδέσουν όσα ακούνε με τις **προσωπικές τους εμπειρίες**. Είναι σημαντικό οι συζητήσεις να εξελίσσονται αυθόρμητα και να μη μετατρέπονται σε μια τυπική ή αυστηρά δομημένη συνέντευξη.

Κοινή δραστηριότητα τεκμηρίωσης (30-40 λεπτά)

Οι συμμετέχοντες εργάζονται **σε μικρές μικτές ομάδες** και καταγράφουν την εμπειρία τους μέσα **από φωτογραφίες, σύντομες ηχογραφήσεις ή γραπτές σημειώσεις**. Οι δραστηριότητες αυτές θα πρέπει να παραμένουν απλές και προσβάσιμες, ώστε όλοι οι συμμετέχοντες, ανεξάρτητα από τις ψηφιακές τους δεξιότητες, να μπορούν να συμβάλουν ενεργά.

Αναστοχασμός (15-20 λεπτά)

Η εκδρομή ολοκληρώνεται με μια σύντομη συζήτηση αναστοχασμού, κατά την οποία οι συμμετέχοντες καλούνται **να μοιραστούν τι έμαθαν**, τι τους έκανε μεγαλύτερη εντύπωση και πώς βίωσαν τη συνεργασία και την αλληλεπίδραση μεταξύ των γενεών. Η διαδικασία αυτή βοηθά στην εδραίωση της μάθησης και ενισχύει το αίσθημα της κοινής εμπειρίας και της συνεργασίας.

3.Δραστηριότητες συνέχειας

Η εμπειρία της διαγενεακής εκδρομής μπορεί να συνεχιστεί και μετά την ολοκλήρωσή της μέσα από απλές δραστηριότητες συνέχειας, οι οποίες δίνουν στους συμμετέχοντες τη δυνατότητα **να επανεξετάσουν και να αξιοποιήσουν το υλικό** που δημιούργησαν. Μια συνάντηση ανατροφοδότησης μπορεί να προσφέρει την ευκαιρία να προβληθούν οι φωτογραφίες, να ακουστούν οι ηχογραφήσεις ή να παρουσιαστούν οι σημειώσεις που συγκεντρώθηκαν κατά την εκδρομή. Στη συνέχεια, το υλικό αυτό μπορεί να μετατραπεί σε απλά ψηφιακά προϊόντα, όπως: σύντομα βίντεο, φωτοϊστορίες και σύντομα ηχητικά αποσπάσματα ή ψηφιακές αφηγήσεις. Τα αποτελέσματα μπορούν να παρουσιαστούν στην ομάδα ή, όπου κρίνεται κατάλληλο και υπάρχει η απαραίτητη συναίνεση των συμμετεχόντων, να κοινοποιηθούν και σε ένα ευρύτερο κοινό.

5.5. Εργαλεία τεκμηρίωσης

Χρησιμοποιήστε απλά και εύχρηστα ψηφιακά εργαλεία, τα οποία οι συμμετέχοντες ήδη γνωρίζουν ή μπορούν να μάθουν εύκολα.

- ♦ **Κάμερα κινητού τηλεφώνου:** Χρησιμοποιήστε το κινητό τηλέφωνο για να φωτογραφίσετε χώρους, αντικείμενα ή ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες ή για να καταγράψετε σύντομα βίντεο διάρκειας (30-60 δευτερολέπτων).
- ♦ **Εφαρμογή ηχογράφησης (ενσωματωμένη ή διαθέσιμη μέσω εφαρμογής):** Ηχογραφήστε προσωπικές αφηγήσεις ή σύντομες συνεντεύξεις. Η ηχογράφηση είναι συχνά λιγότερο αγχωτική από τη βιντεοσκόπηση και ιδιαίτερα εύκολη στη χρήση.
- ♦ **Συνδυασμός φωτογραφίας και ιστορίας:** Τραβήξτε μια φωτογραφία και συνοδεύστε τη με μια σύντομη προφορική ή γραπτή εξήγηση που εξηγεί τη σημασία της.
- ♦ **Σύντομα βίντεο:** Καταγράψτε μια ανάμνηση, μια σκέψη ή μια αυθόρμητη αντίδραση τη στιγμή που συμβαίνει.
- ♦ **Εργαλεία ψηφιακής χαρτογράφησης ιστοριών (e.g. StoryMapJS):** Συνδυάστε φωτογραφίες, κείμενο και γεωγραφικές τοποθεσίες σε έναν διαδραστικό ψηφιακό χάρτη.

5.6. Παραδείγματα καθοδηγούμενων διαγενεακών εκδρομών

Τα παρακάτω παραδείγματα παρουσιάζουν διαφορετικούς τρόπους σχεδιασμού και υλοποίησης διαγενεακών εκδρομών. Οι εκπαιδευτές μπορούν να τα προσαρμόσουν ανάλογα με το τοπικό πλαίσιο, το μέγεθος της ομάδας και τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων.

1. Περίπατος μνήμης: «Τότε και τώρα»

Οι συμμετέχοντες επισκέπτονται μια γνώριμη γειτονιά ή έναν δρόμο και εξερευνούν πώς έχει αλλάξει με την πάροδο του χρόνου.

- Οι μεγαλύτεροι μοιράζονται αναμνήσεις για το πώς ήταν ο τόπος στο παρελθόν.
- Οι νέοι συγκρίνουν αυτές τις αφηγήσεις με τη σημερινή εικόνα του χώρου.
- Τραβούν φωτογραφίες που αποτυπώνουν τη σχέση ανάμεσα στο «τότε» και το «τώρα».

2. Κύκλοι αφήγησης στον χώρο

Σε επιλεγμένα σημεία της διαδρομής, οι συμμετέχοντες χωρίζονται σε μικρές ομάδες και μοιράζονται σύντομες ιστορίες που συνδέονται με τον συγκεκριμένο τόπο.

- Κάθε άτομο ενθαρρύνεται να συμμετάσχει, εφόσον το επιθυμεί.
- Οι ιστορίες μπορεί να αφορούν την καθημερινή ζωή, τις τοπικές παραδόσεις ή προσωπικές εμπειρίες.

3. Ψηφιακό κυνήγι ιστοριών

Οι συμμετέχοντες εργάζονται σε μικτές ομάδες και «συλλέγουν» ιστορίες χρησιμοποιώντας απλά ψηφιακά εργαλεία.

- Ηχογραφούν σύντομα αποσπάσματα.
- Φωτογραφίζουν μέρη με ιδιαίτερη σημασία.
- Καταγράφουν λέξεις-κλειδιά ή σύντομους προσωπικούς αναστοχασμούς.

4. «Ένας τόπος μέσα από τα μάτια μου»

Κάθε συμμετέχων επιλέγει ένα σημείο της διαδρομής και εξηγεί γιατί έχει ιδιαίτερη σημασία για τον ίδιο.

- Οι μεγαλύτεροι μπορεί να εστιάσουν στις αναμνήσεις που συνδέονται με τον χώρο.

- Οι νέοι μπορεί να αναφερθούν στον τρόπο που βιώνουν τον χώρο σήμερα ή στα συναισθήματα που τους προκαλεί.

5. Εκδρομή αντιστροφής ρόλων

Οι νέοι αναλαμβάνουν προσωρινά τον ρόλο του ξεναγού, ενώ οι μεγαλύτεροι λειτουργούν ως οι «ειδικοί» του τόπου.

- Οι νέοι καθοδηγούν τη διαδρομή.
- Οι μεγαλύτεροι εμπλουτίζουν την εμπειρία με ιστορίες, πληροφορίες και προσωπικές μαρτυρίες.

6. Μικρές συνεντεύξεις στη διάρκεια της εκδρομής

Οι συμμετέχοντες εργάζονται σε ζευγάρια (ένας νέος και ένας μεγαλύτερος) και πραγματοποιούν σύντομες, ανεπίσημες συνεντεύξεις.

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

- «Πώς ήταν αυτό το μέρος όταν ήσασταν νεότερος/-η;»
- «Ποια είναι η πιο έντονη ανάμνησή σας από αυτόν τον τόπο;»

7. Δραστηριότητα *Photo Voice*

Οι συμμετέχοντες φωτογραφίζουν εικόνες που συμβολίζουν αναμνήσεις, αλλαγές ή συναισθήματα και στη συνέχεια εξηγούν γιατί επέλεξαν κάθε φωτογραφία.

8. Χαρτογράφηση ιστοριών

Οι συμμετέχοντες δημιουργούν από κοινού έναν χάρτη με τους τόπους που επισκέφθηκαν.

- Μπορούν να χρησιμοποιήσουν έντυπους χάρτες ή απλά ψηφιακά εργαλεία, όπως το StoryMapJS.
- Σε κάθε σημείο προσθέτουν μια σύντομη περιγραφή, μια ανάμνηση ή μια προσωπική ιστορία.

5.7. Προσβασιμότητα και συμπερίληψη

Η προσβασιμότητα και η συμπερίληψη αποτελούν βασικές αρχές στον σχεδιασμό των διαγενεακών δραστηριοτήτων. Οι εκπαιδευτές/-τριες θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη

τις διαφορετικές ανάγκες των συμμετεχόντων ως προς τη σωματική άνεση, την επικοινωνία και τις ψηφιακές δεξιότητες.

Η χρήση σαφών και προσβάσιμων εκπαιδευτικών υλικών (π.χ. με μεγάλα γράμματα), η απλή γλώσσα και η καλά οργανωμένη παρουσίαση των πληροφοριών διευκολύνουν τη συμμετοχή όλων, ιδιαίτερα όσων μπορεί να αισθάνονται λιγότερο εξοικειωμένοι ή σίγουροι. Παράλληλα, ο χώρος όπου πραγματοποιείται η δραστηριότητα θα πρέπει να είναι ασφαλής, άνετος και εύκολα προσβάσιμος, με επαρκή φωτισμό και όσο το δυνατόν λιγότερους περισπασμούς.

Κατά τη διάρκεια δραστηριοτήτων μεγαλύτερης διάρκειας, είναι σημαντικό να εξασφαλίζονται άνετα καθίσματα για τους μεγαλύτερους σε ηλικία συμμετέχοντες και να προβλέπονται τακτικά διαλείμματα, όταν αυτό είναι απαραίτητο.

Εξίσου σημαντική είναι η παροχή επαρκούς τεχνικής και ανθρώπινης υποστήριξης. Η διάθεση επαρκούς χρόνου ώστε οι συμμετέχοντες να εξοικειωθούν με τα ψηφιακά εργαλεία, καθώς και η διασφάλιση ότι κάθε άτομο μπορεί να λάβει βοήθεια όταν τη χρειάζεται, ενισχύουν την αυτοπεποίθηση, τη συμμετοχή και την ενεργό εμπλοκή τους. Πολύ συχνά, η υποστήριξη από έναν συνεργάτη ή συνομήλικο συμμετέχοντα αποδεικνύεται πιο αποτελεσματική από οποιοδήποτε τεχνολογικό εργαλείο.

Όταν χρησιμοποιούνται ψηφιακές συσκευές, ιδιαίτερα σε υπαίθριες δραστηριότητες, οι εκπαιδευτές/-τριες θα πρέπει να ελέγχουν εκ των προτέρων τη στάθμη της μπαταρίας και να διασφαλίζουν, όπου είναι δυνατόν, την πρόσβαση σε παροχή ηλεκτρικού ρεύματος ή τη διαθεσιμότητα φορητών πηγών ενέργειας (power banks).

5.8. Ασφάλεια και δεοντολογία

Κατά την οργάνωση διαγενεακών εκδρομών που περιλαμβάνουν προσωπικές αφηγήσεις και τη χρήση ψηφιακών εργαλείων, είναι απαραίτητο όλες οι δραστηριότητες να πραγματοποιούνται με τρόπο ασφαλή, με σεβασμό προς τους συμμετέχοντες και σύμφωνα με τις αρχές της δεοντολογίας. Οι εκπαιδευτές/-τριες οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τόσο την κοινωνική όσο και την ψηφιακή διάσταση της συμμετοχής, δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες ώστε όλοι να αισθάνονται ασφαλείς, προστατευμένοι και σεβαστοί.

Συναίνεση: Η ενημερωμένη συναίνεση αποτελεί θεμελιώδη αρχή κάθε δεοντολογικής πρακτικής. Πριν από οποιαδήποτε φωτογράφιση, ηχογράφιση ή βιντεοσκόπηση, οι συμμετέχοντες θα πρέπει να ενημερώνονται με σαφή και κατανοητό τρόπο και να δίνουν τη ρητή συγκατάθεσή τους. Η διαδικασία αυτή πρέπει να είναι διαφανής, ώστε όλοι να γνωρίζουν ακριβώς σε τι συναινούν. Η συναίνεση δεν πρέπει ποτέ να θεωρείται δεδομένη και οι συμμετέχοντες θα πρέπει να αισθάνονται απολύτως

ελεύθεροι να αρνηθούν, χωρίς να δεχθούν οποιαδήποτε πίεση ή να αντιμετωπίσουν αρνητικές συνέπειες.

Προστασία της ιδιωτικότητας: Οι συμμετέχοντες πρέπει να γνωρίζουν με σαφήνεια πώς θα χρησιμοποιηθεί το υλικό που δημιουργούν ή στο οποίο συμμετέχουν, πού θα δημοσιευθεί και ποιοι θα έχουν πρόσβαση σε αυτό. Οι σχετικές πληροφορίες θα

πρέπει να παρέχονται με απλή και κατανοητή γλώσσα, αποφεύγοντας πολύπλοκους τεχνικούς ή νομικούς όρους που ενδέχεται να προκαλέσουν σύγχυση. Ο σεβασμός της ιδιωτικότητας σημαίνει επίσης ότι οι εκπαιδευτές/-τριες διαχειρίζονται με ιδιαίτερη προσοχή τις προσωπικές ιστορίες που μοιράζονται οι συμμετέχοντες και προστατεύουν κάθε προσωπική ή ευαίσθητη πληροφορία.

Προστασία και ευημερία των συμμετεχόντων: Οι εκπαιδευτές/-τριες οφείλουν να διασφαλίζουν ότι όλες οι αλληλεπιδράσεις πραγματοποιούνται σε ένα ασφαλές και κατάλληλο περιβάλλον, σύμφωνα με τις πολιτικές και τις διαδικασίες του οργανισμού ή του φορέα που υλοποιεί τη δραστηριότητα. Αυτό περιλαμβάνει την κατάλληλη επίβλεψη των δραστηριοτήτων, τη διαμόρφωση σαφών κανόνων συμπεριφοράς και τη διασφάλιση ότι όλοι οι συμμετέχοντες αισθάνονται προστατευμένοι, ασφαλείς και υποστηριζόμενοι σε όλη τη διάρκεια της εκδρομής.

Συμμετοχή χωρίς πίεση: Είναι εξίσου σημαντικό η συμμετοχή να παραμένει πάντοτε εθελοντική και απαλλαγμένη από κάθε μορφή πίεσης. Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να μοιράζονται προσωπικές ιστορίες, εμπειρίες ή απόψεις μόνο στον βαθμό που οι ίδιοι αισθάνονται άνετα. Η δημιουργία ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος, όπου κάθε άτομο μπορεί να επιλέγει το επίπεδο συμμετοχής του, ενισχύει την εμπιστοσύνη μεταξύ των συμμετεχόντων και οδηγεί σε πιο αυθεντική και ουσιαστική συμμετοχή.

Ενότητα 6 - Υλικό για εκπαιδευτές/τριες

Η παρούσα ενότητα απευθύνεται στα άτομα που θα αναλάβουν την υλοποίηση των εργαστηρίων και των εκπαιδευτικών επισκέψεων του έργου LEGENDS. Αντιμετωπίζει το υλικό για τους εκπαιδευτές/τριες ως ένα ολοκληρωμένο μαθησιακό οικοσύστημα και όχι απλώς ως έναν φάκελο με έντυπο υλικό. Περιλαμβάνει αξιόπιστη θεωρητική τεκμηρίωση, δοκιμασμένες δραστηριότητες, συνεργασίες με τοπικούς φορείς, πηγές πολιτιστικής κληρονομιάς, συγκεκριμένες και προσβάσιμες οδηγίες, ψηφιακά εργαλεία, εναλλακτικές λύσεις τεχνολογίας, δεοντολογικές διαδικασίες και μεθόδους αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας της υλοποίησης.

Στόχος είναι να υποστηρίξει τους εκπαιδευτές/τριες ώστε να διατηρούν την κοινή ποιότητα του προγράμματος LEGENDS, προσαρμόζοντας παράλληλα την υλοποίησή του στη γλώσσα, τον πολιτισμό, τις διαθέσιμες υποδομές και τις ανάγκες των συμμετεχόντων σε κάθε τοπικό πλαίσιο. Η ενότητα έχει σχεδιαστεί για συντονιστές, εκπαιδευτές/τριες ενηλίκων, εργαζομένους στον τομέα της νεολαίας, εκπαιδευτές/τριες πολιτιστικής κληρονομιάς και στελέχη των οργανισμών-εταίρων που εργάζονται με άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω και με νέους ηλικίας 12 έως 15 ετών.

Συμπληρώνει τις υπόλοιπες ενότητες του LEGENDS, βοηθώντας τους εκπαιδευτές/τριες να επιλέγουν, να προσαρμόζουν και να συνδυάζουν τους κατάλληλους πόρους, ώστε να τις υλοποιούν με ασφάλεια, προσβασιμότητα και συμπεριληπτικό χαρακτήρα.

Υπο-ενότητες

Εισαγωγική δραστηριότητα: Διορθώστε το σχέδιο του εργαστηρίου!

6.1 Εισαγωγή στους εκπαιδευτικούς πόρους και την τοπική προσαρμογή

6.2 Προσαρμογή του υλικού στο πολιτισμικό και γλωσσικό πλαίσιο

6.3 Καλές πρακτικές συντονισμού διαγενεακών ομάδων

6.4 Ψηφιακά εργαλεία και οδηγοί για εκπαιδευτές/τριες

6.5 Δραστηριότητα: Προσαρμογή ενός σχεδίου εργαστηρίου στις τοπικές ανάγκες

6.6 Δραστηριότητα: Δημιουργία εργαλειοθήκης πόρων για την τοπική κοινότητα

6.7 Δεοντολογικά και νομικά ζητήματα για τους εκπαιδευτές/τριες

4 ώρες (2 ώρες εργαστήριο και 2 ώρες πρακτικές δραστηριότητες)

Η ενότητα έχει σχεδιαστεί ώστε να υλοποιείται ως μία δια ζώσης συνάντηση διάρκειας τεσσάρων ωρών. Ωστόσο, μπορεί να χωριστεί σε δύο συντομότερες συναντήσεις ή να προσφερθεί σε μικτή μορφή. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζονται οι θεωρητικές και πρακτικές αρχές που βοηθούν τους εκπαιδευτές/τριες να επιλέγουν και να προσαρμόζουν το κατάλληλο υλικό. Το δεύτερο μέρος αφιερώνεται σε δύο συνεργατικές δραστηριότητες: στον ανασχεδιασμό ενός υφιστάμενου εργαστηρίου του LEGENDS για μια πραγματική τοπική ομάδα και στη δημιουργία μιας αξιόπιστης εργαλειοθήκης πόρων για την κοινότητα. Μεταξύ των δύο μερών θα πρέπει να προβλέπεται ένα σύντομο διάλειμμα.

Ο συντονιστής θα πρέπει να διατηρεί ευελιξία κατά την υλοποίηση. Οι συμμετέχοντες στην ενότητα ενδέχεται να διαθέτουν διαφορετικά επίπεδα εμπειρίας στην εκπαίδευση ενηλίκων, στην εργασία με νέους, στην προσβασιμότητα, στην προστασία των συμμετεχόντων ή στη δημιουργία ψηφιακού υλικού. Ο συντονιστής θα πρέπει να εφαρμόζει στην πράξη τις ίδιες αρχές που αναμένεται να ακολουθηθούν και στα επόμενα εργαστήρια: σαφή γλώσσα, ξεκάθαρη δομή, επαρκή χρόνο για κατανόηση και επεξεργασία, εθελοντική συμμετοχή και περισσότερους από έναν τρόπους ενεργού συνεισφοράς.

Μαθησιακοί στόχοι

Με την ολοκλήρωση της ενότητας, οι εκπαιδευτές/τριες θα είναι σε θέση να:

- Προσαρμόζουν το εκπαιδευτικό υλικό του LEGENDS στις τοπικές πολιτισμικές, γλωσσικές και σχετικές με την προσβασιμότητα ανάγκες, χωρίς να αποδυναμώνουν τους αρχικούς μαθησιακούς στόχους.
- Εφαρμόζουν πρακτικές συντονισμού που ενισχύουν την αμοιβαία μάθηση και την ισόρροπη συμμετοχή των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας και των νέων.
- Επιλέγουν ψηφιακά εργαλεία και εκπαιδευτικούς οδηγούς με βάση τον παιδαγωγικό τους σκοπό, την προσβασιμότητα, την προστασία της ιδιωτικότητας, το κόστος και την πρακτική δυνατότητα εφαρμογής τους.
- Δημιουργούν μια αξιόπιστη εργαλειοθήκη πόρων για την τοπική κοινότητα, η οποία συνδυάζει ανθρώπους, χώρους, πηγές πολιτιστικής κληρονομιάς, υπηρεσίες υποστήριξης και εναλλακτικές λύσεις χαμηλής τεχνολογίας.
- Εφαρμόζουν διαδικασίες που αφορούν τη συγκατάθεση, την προστασία της ιδιωτικότητας, τα πνευματικά δικαιώματα, την ασφάλεια και προστασία των

συμμετεχόντων, καθώς και τη δεοντολογική αφήγηση ιστοριών κατά τη συλλογή, τη δημιουργία και την κοινοποίησή τους.

Δημιουργία περιεχομένου

Οδηγίες για τον/την εκπαιδευτή/τρια

Η παρουσίαση που συνοδεύει την παρούσα ενότητα προσφέρει μια συγκεκριμένη δομή για τη συνάντηση, θα πρέπει όμως να χρησιμοποιείται ως οδηγός. Οι σύντομες θεωρητικές παρεμβάσεις είναι καλό να ακολουθούνται από παραδείγματα, ερωτήσεις και πρακτικές αποφάσεις. Ο/η εκπαιδευτής/τρια θα πρέπει να έχει προετοιμάσει εκ των προτέρων ένα τοπικό παράδειγμα, ώστε οι συμμετέχοντες να μπορούν να διαπιστώσουν πώς ένας γενικός πόρος αποκτά πρακτική αξία όταν προσαρμόζεται σε ένα πραγματικό πλαίσιο.

Καθ' όλη τη διάρκεια της συνάντησης, ο/η εκπαιδευτής/τρια θα πρέπει να λειτουργεί ως πρότυπο ορθής χρήσης των πόρων. Αυτό σημαίνει ότι αναφέρει την πηγή κάθε εικόνας, εξηγεί γιατί επιλέχθηκε ένα συγκεκριμένο εργαλείο, παρουσιάζει μια εναλλακτική λύση τεχνολογίας, χρησιμοποιεί απλή και κατανοητή γλώσσα και υπενθυμίζει στους συμμετέχοντες πότε απαιτείται απόφαση που σχετίζεται με τη συγκατάθεση ή την προστασία των συμμετεχόντων.

Όπου είναι δυνατόν, οι εκπαιδευτές/τριες που συμμετέχουν στην ενότητα θα πρέπει να εργάζονται σε μικτές ομάδες, ώστε να συνδυάζονται διαφορετικές οπτικές από την εκπαίδευση ενηλίκων, την εργασία με νέους, τη δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου, την πολιτιστική κληρονομιά και την προσβασιμότητα.

Οι δύο πρακτικές δραστηριότητες θα πρέπει να οδηγούν στη δημιουργία αξιοποιήσιμων προσχεδίων και όχι πλήρως ολοκληρωμένων τελικών προϊόντων. Οι ομάδες θα πρέπει να ενθαρρύνονται να παρουσιάζουν με σαφήνεια το σκεπτικό τους: τι διατήρησαν, τι τροποποίησαν, τι απέρριψαν και ποια σημεία εξακολουθούν να χρειάζονται αναπροσαρμογή.

Παρόλο που οι νέοι και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας δεν αποτελούν την άμεση ομάδα-στόχο της συγκεκριμένης ενότητας για εκπαιδευτές/τριες, όλες οι αποφάσεις σχεδιασμού θα πρέπει να εξετάζονται με βάση τον τρόπο με τον οποίο είναι πιθανό να βιώσουν οι ίδιοι την εμπειρία.

Πριν την υλοποίηση

- Μελετήστε το προφίλ των συμμετεχόντων και την προηγούμενη εμπειρία τους στον συντονισμό ομάδων.

- Ελέγξτε τις γλωσσικές, επικοινωνιακές και σχετικές με την προσβασιμότητα ανάγκες τους.
- Προετοιμάστε την παρουσίαση, τα φύλλα δραστηριοτήτων, τις κάρτες σχεδιασμού και τα απαραίτητα πρότυπα.
-
- Ελέγξτε τον χώρο, τη διάταξη των καθισμάτων, τον φωτισμό, τον ήχο, τον εξοπλισμό και τη σύνδεση στο διαδίκτυο. Προετοιμάστε τα ψηφιακά εργαλεία, καθώς και ισοδύναμες εναλλακτικές λύσεις της τεχνολογίας.
- Προετοιμάστε τις πληροφορίες που αφορούν τη συγκατάθεση, την προστασία της ιδιωτικότητας, την προστασία των συμμετεχόντων και τα πνευματικά δικαιώματα.

Κατά την υλοποίηση

- Παρατηρείτε τον ρυθμό, το επίπεδο κατανόησης, την αυτοπεποίθηση και την άνεση των συμμετεχόντων.
- Χρησιμοποιείτε απλή και κατανοητή γλώσσα, παραδείγματα και επιδείξεις.
- Ενθαρρύνετε την επικοινωνία και την αλληλοϋποστήριξη, χωρίς να επιτρέπετε σε ένα άτομο να μονοπωλεί τη διαδικασία.
- Προσαρμόζετε, όταν χρειάζεται, τους ρόλους, τον χρόνο, το υλικό και τη χρήση των εργαλείων.
- Υπενθυμίζετε στους συμμετέχοντες ότι δεν είναι υποχρεωμένοι να κοινοποιούν δημόσια προσωπικές ιστορίες ή οπτικοακουστικό υλικό.

Μετά την υλοποίηση

- Επανεξετάστε τα σχέδια των εργαστηρίων και το υλικό.
- Συλλέξτε την ανατροφοδότηση των συμμετεχόντων.
- Καταγράψτε τα εμπόδια, τις μη σαφείς οδηγίες και τις προσαρμογές που αποδείχθηκαν αποτελεσματικές.
- Προσθέστε στην εργαλειοθήκη χρήσιμους τοπικούς πόρους.
- Καταγράψτε μία συγκεκριμένη ενέργεια βελτίωσης για την επόμενη συνάντηση.

Εισαγωγική δραστηριότητα: Διορθώστε το σχέδιο του εργαστηρίου!- 15 λεπτά

Δώστε σε κάθε ομάδα το ίδιο βασικό σχέδιο δραστηριότητας: οι συμμετέχοντες επισκέπτονται ένα μουσείο, περιηγούνται στην έκθεση, τραβούν φωτογραφίες, δημιουργούν μια σύντομη ψηφιακή ιστορία και την παρουσιάζουν στην ομάδα. Το σχέδιο είναι σκόπιμα ελλιπές, ώστε οι εκπαιδευτές/τριες να εντοπίσουν ποιοι

παραγόντες ενδέχεται να εμποδίσουν την πλήρη, ασφαλή και ισότιμη συμμετοχή όλων.

Ζητήστε από κάθε ομάδα να επιλέξει δύο κάρτες προκλήσεων και δύο κάρτες υποστήριξης. Στη συνέχεια, τα μέλη της ομάδας συζητούν και αποφασίζουν τι πρέπει να αλλάξει, ποια στοιχεία πρέπει να παραμείνουν σταθερά, ποια πρόσθετη υποστήριξη απαιτείται και πώς μπορεί η δραστηριότητα να διατηρήσει τον δεοντολογικό της

χαρακτήρα. Κάθε ομάδα παρουσιάζει μία προσαρμογή και εξηγεί με ποιον τρόπο αυτή διασφαλίζει τη διατήρηση του μαθησιακού στόχου.

Η δραστηριότητα μπορεί να υλοποιηθεί εξ ολοκλήρου με έντυπες κάρτες. Σε διαδικτυακό περιβάλλον, οι κάρτες μπορούν να διανεμηθούν μέσω ενός κοινόχρηστου εγγράφου ή ενός ψηφιακού πίνακα.

Σημείωση για τον/την εκπαιδευτή/τρια

Αποφύγετε να μετατρέψετε την ενότητα για τα ψηφιακά εργαλεία σε επίδειξη λογισμικού. Παρουσιάστε μόνο τις βασικές ενέργειες που είναι απαραίτητες, ώστε οι συμμετέχοντες να κατανοήσουν την εκπαιδευτική αξιοποίηση κάθε εργαλείου. Σκοπός της Ενότητας 6 είναι η τεκμηριωμένη επιλογή και η κατάλληλη προσαρμογή των εργαλείων και όχι η εξοικείωση ή η πλήρης κατάκτηση πολλών διαφορετικών ψηφιακών πλατφορμών.

6.1 Εισαγωγή στο εκπαιδευτικό υλικό και την τοπική προσαρμογή

Η εργαλειοθήκη του/της εκπαιδευτή/τριας είναι ένα προσεκτικά επιλεγμένο και οργανωμένο σύνολο εργαλείων και υλικών, που καθιστά δυνατή την υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης μαθησιακής εμπειρίας. Περιλαμβάνει υλικό, όπως θεωρίες, παραδείγματα και οδηγίες, ανθρώπινους πόρους, όπως συνεργάτες, μεταφραστές και επαφές με εξειδικευμένους επαγγελματίες, πρακτικούς πόρους, όπως χώρους, μεταφορικά μέσα, καθίσματα και εξοπλισμό, ψηφιακούς πόρους, όπως πλατφόρμες και εκπαιδευτικούς οδηγούς, καθώς και πόρους προστασίας, όπως έντυπα συγκατάθεσης, διαδικασίες διαχείρισης δεδομένων και στοιχεία επικοινωνίας με αρμόδια άτομα για την προστασία των συμμετεχόντων.

Η αντιμετώπιση όλων αυτών των στοιχείων ως μέρους ενός ενιαίου συστήματος διασφαλίζει ότι ζητήματα όπως η προσβασιμότητα και η δεοντολογία δεν ξεετάζονται εκ των υστέρων, αλλά ενσωματώνονται εξ αρχής στον σχεδιασμό.

Στην εκπαίδευση ενηλίκων και στην κοινοτική μάθηση, ο/η εκπαιδευτής/τρια δεν λειτουργεί μόνο ως παρουσιαστής. Επιλέγει, αξιολογεί και οργανώνει τις πληροφορίες, τις προσαρμόζει στο τοπικό πλαίσιο και σχεδιάζει τη σειρά με την οποία οι συμμετέχοντες θα έρθουν σε επαφή με αυτές. Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι διαθέτουν ήδη σημαντικές εμπειρίες, έτσι η μάθηση χρειάζεται να συνδέεται με τις πραγματικές

τους ανάγκες, ενώ ταυτόχρονα εκτιμούν την αυτονομία (Knowles, Holton, & Swanson, 2020).

Για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας που συμμετέχουν στο LEGENDS, χρειάζεται οι νέες ψηφιακές πρακτικές ή οι τεχνικές αφήγησης ιστοριών να συνδέονται με οικείες φωτογραφίες, διαδρομές στη γειτονιά, αναμνήσεις και σχέσεις μέσα στην κοινότητα. Για τους νέους, σημαίνει ότι πρέπει να τους ανατίθεται ουσιαστική ευθύνη και ο ρόλος τους να μην περιορίζεται αποκλειστικά στην παροχή τεχνικής υποστήριξης.

Η βιωματική μάθηση προσθέτει μια δεύτερη βασική αρχή, η δράση μετατρέπεται σε μάθηση όταν ακολουθείται από αναστοχασμό και στη συνέχεια εφαρμόζεται ξανά στην πράξη (Kolb, 1984). Το υλικό θα πρέπει να υποστηρίζει κάθε στάδιο αυτής της διαδικασίας. Μια σύντομη επίδειξη/παράδειγμα υποστηρίζει την αρχική δράση, μια κάρτα καθοδήγησης στρέφει την προσοχή στα βασικά σημεία, μια ερώτηση συζήτησης ενισχύει τον αναστοχασμό και ένα επαναχρησιμοποιήσιμο πρότυπο διευκολύνει τη μεταφορά της μάθησης σε νέες καταστάσεις.

Η έννοια των κοινοτήτων πρακτικής του Wenger υπενθυμίζει επίσης στους εκπαιδευτές/τριες ότι η μάθηση συνεχίζεται μέσα από τις σχέσεις, την κοινή γλώσσα και την επαναλαμβανόμενη συμμετοχή και δεν περιορίζεται μόνο στην τυπική διδασκαλία (Wenger, 1998). Επομένως, μια τοπική εργαλειοθήκη θα πρέπει να διευκολύνει τους εκπαιδευτές/τριες και τους συνεργαζόμενους φορείς να συνεχίζουν να ανταλλάσσουν εμπειρίες, πρακτικές και γνώσεις και μετά την ολοκλήρωση του εργαστηρίου.

The trainer resource cycle

Ο κύκλος αξιοποίησης του υλικού ξεκινά με τον εντοπισμό του, αλλά δεν ολοκληρώνεται σε αυτό το στάδιο. Κάθε πόρος/υλικό θα πρέπει να αξιολογείται, να προσαρμόζεται, να εντάσσεται κατάλληλα στη μαθησιακή διαδικασία και να επανεξετάζεται μετά την εφαρμογή του.

Μια ευρέως χρησιμοποιούμενη εφαρμογή μπορεί να αποδειχθεί ακατάλληλη, εάν απαιτεί τη δημιουργία λογαριασμού ή γρήγορη σύνδεση στο διαδίκτυο. Ένα τοπικό αρχείο μπορεί να αποτελεί πολύτιμη πηγή, αλλά να μην είναι εύκολα προσβάσιμο χωρίς σχετική άδεια ή δυνατότητα μετακίνησης. Αντίστοιχα, ένας απλός έντυπος χάρτης μπορεί να είναι παιδαγωγικά αποτελεσματικότερος από μια σύνθετη ψηφιακή πλατφόρμα, όταν επιτρέπει σε όλους τους συμμετέχοντες να συνεισφέρουν ενεργά.

6.2 Προσαρμογή υλικού στα πολιτισμικά και γλωσσικά πλαίσια

Η τοπική προσαρμογή πραγματοποιείται σε δύο επίπεδα. Η επιφανειακή προσαρμογή αφορά την αλλαγή ονομάτων, φωτογραφιών, γλώσσας και παραδειγμάτων. Η ουσιαστικότερη προσαρμογή εξετάζει βαθύτερα ζητήματα, όπως ποια ιστορία προβάλλεται, πώς επικοινωνούν οι άνθρωποι, ποια θέματα μπορεί να είναι ευαίσθητα, ποιες τεχνολογίες είναι διαθέσιμες, πώς μετακινούνται οι συμμετέχοντες και τι είδους

υποστήριξη χρειάζονται. Μια σωστή προσαρμογή διατηρεί τον αρχικό μαθησιακό στόχο, αλλά αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο οι συμμετέχοντες θα φτάσουν σε αυτόν.

Τι πρέπει να παραμένει σταθερό και τι μπορεί να προσαρμόζεται τοπικά

Ένας χρήσιμος κανόνας είναι να προσαρμόζεται το παράδειγμα και όχι το επίπεδο ποιότητας ή οι βασικές αρχές του προγράμματος. Ο μαθησιακός στόχος, ο σεβασμός της αξιοπρέπειας των συμμετεχόντων, η ισότιμη συμβολή των νέων και των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας, η προσβασιμότητα, η συγκατάθεση και ο αναστοχασμός θα πρέπει να παραμένουν σταθερά.

Αντίθετα, η γλώσσα, τα τοπικά παραδείγματα, ο ρυθμός της δραστηριότητας, ο χώρος, η διαδρομή, η επιλογή των εργαλείων, το μέγεθος της ομάδας και ο βαθμός δημόσιας κοινοποίησης του υλικού μπορούν να προσαρμόζονται ανάλογα με τους συμμετέχοντες και το συγκεκριμένο πλαίσιο.

Χαμηλή αυτοπεποίθηση στη χρήση ψηφιακών μέσων: Ως τελικό αποτέλεσμα μπορεί να ζητηθεί μόνο μία φωτογραφία και ένα ηχητικό μήνυμα. Η δραστηριότητα μπορεί να ξεκινήσει με ένα έντυπο εικονογραφημένο πλάνο και η χρήση της ψηφιακής συσκευής να περιοριστεί σε τρεις απλές ενέργειες: λήψη, ακρόαση και αποθήκευση.

Δίγλωσση ομάδα: Χρησιμοποιήστε κάρτες καθοδήγησης και στις δύο γλώσσες, αποδεχτείτε προφορικές απαντήσεις σε οποιαδήποτε από τις δύο και αφήστε τα ζευγάρια να αποφασίσουν αν οι λεζάντες θα είναι γραπτές, προφορικές ή μεταφρασμένες.

Ανάγκες κινητικότητας: Περιορίστε την εκπαιδευτική επίσκεψη σε τρεις προσβάσιμες στάσεις, εντοπίστε εκ των προτέρων τα διαθέσιμα καθίσματα και τις τουαλέτες και προετοιμάστε μια εναλλακτική δραστηριότητα σε εσωτερικό χώρο με έντυπους χάρτες και φωτογραφίες από αρχεία. Η ηχογράφηση μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί αντί της πληκτρολόγησης κατά τη διάρκεια της επίσκεψης.

Η μετάφραση από μόνη της δεν διασφαλίζει ότι το υλικό είναι προσβάσιμο και κατανοητό. Οι οδηγίες μπορεί να είναι γραμματικά σωστές, αλλά να παραμένουν δύσκολες επειδή περιλαμβάνουν μεγάλες προτάσεις, ανεξήγητους όρους του έργου ή άγνωστη ψηφιακή ορολογία. Οι εκπαιδευτές/τριες θα πρέπει να χρησιμοποιούν απλή

γίνονται να παρουσιάζουν μία ενέργεια σε κάθε βήμα, να αξιοποιούν οικεία παραδείγματα και να παρέχουν σύντομες οπτικές οδηγίες.

Οι σημαντικές οδηγίες μπορούν να παρουσιάζονται προφορικά, να δίνονται γραπτώς με μεγάλα και ευανάγνωστα γράμματα και να συνοδεύονται από επίδειξη. Τα αυτόματα εργαλεία μετάφρασης μπορούν να βοηθήσουν στην κατανόηση, όμως τα κείμενα που αφορούν τη συγκατάθεση, την προστασία των συμμετεχόντων και πολιτισμικά ευαίσθητα ζητήματα θα πρέπει πάντοτε να ελέγχονται.

Η πολιτισμική προσαρμογή απαιτεί επίσης προσεκτική και κριτική προσέγγιση της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Τα επίσημα αρχεία και τα μνημεία αποτελούν

σημαντικές πηγές, όμως καθημερινοί χώροι και αναμνήσεις της κοινότητας μπορεί να αναδεικνύουν ιστορίες που δεν καταγράφονται στις επίσημες πηγές. Οι εκπαιδευτές/τριες θα πρέπει να ενθαρρύνουν την παρουσίαση περισσότερων από μίας και να αποφεύγουν να παρουσιάζουν μία μόνο αφήγηση ως τη μοναδική εκδοχή της ιστορίας.

Όταν οι ιστορίες αφορούν συγκρούσεις, μετανάστευση, θρησκεία, διακρίσεις ή απώλεια, οι συμμετέχοντες θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να μη συμμετάσχουν, να αναθεωρήσουν το υλικό τους ή να περιορίσουν τον τρόπο με τον οποίο αυτό θα χρησιμοποιηθεί.

Το παραπάνω σύνολο πόρων και υλικού, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πλαίσιο σχεδιασμού. Στους ανθρώπους και στους συνεργαζόμενους φορείς μπορούν να περιλαμβάνονται βιβλιοθήκες, αρχεία, μουσεία, οργανώσεις ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας, σχολεία, κέντρα νεότητας, οργανώσεις για άτομα με αναπηρία, μεταφραστές, εθελοντές με ψηφιακές δεξιότητες και τοπικοί ιστορικοί.

Στους χώρους και στις πηγές πολιτιστικής κληρονομιάς μπορούν να περιλαμβάνονται δρόμοι, αγορές, πάρκα, χώροι εργασίας, θρησκευτικοί χώροι, μνημεία και συνηθισμένοι χώροι συνάντησης της κοινότητας.

Η πρόσβαση και η υποστήριξη περιλαμβάνουν τη μεταφορά, τις τουαλέτες, τα διαθέσιμα καθίσματα, τα σημεία ξεκούρασης, την υποστήριξη για άτομα με δυσκολίες ακοής ή όρασης, τις ασφαλείς διαδρομές και τα στοιχεία επικοινωνίας για περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης.

Τα εργαλεία και οι οδηγοί χρήσης θα πρέπει να περιλαμβάνουν μόνο τα απολύτως απαραίτητα και ήδη δοκιμασμένα εργαλεία για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα, μαζί με έναν απλό και φιλικό προς τους συμμετέχοντες οδηγό και μια εναλλακτική λύση χαμηλής τεχνολογίας.

6.3 Βέλτιστες πρακτικές διοργάνωσης για μεικτές ομάδες διαφόρων ηλικιών

Η διδασκαλία μαθησιακή μάθηση αποκτά μεγαλύτερη αξία όταν βασίζεται στην αμοιβαιότητα. Τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας μπορούν να συνεισφέρουν τοπικές μνήμες, βιωματικές εμπειρίες, μακροχρόνιες οπτικές, γλωσσικές γνώσεις ή γνώσεις παραδοσιακών τεχνών και δεξιοτήτων. Οι νέοι μπορούν να συμβάλουν με τις σύγχρονες πρακτικές χρήσης των μέσων, δημιουργικές οπτικές ιδέες και μεγαλύτερη εξοικείωση με ορισμένα ψηφιακά εργαλεία.

Ωστόσο, πρόκειται για πιθανές μορφές συνεισφοράς και όχι για σταθερούς ρόλους. Ορισμένα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας διαθέτουν μεγάλη εμπειρία στη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών, ενώ κάποιοι νέοι μπορεί να χρειάζονται σημαντική υποστήριξη. Επομένως, ο/η εκπαιδευτής/τρια θα πρέπει να ξεκινά από τα

ενδιαφέροντα και τα δυνατά σημεία κάθε ατόμου και όχι από υποθέσεις που βασίζονται στην ηλικία.

Τέσσερις βασικές προϋποθέσεις μπορούν να ενισχύσουν τη συνεργασία.

- Πρώτον, η ισότιμη συμμετοχή σημαίνει ότι όλες οι μορφές γνώσης αναγνωρίζονται ως σημαντικές. Οι αναμνήσεις ενός ατόμου δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζονται απλώς ως υλικό που ένα άλλο άτομο μπορεί να χρησιμοποιεί ή να ελέγχει.
- Δεύτερον, μια κοινή δραστηριότητα προσφέρει στο ζευγάρι έναν συγκεκριμένο σκοπό, όπως τη δημιουργία μιας ηχητικής ιστορίας διάρκειας δύο λεπτών ή την αποτύπωση μιας ανάμνησης από τη γειτονιά σε έναν χάρτη.
- Τρίτον, η αλληλεξάρτηση σημαίνει ότι το τελικό αποτέλεσμα απαιτεί ουσιαστικά τη συμβολή και των δύο πλευρών. Οι διαφορετικές συνεισφορές μπορεί να περιλαμβάνουν την επιλογή της ιστορίας, την επαλήθευση των πληροφοριών, την ηχογράφηση, την επεξεργασία, την επιλογή τίτλου και την απόφαση σχετικά με το αν και με ποιον τρόπο θα κοινοποιηθεί το υλικό.
- Τέταρτον, ο αναστοχασμός μετατρέπει τη συνεργασία σε ουσιαστική μάθηση, καθώς καλεί κάθε συμμετέχοντα να σκεφτεί και να εκφράσει τι έμαθε από τον άλλον.

Η ψυχολογική ασφάλεια είναι απαραίτητη, καθώς η αφήγηση ιστοριών μπορεί να αγγίξει ευαίσθητα ζητήματα που σχετίζονται με την ταυτότητα, τη μετανάστευση, το πένθος, τις συγκρούσεις, τον αποκλεισμό ή τις οικογενειακές σχέσεις. Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να παραλείψουν μια δραστηριότητα ή ερώτηση, να κάνουν παύση, να αλλάξουν γνώμη ή να αποσύρουν υλικό, χωρίς να χρειάζεται να αιτιολογήσουν την απόφασή τους.

Εξίσου σημαντικό είναι και ο κατάλληλος ρυθμός υλοποίησης. Οι επιδείξεις θα πρέπει να είναι σύντομες, οι οδηγίες να επαναλαμβάνονται χωρίς να δημιουργείται αμηχανία και τα διαλείμματα να προγραμματίζονται εκ των προτέρων. Η υπομονή δεν αποτελεί ειδική διευκόλυνση για μία συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα, αλλά βασικό κριτήριο ποιότητας για όλους.

Συχνές προκλήσεις κατά τον συντονισμό και τρόποι αντιμετώπισής τους

Ένας νέος αναλαμβάνει πλήρως τον χειρισμό της συσκευής.

Διακόψτε προσωρινά τη δραστηριότητα, αλλάξτε τους ρόλους και ζητήστε από το ζευγάρι να συμφωνήσει προφορικά για την επόμενη ενέργεια πριν κάποιος πατήσει ένα κουμπί ή προχωρήσει σε επεξεργασία.

Ένα άτομο μεγαλύτερης ηλικίας αισθάνεται άγχος σχετικά με την ηχογράφηση ή την επεξεργασία.

Επιστρέψτε προσωρινά στον σχεδιασμό με χαρτί ή μόνο με τη χρήση φωνής. Όταν το άτομο αισθανθεί μεγαλύτερη ασφάλεια, επανεισαγάγετε μία μόνο απλή ενέργεια στη συσκευή.

Μια ιστορία προκαλεί έντονη συναισθηματική φόρτιση.

Κάντε παύση, προσφέρετε μια διαφορετική ερώτηση ή θεματική και δώστε στον συμμετέχοντα τη δυνατότητα να δημιουργήσει μια ιδιωτική εκδοχή, διαθέσιμη μόνο στην ομάδα, ή να σταματήσει χωρίς να χρειάζεται να δώσει εξηγήσεις.

Τα δύο μέλη ενός ζευγαριού εργάζονται με πολύ διαφορετικό ρυθμό.

Χωρίστε τη δραστηριότητα σε μικρότερους και σαφείς ρόλους, όπως αφηγητής, άτομο που παίρνει τη συνέντευξη, χειριστής της συσκευής και υπεύθυνος επιλογής τίτλου. Οι ρόλοι μπορούν να εναλλάσσονται όπου είναι κατάλληλο.

Κάποιος δεν επιθυμεί τη δημόσια κοινοποίηση του υλικού.

Προσφέρετε εναλλακτικές επιλογές, όπως χρήση μόνο μέσα στην ομάδα, συμμετοχή μόνο με ήχο, χρήση ψευδωνύμου, περικοπή μιας φωτογραφίας ή καθόλου δημοσίευση. Η συμμετοχή δεν θα πρέπει ποτέ να εξαρτάται από τη δημόσια προβολή.

Ερώτημα καθοδήγησης για τον/την εκπαιδευτή/τρια

Πριν αναθέσετε ρόλους, ρωτήστε κάθε άτομο:

«Με ποιον τρόπο θα σας άρεσε να συνεισφέρετε;»

«Τι θα θέλατε να μάθετε;»

«Τι είδους υποστήριξη θα σας βοηθούσε για να συμμετάσχετε;»

Χρησιμοποιήστε τις απαντήσεις για να διαμορφώσετε τους ρόλους και, όπου είναι δυνατόν, να εναλλάσσετε τις ευθύνες μεταξύ των συμμετεχόντων.

6.4 Ψηφιακά εργαλεία και οδηγίες χρήσης για εκπαιδευτές/τριες

Τα ψηφιακά εργαλεία θα πρέπει να διευκολύνουν τη μαθησιακή διαδικασία και όχι να δημιουργούν ένα επιπλέον αντικείμενο που οι συμμετέχοντες πρέπει να μάθουν. Μια ψηφιακή πλατφόρμα είναι χρήσιμη μόνο όταν καθιστά μια μαθησιακή δραστηριότητα ευκολότερη, πιο συμπεριληπτική ή πιο βιώσιμη.

Πριν χρησιμοποιήσει μια εφαρμογή, ο/η εκπαιδευτής/τρια θα πρέπει να μπορεί να εξηγήσει:

- ποια μαθησιακή ανάγκη εξυπηρετεί,
- ποιες είναι οι ελάχιστες ενέργειες που πρέπει να εκτελέσουν οι συμμετέχοντες,
- αν απαιτείται η δημιουργία λογαριασμού,
- ποια δεδομένα συλλέγονται,
- ποιοι μπορούν να δουν το παραγόμενο υλικό,
- πώς μπορεί το αποτέλεσμα να εξαχθεί ή να διαγραφεί και
- τι θα συμβεί σε περίπτωση που δεν λειτουργεί το διαδίκτυο ή η συσκευή.

Ο Καθολικός Σχεδιασμός για τη Μάθηση ενθαρρύνει τους εκπαιδευτές/τριες να προβλέπουν εξ αρχής διαφορετικούς τρόπους συμμετοχής, κατανόησης και ανταπόκρισης, πριν προκύψουν εμπόδια (CAST, 2024). Στο LEGENDS, για παράδειγμα, η ίδια οδηγία μπορεί να δίνεται προφορικά, να παρέχεται σε έντυπη μορφή και να παρουσιάζεται μέσα από μια σύντομη ακολουθία εικόνων.

Οι συμμετέχοντες μπορούν να συνεισφέρουν με διαφορετικούς τρόπους: μιλώντας, γράφοντας, επιλέγοντας φωτογραφίες, ηχογραφώντας ή παρουσιάζοντας στην πράξη ένα βήμα. Τα βίντεο θα πρέπει να διαθέτουν υπότιτλους, οι σημαντικές εικόνες να συνοδεύονται από περιγραφές και τα έγγραφα να περιλαμβάνουν σαφείς τίτλους και επικεφαλίδες, ευανάγνωστη γραμματοσειρά και έντονη χρωματική αντίθεση. Οι Οδηγίες για την Προσβασιμότητα του Περιεχομένου του διαδικτύου, WCAG 2.2, αποτελούν χρήσιμο σημείο αναφοράς για τη δημιουργία προσβάσιμου ψηφιακού περιεχομένου.

Ένα μικρό και δοκιμασμένο σύνολο εργαλείων είναι αποτελεσματικότερο από έναν μεγάλο κατάλογο εφαρμογών. Συνήθως αρκεί ένα βασικό εργαλείο δημιουργίας περιεχομένου, ένα απλό εργαλείο συμμετοχής και μία εναλλακτική λύση για την περίπτωση που προκύψει κάποιο τεχνικό πρόβλημα. Ο αναλυτικός Οδηγός Εφαρμογών και Πόρων για εκπαιδευτές/τριες που συνοδεύει την παρούσα ενότητα παρουσιάζει τα ακόλουθα παραδείγματα και περιλαμβάνει επίσημους συνδέσμους, καθώς και εναλλακτικές λύσεις χαμηλής τεχνολογίας.

Σχεδιασμός και συμμετοχή

Το **Miro** μπορεί να βοηθήσει τον/την εκπαιδευτή/τρια να χαρτογραφήσει τους διαθέσιμους πόρους μιας κοινότητας, να οργανώσει ένα εικονογραφημένο σχέδιο ιστορίας, να προετοιμάσει τη διαδρομή μιας εκπαιδευτικής επίσκεψης ή να παρουσιάσει με σαφήνεια τις ευθύνες κάθε συμμετέχοντα σε έναν κοινόχρηστο ψηφιακό χώρο.

Το εργαλείο είναι πιο εύχρηστο και προσβάσιμο όταν ο/η εκπαιδευτής/τρια έχει προετοιμάσει εκ των προτέρων έναν μικρό αριθμό σαφώς ονομασμένων πλαισίων και αποφεύγει έναν απεριόριστο και υπερφορτωμένο ψηφιακό καμβά. Ένας μεγάλος έντυπος χάρτης με αυτοκόλλητα σημειώματα μπορεί να αποτελέσει μια αντίστοιχη εναλλακτική λύση χωρίς τη χρήση ψηφιακής τεχνολογίας.

Το **Mentimeter** μπορεί να χρησιμοποιηθεί για μια σύντομη διερεύνηση των αναγκών των συμμετεχόντων, μια κλίμακα αυτοπεποίθησης, την ανώνυμη υποβολή ερωτήσεων, έναν σύντομο αναστοχασμό με μία λέξη ή μια τελική αξιολόγηση της συνάντησης.

Σκοπός του είναι να κάνει ορατές τις απαντήσεις και να ενθαρρύνει τη συζήτηση και όχι να επιβραβεύει την ταχύτητα. Ο/η εκπαιδευτής/τρια θα πρέπει να διαβάσει τις απαντήσεις δυνατά και να επιτρέπει τη χρήση χαρτιού, καρτών ή προφορικών απαντήσεων, όταν δεν διαθέτουν όλοι οι συμμετέχοντες συσκευή ή σταθερή σύνδεση στο διαδίκτυο.

Δημιουργία οπτικού υλικού, χαρτών και ηχητικών ιστοριών

Το **Canva** και το **Adobe Express** μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον συνδυασμό φωτογραφιών, λεζαντών και σύντομων ηχητικών αποσπασμάτων ή βίντεο σε μια ολοκληρωμένη και συνεκτική ιστορία. Ο/η εκπαιδευτής/τρια θα πρέπει να προετοιμάζει ένα απλό πρότυπο με συγκεκριμένη δομή και να παρουσιάζει μόνο τις ενέργειες που είναι απαραίτητες για την ολοκλήρωση της δραστηριότητας.

Οι υπότιτλοι, το εναλλακτικό κείμενο για τις εικόνες, η ευανάγνωστη γραμματοσειρά, η έντονη χρωματική αντίθεση και η εξαγωγή του υλικού σε προσβάσιμη μορφή θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από την αρχή. Ως εναλλακτική λύση μπορούν να χρησιμοποιηθούν ένα έντυπο εικονογραφημένο σχέδιο ιστορίας ή μια παρουσίαση διαφανειών την οποία θα διαχειρίζεται ο/η εκπαιδευτής/τρια.

Το **StoryMapJS** είναι ιδιαίτερα χρήσιμο όταν μια ιστορία ακολουθεί μια γεωγραφική διαδρομή, όπως μια εκπαιδευτική επίσκεψη ή μια σειρά από τοποθεσίες που έχουν αλλάξει με την πάροδο του χρόνου. Ο τελικός χάρτης μπορεί να δημιουργηθεί μέσω ενός λογαριασμού που διαχειρίζεται ο/η εκπαιδευτής/τρια, ενώ τα ζευγάρια των συμμετεχόντων μπορούν να συνεισφέρουν κείμενα και οπτικοακουστικό υλικό.

Ευαίσθητες διευθύνσεις και στοιχεία τοποθεσίας που μπορούν να οδηγήσουν στην ταυτοποίηση ανήλικων συμμετεχόντων δεν θα πρέπει ποτέ να δημοσιεύονται. Μια

έντυπη διαδρομή ή μια σειρά διαφανειών μπορεί να αποτελέσει αντίστοιχη εναλλακτική λύση χαμηλής τεχνολογίας.

Το **Audacity** είναι ένα δωρεάν πρόγραμμα επεξεργασίας ήχου, το οποίο εγκαθίσταται σε ηλεκτρονικό υπολογιστή και μπορεί να λειτουργήσει χωρίς σύνδεση στο διαδίκτυο. Επιτρέπει την περικοπή μιας ηχογραφημένης προφορικής μαρτυρίας, τη βελτίωση της έντασης του ήχου και τον συνδυασμό της αφήγησης με ένα απλό ηχητικό περιβάλλον.

Η συγκατάθεση για την ηχογράφηση της φωνής, η άδεια για τη δημοσίευση του υλικού και οι αποφάσεις σχετικά με το χρονικό διάστημα διατήρησης των αρχείων θα πρέπει να εξετάζονται και να ζητούνται ξεχωριστά. Η δημιουργία απομαγνητοφώνησης διευκολύνει την πρόσβαση στο περιεχόμενο και τη μεταγενέστερη επεξεργασία του.

Διαδραστικά και γλωσσικά εργαλεία και πόροι επαγγελματικής ανάπτυξης

Το **H5P** μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη δημιουργία ενός σύντομου διαδραστικού οδηγού ή ενός σεναρίου δεοντολογικών επιλογών, όταν ο συνεργαζόμενος οργανισμός διαθέτει ήδη μια εγκεκριμένη εκπαιδευτική πλατφόρμα.

Το **Microsoft Translator** μπορεί να υποστηρίξει τη δημιουργία υποτίτλων και την πολύγλωσση επικοινωνία κατά τη διάρκεια. Ωστόσο, η αυτόματη μετάφραση δεν θα πρέπει να αποτελεί τη μοναδική μέθοδο που χρησιμοποιείται για ζητήματα συγκατάθεσης, προστασίας των συμμετεχόντων ή ερμηνείας πολιτισμικά ευαίσθητων θεμάτων.

Η πλατφόρμα **EPALE** υποστηρίζει την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτών μέσω πόρων για την εκπαίδευση ενηλίκων, διαδικτυακών κοινοτήτων, μαθημάτων και ευκαιριών ανταλλαγής και συνεργασίας με άλλους φορείς.

Η **Europeana Education** και το **Google Arts & Culture** μπορούν να εμπλουτίσουν τις τοπικές ιστορίες με πολιτιστικό υλικό και οπτικές αναφορές. Οι εκπαιδευτές/τριες θα πρέπει να ελέγχουν τις πληροφορίες που αφορούν τα δικαιώματα χρήσης κάθε επιμέρους αντικειμένου, να καταγράφουν σωστά την πηγή και τον δημιουργό και να συγκρίνουν τις περιγραφές των

επίσημων φορέων με τις μνήμες της κοινότητας, αντί να αντιμετωπίζουν μία μόνο πηγή ως την οριστική και μοναδική εκδοχή της ιστορίας.

6.5 Δραστηριότητα: Προσαρμογή ενός σχεδίου εργαστηρίου στις τοπικές ανάγκες

Η δραστηριότητα αυτή, διάρκειας 45 λεπτών, μετατρέπει τη θεωρία σε μια πρακτική διαδικασία σχεδιασμού. Κάθε ομάδα επιλέγει μία δραστηριότητα από κάποια άλλη

ενότητα του LEGENDS και δημιουργεί μια προσαρμοσμένη εκδοχή της, κατάλληλη για μια πραγματική τοπική ομάδα συμμετεχόντων.

Στόχος δεν είναι να επανασχεδιαστεί ολόκληρη η δραστηριότητα. Οι ομάδες καλούνται να διατηρήσουν τον αρχικό μαθησιακό στόχο, προσαρμόζοντας παράλληλα τα παραδείγματα, τους ρόλους, τις οδηγίες, τη διάρκεια, τα μέτρα προσβασιμότητας, τα εργαλεία και τις δεοντολογικές διαδικασίες.

Στάδια υλοποίησης της δραστηριότητας

4. **Αποσαφηνίστε τον αρχικό μαθησιακό στόχο** και προσδιορίστε ποια στοιχεία ή αποτελέσματα θα αποδείκνυαν ότι έχει επιτευχθεί.
(5 λεπτά)
5. **Περιγράψτε την τοπική ομάδα συμμετεχόντων**, τον χώρο υλοποίησης, τη γλώσσα, τις διαθέσιμες ψηφιακές συσκευές και τις ιδιαίτερες ανάγκες που πρέπει να ληφθούν υπόψη.
(5 λεπτά)
6. **Αντικαταστήστε το γενικό παράδειγμα** με έναν τοπικό χώρο, μια ιστορία, έναν συνεργαζόμενο φορέα ή μια πολιτιστική αναφορά που είναι οικεία και σχετική με τους συμμετέχοντες.
(8 λεπτά)
7. **Σχεδιάστε ισορροπημένους διαγενεακούς ρόλους** και προσδιορίστε πώς θα υποστηριχθούν τα πιο ήσυχα ή λιγότερο ενεργά μέλη της ομάδας.
(7 λεπτά)
8. **Επιλέξτε το απολύτως απαραίτητο ψηφιακό εργαλείο** για τη δραστηριότητα και προετοιμάστε μια εναλλακτική λύση χαμηλής τεχνολογίας.
(5 λεπτά)
9. **Προσθέστε συγκεκριμένα βήματα** για την προσβασιμότητα, τη συγκατάθεση, την προστασία των συμμετεχόντων και την αξιολόγηση της μάθησης.
(7 λεπτά)
10. **Ανταλλάξτε τα σχέδιά σας με μια άλλη ομάδα** για μια σύντομη αξιολόγηση και ανατροφοδότηση από ομότιμους.
(8 λεπτά)

Κατά την αξιολόγηση από ομότιμους, οι ομάδες θα πρέπει να εξετάσουν κατά πόσο η προσαρμογή κάνει τη δραστηριότητα πιο σχετική και προσβάσιμη, χωρίς να αποδυναμώνει τον αρχικό μαθησιακό στόχο.

Θα πρέπει επίσης να ελέγξουν αν η δραστηριότητα μπορεί να υλοποιηθεί μέσα στον διαθέσιμο χρόνο και αν ο σχεδιασμός αποτρέπει το ενδεχόμενο ένα μόνο άτομο, με περισσότερη αυτοπεποίθηση ή εμπειρία, να αναλάβει τον έλεγχο ολόκληρου του τελικού αποτελέσματος.

Το σχετικό φύλλο εργασίας περιλαμβάνεται στο **Παράρτημα 1**.

6.6 Δραστηριότητα: Δημιουργία ενός πακέτου εργαλείων για την κοινότητά σας

Η δεύτερη δραστηριότητα, διάρκειας 45 λεπτών, έχει ως στόχο τη δημιουργία ενός μικρού και αξιόπιστου συνόλου υλικών και πόρων για έναν συγκεκριμένο τοπικό χώρο υλοποίησης του προγράμματος.

Οι ομάδες θα πρέπει να αποφεύγουν τη δημιουργία ενός μεγάλου καταλόγου πόρων και υλικών, που δεν έχουν προηγουμένως ελεγχθεί. Κάθε πόρος πρέπει να εξυπηρετεί έναν σαφή σκοπό, να συνοδεύεται από πληροφορίες σχετικά με την πρόσβαση και να περιλαμβάνει ημερομηνία επανεξέτασης.

Στάδια υλοποίησης της δραστηριότητας

4. **Επιλέξτε ένα πραγματικό εργαστήριο ή μία εκπαιδευτική επίσκεψη του LEGENDS** που θα υποστηρίζεται από την εργαλειοθήκη.
(5 λεπτά)
5. **Εντοπίστε τουλάχιστον ένα χρήσιμο άτομο ή έναν συνεργαζόμενο φορέα** και διευκρινίστε τι είδους υποστήριξη μπορεί να προσφέρει.
(7 λεπτά)
6. **Εντοπίστε έναν χώρο, μια συλλογή, ένα αρχείο ή μια πηγή ιστοριών της κοινότητας** και καταγράψτε τυχόν προϋποθέσεις πρόσβασης ή απαιτούμενες άδειες.
(7 λεπτά)
7. **Προσθέστε έναν πόρο υποστήριξης για την προσβασιμότητα ή τη γλώσσα**, καθώς και ένα άτομο ή μια υπηρεσία επικοινωνίας για θέματα προστασίας των συμμετεχόντων ή για περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης.
(7 λεπτά)
8. **Προσθέστε έναν ψηφιακό οδηγό ή ένα εργαλείο δημιουργίας περιεχομένου**, καθώς και μια εφαρμόσιμη εναλλακτική λύση χαμηλής τεχνολογίας.
(7 λεπτά)
9. **Επαληθεύστε τα στοιχεία επικοινωνίας, τον υπεύθυνο, τα δικαιώματα και τις άδειες χρήσης, καθώς και τυχόν περιορισμούς στη μεταφορά ή στην πρόσβαση**. Καταγράψτε επίσης την ημερομηνία κατά την οποία κάθε πόρος θα πρέπει να επανεξεταστεί.
(7 λεπτά)

LEGENDS

10. Παρουσιάστε την εργαλειοθήκη και εντοπίστε ένα σημαντικό κενό που πρέπει να καλυφθεί πριν από την πιλοτική εφαρμογή.
(5 λεπτά)

Το σύνολο των πόρων που περιλαμβάνεται στο **Παράρτημα 2** υποστηρίζει την υλοποίηση της δραστηριότητας.

Μετά την ολοκλήρωση της συνάντησης, η εργαλειοθήκη θα πρέπει να αποθηκευτεί σε εγκεκριμένο κοινόχρηστο χώρο και να επανεξετάζεται μετά από κάθε πιλοτική

εφαρμογή. Η αφαίρεση ενός αναξιόπιστου ή παρωχημένου πόρου είναι εξίσου σημαντική με την προσθήκη ενός νέου.

6.7 Ηθικές και νομικές πτυχές για τους εκπαιδευτές/τριες

Οι προσωπικές αναμνήσεις, οι ηχογραφήσεις φωνής, οι φωτογραφίες, οι σημειώσεις από συνεντεύξεις και οι πληροφορίες τοποθεσίας ενδέχεται να αποτελούν προσωπικά δεδομένα. Η συγκατάθεση για συμμετοχή σε ένα εργαστήριο θα πρέπει να διαχωρίζεται από την άδεια ηχογράφησης ή καταγραφής και από την άδεια δημοσίευσης. Για παράδειγμα, ένας συμμετέχων μπορεί να συμφωνεί να λάβει μέρος στη δραστηριότητα, αλλά να μην επιθυμεί να ηχογραφηθεί. Ενδέχεται επίσης να επιτρέπει τη χρήση μιας ηχογράφησης μόνο εντός της ομάδας ή του έργου, αλλά όχι τη δημοσίευσή της στο διαδίκτυο.

Οι εκπαιδευτές/τριες θα πρέπει να συλλέγουν μόνο τα απολύτως απαραίτητα δεδομένα, να αποθηκεύουν τα αρχεία σε εγκεκριμένους και ασφαλείς χώρους, να περιορίζουν την πρόσβαση σε εξουσιοδοτημένα άτομα και να καθορίζουν το χρονικό διάστημα διατήρησης ή διαγραφής τους. Θα πρέπει επίσης να εξηγούν στους συμμετέχοντες με ποιον τρόπο μπορούν να αποσύρουν τη συγκατάθεσή τους και κατά πόσο είναι εφικτή η διαγραφή του υλικού μετά την κοινοποίησή του.

Όταν συμμετέχουν νέοι, οι εκπαιδευτές/τριες οφείλουν να ακολουθούν την εθνική νομοθεσία και τις διαδικασίες των οργανισμών-εταίρων σχετικά με τη συγκατάθεση του γονέα ή κηδεμόνα, καθώς και τη σύμφωνη γνώμη του ίδιου του νέου. Οι πληροφορίες θα πρέπει να παρουσιάζονται στον νέο με απλή και κατανοητή γλώσσα. Κανένας νέος δεν θα πρέπει να πιέζεται να μοιραστεί μια προσωπική ιστορία.

Τυχόν ανησυχίες σχετικά με την ασφάλεια και την προστασία των συμμετεχόντων, αποκαλύψεις ευαίσθητων περιστατικών ή ενδείξεις συναισθηματικής δυσφορίας θα πρέπει να παραπέμπονται μέσω της εγκεκριμένης διαδικασίας του οργανισμού. Δεν θα

πρέπει να αντιμετωπίζονται ανεπίσημα από τον/την εκπαιδευτή/τρια ή μέσα στην ομάδα.

Όσον αφορά τα πνευματικά δικαιώματα, οι εκπαιδευτές/τριες θα πρέπει να καταγράφουν ποιος δημιούργησε κάθε φωτογραφία, ηχητικό απόσπασμα ή κείμενο, να ελέγχουν τις άδειες χρήσης του υλικού που προέρχεται από αρχεία ή διαδικτυακές πηγές και να αναφέρουν σωστά τον δημιουργό και την πηγή. Όπου είναι δυνατόν, είναι προτιμότερο να χρησιμοποιούνται έργα χωρίς πνευματικά δικαιώματα ή πόροι που διατίθενται με ανοικτή άδεια χρήσης.

Ωστόσο, ο σεβασμός των πολιτισμικών δικαιωμάτων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας μπορεί να απαιτεί πρόσθετη προσοχή, ακόμη και όταν δεν τίθεται ζήτημα πνευματικών δικαιωμάτων. Μια ιστορία μπορεί να επιτρέπεται νομικά να δημοσιευτεί, αλλά να εξακολουθεί να είναι ακατάλληλη για δημοσιοποίηση, επειδή αποκαλύπτει ευαίσθητες γνώσεις της κοινότητας, ενισχύει στερεότυπα ή θέτει κάποιο άτομο σε κίνδυνο.

Επομένως, η δεοντολογική αφήγηση ιστοριών δεν περιορίζεται στην απλή συμμόρφωση με τη νομοθεσία. Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να γνωρίζουν ποιο είναι το πιθανό κοινό που θα δει το υλικό, πώς μπορεί αυτό να κυκλοφορήσει ή να χρησιμοποιηθεί στο μέλλον, ποιες αλλαγές ενδέχεται να γίνουν κατά την επεξεργασία του και ποιες συναισθηματικές συνέπειες μπορεί να έχει η κοινοποίησή του.

Όταν εξακολουθεί να υπάρχει αβεβαιότητα, ο/η εκπαιδευτής/τρια θα πρέπει να αναστέλλει τη δημοσίευση και να συμβουλευέται τον υπεύθυνο του έργου για την προστασία δεδομένων, την προστασία των συμμετεχόντων ή τη διαχείριση του έργου. Οι κατάλογοι ελέγχου του **Παραρτήματος 4** υποστηρίζουν αυτή τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, αλλά δεν υποκαθιστούν την εξειδικευμένη νομική συμβουλή.

Επίπεδα κοινοποίησης

Οι εκπαιδευτές/τριες θα πρέπει να διακρίνουν με σαφήνεια τα ακόλουθα τρία επίπεδα κοινοποίησης:

Ιδιωτική χρήση εντός της ομάδας: Το παραγόμενο υλικό προβάλλεται μόνο κατά τη διάρκεια της συνάντησης ή είναι προσβάσιμο αποκλειστικά στους εκπαιδευτές/τριες και στους συντονιστές.

Εσωτερική χρήση στο πλαίσιο του έργου: Το υλικό μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε δραστηριότητες του έργου ή να κοινοποιηθεί εσωτερικά μεταξύ των οργανισμών-εταίρων για σκοπούς αξιολόγησης και ανατροφοδότησης.

Δημόσια κοινοποίηση: Το υλικό μπορεί να δημοσιευτεί σε ιστοσελίδα, έκθεση, εφαρμογή ή μέσο κοινωνικής δικτύωσης.

Η άδεια που παρέχεται για ένα επίπεδο χρήσης δεν καλύπτει αυτόματα τα υπόλοιπα. Για παράδειγμα, η συγκατάθεση για εσωτερική χρήση στο έργο δεν σημαίνει ότι επιτρέπεται και η δημόσια δημοσίευση.

Πέντε έλεγχοι πριν από την κοινοποίηση

Σκοπός: Επιβεβαιώστε γιατί είναι απαραίτητο το συγκεκριμένο υλικό και εξετάστε αν ο ίδιος μαθησιακός στόχος μπορεί να επιτευχθεί με λιγότερες προσωπικές πληροφορίες.

Συγκατάθεση: Βεβαιωθείτε ότι το άτομο κατανοεί τι πρόκειται να συλλεχθεί, πού μπορεί να παρουσιαστεί και ότι η συμμετοχή, η καταγραφή και η δημοσίευση αποτελούν ξεχωριστές επιλογές.

Ασφάλεια: Εξετάστε αν η κοινοποίηση ονόματος, προσώπου, φωνής, τοποθεσίας ή προσωπικής ανάμνησης θα μπορούσε να προκαλέσει συναισθηματική επιβάρυνση, στιγματισμό, ανεπιθύμητη επικοινωνία ή κίνδυνο για την ασφάλεια και την προστασία του ατόμου.

Δικαιώματα: Επιβεβαιώστε ποιος δημιούργησε το κείμενο, την εικόνα ή την ηχογράφηση, αν επιτρέπεται η επαναχρησιμοποίηση υλικού τρίτων και με ποιον τρόπο θα αναφερθούν ο δημιουργός και η πηγή.

Διατήρηση: Καταγράψτε πού θα αποθηκευτούν τα αρχεία, ποιοι θα έχουν πρόσβαση, για πόσο χρονικό διάστημα θα διατηρηθούν και πώς θα αντιμετωπιστεί ένα αίτημα απόσυρσης ή διαγραφής.

Καθώς στο LEGENDS συμμετέχουν νέοι ηλικίας 12 έως 15 ετών, οποιαδήποτε δημόσια χρήση του υλικού πρέπει πάντοτε να ακολουθεί τις διαδικασίες του οργανισμού για την προστασία των ανηλίκων, την ισχύουσα εθνική νομοθεσία και την ενημερωμένη σύμφωνη γνώμη του ίδιου του νέου.

Μικρή μελέτη περίπτωσης: Κοινόχρηστοι χώροι, κοινές φωνές

Πλαίσιο

Ένας/μία εκπαιδευτής/τρια στην Κύπρο προετοιμάζει μια πιλοτική δράση με τη συμμετοχή έξι ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας και έξι νέων. Η ομάδα θα δημιουργήσει σύντομες ιστορίες για χώρους της γειτονιάς που εξακολουθούν να έχουν ιδιαίτερη σημασία για την τοπική κοινότητα, όπως ένα παλιό περίπτερο, μια στάση λεωφορείου, η πλατεία μιας εκκλησίας και ένα γήπεδο ποδοσφαίρου.

Πρόκληση

Αρκετά από τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας αφηγούνται με άνεση τις ιστορίες τους, αλλά αισθάνονται ανασφάλεια όταν χρειάζεται να χρησιμοποιήσουν κινητά τηλέφωνα. Δύο από τους νέους είναι εξοικειωμένοι με εργαλεία ψηφιακού σχεδιασμού, έχουν όμως την τάση να κυριαρχούν στη συζήτηση. Παράλληλα, ένας συμμετέχων δεν επιθυμεί να εμφανιστεί σε φωτογραφίες ή βίντεο.

Ανταπόκριση του/της εκπαιδευτή/τριας

Ο/η εκπαιδευτής/τρια δημιουργεί ζευγάρια που συνεργάζονται για την παραγωγή ενός κοινού αποτελέσματος και φροντίζει να εναλλάσσονται οι ρόλοι μετά την ολοκλήρωση κάθε επιμέρους εργασίας. Πριν από οποιαδήποτε χρήση ψηφιακής συσκευής, οι συμμετέχοντες οργανώνουν την ιστορία τους σε ένα έντυπο εικονογραφημένο πλάνο.

Παράλληλα, τους προσφέρονται τρεις επιλογές για το τελικό αποτέλεσμα:

- μια ηχητική ιστορία συνοδευόμενη από μία φωτογραφία,
- μια σειρά φωτογραφιών με σύντομες λεζάντες ή
- μια καταχώριση σε ψηφιακό χάρτη ιστοριών.

Τα ζητήματα συγκατάθεσης συζητούνται πριν από οποιαδήποτε ηχογράφιση ή καταγραφή. Ένας από τους συμμετέχοντες συνεισφέρει μόνο μέσω της αφήγησης, χρησιμοποιώντας ψευδώνυμο και χωρίς να εμφανίζεται οπτικά.

Αποτέλεσμα

Η ομάδα δημιουργεί διαφορετικά, αλλά συγκρίσιμα μεταξύ τους, τελικά έργα. Το εργαστήριο παραμένει συμπεριληπτικό και ο/η εκπαιδευτής/τρια ολοκληρώνει τη δράση έχοντας δημιουργήσει ένα επαναχρησιμοποιήσιμο πακέτο τοπικών πόρων, καθώς και ένα συγκεκριμένο πλαίσιο αποφάσεων για την επόμενη συνάντηση.

Γιατί λειτουργεί αυτό το παράδειγμα

Το παράδειγμα αντιμετωπίζει τη διαγενεακή μάθηση ως μια αμοιβαία διαδικασία, στην οποία όλοι έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν και να μάθουν. Περιορίζει την πίεση που μπορεί να προκαλεί η τεχνολογία, ξεκινώντας με σχεδιασμό σε χαρτί, και παρέχει επιλογές τόσο ως προς τον τρόπο συμμετοχής, όσο και ως προς τον βαθμό έκθεσης ή δημόσιας προβολής κάθε ατόμου. Παράλληλα, διατηρεί τον τοπικό χώρο και τη σημασία του για την κοινότητα στο επίκεντρο της κοινής ιστορίας.

Αναστοχασμός μετά την πιλοτική εφαρμογή

Μετά την ολοκλήρωση της δράσης, καταγράψτε πέντε σύντομες παρατηρήσεις:

- τι θα πρέπει να διατηρηθεί,

• τι θα πρέπει να αλλάξει,

- ποια οδηγία ή ποιο εργαλείο χρειάζεται να απλοποιηθεί,
- ποια πρόσθετη υποστήριξη προσβασιμότητας πρέπει να προβλεφθεί και
- ποιο ζήτημα συγκατάθεσης ή προστασίας της ιδιωτικότητας χρειάζεται περαιτέρω επεξήγηση.

Μέθοδοι εκπαίδευσης

Η παρούσα ενότητα βασίζεται σε μια συμμετοχική προσέγγιση επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτών. Η θεωρία παρουσιάζεται σε σύντομες ενότητες και συνδέεται άμεσα με πρακτικές αποφάσεις. Οι συμμετέχοντες εργάζονται πάνω σε πραγματικά πλαίσια εργαστηρίων και όχι σε υποθετικά παραδείγματα, ανταλλάσσουν

διαφορετικές επαγγελματικές οπτικές και αξιοποιούν την αξιολόγηση από άλλους, προκειμένου να ελέγξουν κατά πόσο τα σχέδιά τους είναι σαφή και εφαρμόσιμα.

- Σύντομες θεωρητικές παρεμβάσεις που συνδέουν την εκπαίδευση ενηλίκων, τη βιωματική μάθηση, την αμοιβαιότητα στη διαγενεακή μάθηση και τη δεοντολογική αφήγηση ιστοριών.
- Παραδειγματική εφαρμογή από τον/την εκπαιδευτή/τρια, κατά την οποία παρουσιάζει με σαφήνεια το σκεπτικό πίσω από κάθε απόφαση που αφορά την επιλογή ή την προσαρμογή ενός πόρου/υλικού.
- Καθοδηγούμενη ανάλυση εργαλείων, παραδειγμάτων και εναλλακτικών λύσεων χαμηλής τεχνολογίας, αντί για εκτεταμένη εκπαίδευση στη χρήση λογισμικού.
- Συνεργατικός σχεδιασμός σε μικρές ομάδες, με τη συμμετοχή ατόμων από διαφορετικά επαγγελματικά πεδία, όπου αυτό είναι εφικτό.
- Δομημένος αναστοχασμός, με έμφαση στη συνάφεια, την προσβασιμότητα, την πρακτική δυνατότητα εφαρμογής και την προστασία των συμμετεχόντων.
- Σχεδιασμός συγκεκριμένων ενεργειών, με σαφή ανάθεση ευθύνης και καθορισμό ημερομηνιών επανεξέτασης για τους πόρους που δημιουργούνται.

Σημείωση για τον/την εκπαιδευτή/τρια

Διατηρήστε έναν μέτριο και σταθερό ρυθμό και ελέγχετε τακτικά αν οι συμμετέχοντες κατανοούν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων και όχι μόνο το τελικό αποτέλεσμα. Ενθαρρύνετε τη διατύπωση διαφορετικών απόψεων, όταν αυτές αναδεικνύουν τις διαφορετικές πραγματικότητες και ανάγκες κάθε τοπικού πλαισίου. Ωστόσο, φροντίστε κάθε συζήτηση να επανέρχεται στους κοινούς στόχους του LEGENDS.

Υλικό

- Η παρουσίαση της Ενότητας 6 και ο οδηγός για τον/την εκπαιδευτή/τρια.

- Το βασικό φύλλο σχεδιασμού εργαστηρίου, οι κάρτες προκλήσεων και οι κάρτες υποστήριξης για την εισαγωγική δραστηριότητα.
- Έντυπα ή ψηφιακά αντίγραφα του φύλλου εργασίας για την τοπική προσαρμογή και της λίστας πόρων της κοινότητας.
- Ο οδηγός εφαρμογών και πόρων για εκπαιδευτές/τριες, με επίσημους συνδέσμους και κωδικούς QR.
- Παραδείγματα δραστηριοτήτων από τις Ενότητες 1–5, τα οποία μπορούν να προσαρμοστούν.
- Η σύντομη μελέτη περίπτωσης «Κοινοί Τόποι, Κοινές Φωνές», για συζήτηση και αναστοχασμό μετά την πιλοτική εφαρμογή.
- Φορητός υπολογιστής και βιντεοπροβολέας, καθώς και προαιρετικά φορητοί υπολογιστές ή τάμπλετ για τους συμμετέχοντες.
- Πίνακας παρουσιάσεων ή μεγάλα φύλλα χαρτιού, αυτοκόλλητα σημειώματα, μαρκαδόροι και καρτέλες για τον σχεδιασμό χωρίς τη χρήση ψηφιακών μέσων.
- Πληροφορίες από την τοπική αξιολόγηση αναγκών, στοιχεία για τον χώρο υλοποίησης και οι διαδικασίες των συνεργαζόμενων οργανισμών για την προστασία των συμμετεχόντων και των προσωπικών δεδομένων.
- Έντυπα αξιολόγησης και ερωτηματολόγιο ανατροφοδότησης των συμμετεχόντων.

Μέθοδοι αξιολόγησης

Η αξιολόγηση της Ενότητας 6 βασίζεται στις τρεις μεθόδους που προβλέπονται στις κατευθυντήριες γραμμές του LEGENDS για το εκπαιδευτικό υλικό. Όλα τα σχετικά έντυπα περιλαμβάνονται στο **Παράρτημα 5**.

Αξιολόγηση μέσω παρατήρησης:

Ο συντονιστής παρατηρεί τον βαθμό κατανόησης, τη συμμετοχή, τη συνεργασία, την εφαρμογή δεξιοτήτων και την ικανότητα προσαρμογής των συμμετεχόντων κατά τη διάρκεια των δύο δραστηριοτήτων σχεδιασμού. Οι σημειώσεις θα πρέπει να καταγράφουν συγκεκριμένα στοιχεία και παραδείγματα απόδοσης και όχι μόνο βαθμολογίες.

Αξιολόγηση των παραγόμενων αποτελεσμάτων:

Το προσαρμοσμένο σχέδιο εργαστηρίου και η εργαλειοθήκη πόρων της κοινότητας αξιολογούνται ως προς τη σαφήνεια, τη συνάφεια, τη δυνατότητα πρακτικής εφαρμογής, την προσβασιμότητα, τα μέτρα δεοντολογίας και προστασίας, την ύπαρξη εναλλακτικής λύσης χαμηλής τεχνολογίας και την ετοιμότητά τους για πιλοτική εφαρμογή.

Ανατροφοδότηση από τους συμμετέχοντες:

Οι εκπαιδευτές/τριες που συμμετέχουν στην ενότητα αξιολογούν τη σαφήνεια, τη συνάφεια, την προσβασιμότητα και την πρακτική χρησιμότητά της. Παράλληλα,

εντοπίζουν τυχόν πρόσθετες ανάγκες υποστήριξης και προτείνουν βελτιώσεις πριν από την τοπική υλοποίηση.

Λίστα ελέγχου ετοιμότητας

- Το σχέδιο είναι ρεαλιστικό και ανταποκρίνεται στις δυνατότητες του χώρου, στον διαθέσιμο χρόνο και στο προφίλ των συμμετεχόντων.
- Η συμμετοχή κατανέμεται ισόρροπα μεταξύ των διαφορετικών γενεών.
- Το υλικό είναι ευανάγνωστο, κατανοητό και προσβάσιμο σε όλους τους συμμετέχοντες.
- Το επιλεγμένο εργαλείο υποστηρίζει αποτελεσματικά τη δραστηριότητα αφήγησης, χωρίς να προσθέτει περιττή πολυπλοκότητα.
- Υπάρχει κατάλληλη εναλλακτική λύση χωρίς τη χρήση ψηφιακών μέσων.
-
- Οι διαδικασίες συγκατάθεσης, αποθήκευσης και κοινοποίησης του υλικού εξηγούνται με αναλυτικά.
- Τα παραδείγματα και οι επιλογές υλοποίησης ανταποκρίνονται στο τοπικό πολιτισμικό και κοινωνικό πλαίσιο.
- Το σχέδιο και η εργαλειοθήκη μπορούν να προσαρμοστούν σε διαφορετικό πλαίσιο με μικρές μόνο αλλαγές.

Παράρτημα 1 - Δραστηριότητα: Εργαστήριο Τοπικής Προσαρμογής

Προσαρμογή ενός εργαστηρίου LEGENDS στις τοπικές ανάγκες

Στόχος

Να δημιουργηθεί μια εφαρμόσιμη τοπική εκδοχή μιας υφιστάμενης δραστηριότητας του LEGENDS, διατηρώντας τον αρχικό μαθησιακό της στόχο, τον διαγενεακό της χαρακτήρα και τις απαραίτητες δεοντολογικές δικλίδες προστασίας.

Διάρκεια: 45 λεπτά

Οργάνωση ομάδων: Ομάδες 3–5 εκπαιδευτών

Απαραίτητο υλικό: Μία δραστηριότητα από τις Ενότητες 1–5, το παρόν φύλλο εργασίας, πληροφορίες για την τοπική ομάδα συμμετεχόντων και τον χώρο υλοποίησης, маркаδόροι ή ένα κοινόχρηστο ψηφιακό έγγραφο.

Οδηγίες

4. Επιλέξτε μία δραστηριότητα και διατυπώστε τον αρχικό μαθησιακό της στόχο σε μία πρόταση.

5. Περιγράψτε την τοπική ομάδα συμμετεχόντων, τη γλώσσα, τον χώρο υλοποίησης, τις ψηφιακές συσκευές που είναι πιθανό να διατίθενται και τις σχετικές ανάγκες προσβασιμότητας.
6. Επιλέξτε ένα τοπικό παράδειγμα, έναν χώρο, μια ιστορία ή έναν συνεργαζόμενο φορέα που θα καταστήσει τη δραστηριότητα πιο ουσιαστική και σχετική με τους συμμετέχοντες.
7. Αναθέστε ισορροπημένους ρόλους με βάση τα ενδιαφέροντα και τα δυνατά σημεία των συμμετεχόντων. Εξηγήστε με ποιον τρόπο και οι δύο γενιές συμβάλλουν και επηρεάζουν το τελικό αποτέλεσμα.
8. Επιλέξτε ένα μόνο βασικό ψηφιακό εργαλείο, εφόσον αυτό βελτιώνει πραγματικά τη μαθησιακή δραστηριότητα. Προβλέψτε επίσης μια εναλλακτική λύση χαμηλής τεχνολογίας.
9. Προσθέστε συγκεκριμένα βήματα που αφορούν τη συγκατάθεση, την προστασία της ιδιωτικότητας, τα πνευματικά δικαιώματα, την προστασία των συμμετεχόντων και την αξιολόγηση.
10. Ανταλλάξτε το σχέδιό σας με μια άλλη ομάδα και με βάση την ανατροφοδότηση που θα λάβετε, αναθεωρήστε τουλάχιστον ένα στοιχείο του.

Αρχικός μαθησιακός στόχος

Συμμετέχοντες και πλαίσιο

Τοπικό παράδειγμα, μέρος, ιστορία

Ισορροπημένοι ρόλοι για νέους και άτομα μεγαλύτερης ηλικίας

Προσβασιμότητα και προσαρμογή της γλώσσας

Ψηφιακά εργαλεία και εναλλακτικές

Συγκατάθεση και μέτρα προστασίας

Αποδεικτικό μάθησης

Αναθεώρηση μετά από σχόλια

Λίστα ελέγχου για την αξιολόγηση από άλλους

- ☐ Ο αρχικός μαθησιακός στόχος παραμένει σαφής.
- ☐ Το τοπικό παράδειγμα είναι σχετικό και σεβαστό.
- ☐ Και οι δύο γενιές έχουν ουσιαστικούς ρόλους.
- ☐ Η προσβασιμότητα και οι εναλλακτικές λύσεις χαμηλής τεχνολογίας είναι ρεαλιστικές.
- ☐ Η συγκατάθεση, η ιδιωτικότητα, τα πνευματικά δικαιώματα και η προστασία των παιδιών έχουν ενσωματωθεί.
- ☐ Το σχέδιο ταιριάζει με τον διαθέσιμο χρόνο και τους πόρους.

Παρατήρηση του/της εκπαιδευτή/τριας: τι πρέπει να δοκιμαστεί πρώτα κατά τη διάρκεια της πιλοτικής εφαρμογής;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 - Δραστηριότητα: Σύντομη συλλογή εργαλείων και υλικών για την κοινότητα

Χρησιμοποιήστε τον παρακάτω κατάλογο για να δημιουργήσετε ένα μικρό, αξιόπιστο σύνολο εργαλείων για ένα συγκεκριμένο εργαστήριο ή εκδρομή του προγράμματος LEGENDS. Μην συμπεριλάβετε περιττά προσωπικά δεδομένα.

Σεμινάριο ή εκδρομή

Πηγή	Σκοπός	Πρόσβαση, δικαιώματα ή περιορισμοί	Ιδιωκτήτης	Αναθεωρημένη ημ/νία

Έλεγχος των εργαλείων

☐ Τουλάχιστον ένας τοπικός συνεργάτης ή ένα εξειδικευμένο άτομο επικοινωνίας.

Τουλάχιστον ένας χώρος, μία συλλογή, ένα αρχείο ή μία πηγή.

- ☐ Τουλάχιστον μία μορφή υποστήριξης για θέματα προσβασιμότητας ή γλώσσας.
- ☐ Τουλάχιστον ένα άτομο επικοινωνίας για θέματα προστασίας των συμμετεχόντων, έκτακτης ανάγκης ή προστασίας δεδομένων.
- ☐ Τουλάχιστον ένας δοκιμασμένος ψηφιακός οδηγός ή ένα εργαλείο δημιουργίας περιεχομένου.
- ☐ Τουλάχιστον μία εφαρμόσιμη εναλλακτική λύση χαμηλής τεχνολογίας ή χωρίς σύνδεση στο διαδίκτυο.

Κρίσιμα κενά πριν την πιλοτική εφαρμογή

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3 - Φύλλο αποφάσεων για ψηφιακά εργαλεία

Αξιολογήστε ένα εργαλείο που πραγματικά σκοπεύετε να χρησιμοποιήσετε. Μια χαμηλή βαθμολογία δεν αποτελεί αποτυχία, είναι ένα σήμα ότι πρέπει να απλοποιήσετε την εργασία, να αλλάξετε τις ρυθμίσεις, να παρέχετε υποστήριξη ή να επιλέξετε μια άλλη προσέγγιση.

Εργαλείο και προβλεπόμενη εργασία

Κριτήριο	Ερώτηση	Απόφαση	Ενέργεια
1. Σκοπός	Το εργαλείο καθιστά τη μαθησιακή δραστηριότητα ευκολότερη ή πιο προσβάσιμη;		
2. Πρόσβαση	Μπορούν οι συμμετέχοντες να το χρησιμοποιήσουν στις διαθέσιμες συσκευές και συνδέσεις;		
3. Λογαριασμοί	Είναι διαχειρίσιμοι οι λογαριασμοί, οι απαιτήσεις ηλικίας και τα δικαιώματα πρόσβασης;		

4. Προσβασιμότητα	Μπορεί η δραστηριότητα να ολοκληρωθεί με ευανάγνωστο κείμενο, υπότιτλους, πρόσβαση μέσω πληκτρολογίου και εναλλακτικές λύσεις;		
5. Προστασία προσωπικών δεδομένων	Ποια δεδομένα συλλέγονται και ποιος μπορεί να δει τα αποτελέσματα;		
6. Εξαγωγή / διαγραφή	Μπορεί το αποτέλεσμα να εξαχθεί, να αρχειοθετηθεί ή να διαγραφεί σύμφωνα με τις διαδικασίες του έργου;		
7. Εναλλακτικές λύσεις	Υπάρχει μια λειτουργική εναλλακτική λύση χαμηλής τεχνολογίας ή εκτός σύνδεσης διαδικτύου;		

Τελική απόφαση και όροι χρήσης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4 - Λίστες ελέγχου για θέματα δεοντολογίας και προσβασιμότητας

Συγκατάθεση και προστασία προσωπικών δεδομένων

- ☐ Οι συμμετέχοντες λαμβάνουν σαφείς και κατανοητές πληροφορίες πριν από την έναρξη της συλλογής δεδομένων ή υλικού.
- ☐ Η συμμετοχή στο εργαστήριο διαχωρίζεται από τη συγκατάθεση για καταγραφή και από την άδεια δημοσίευσης.
- ☐ Οι διαδικασίες συγκατάθεσης ή σύμφωνης γνώμης των νέων, καθώς και η συγκατάθεση των γονέων ή κηδεμόνων, ακολουθούν την εθνική νομοθεσία και τις απαιτήσεις των οργανισμών-εταίρων.
- ☐ Οι συμμετέχοντες μπορούν να αρνηθούν την καταγραφή, να ζητήσουν την ανωνυμοποίηση του υλικού τους ή να επιλέξουν μια ιδιωτική εκδοχή που δεν θα δημοσιοποιηθεί.
- ☐ Συλλέγονται μόνο τα προσωπικά δεδομένα που είναι απολύτως απαραίτητα.
- ☐ Τα αρχεία αποθηκεύονται σε εγκεκριμένους και ασφαλείς χώρους, με περιορισμένη πρόσβαση μόνο σε εξουσιοδοτημένα άτομα.
- ☐ Έχει συμφωνηθεί σαφής διαδικασία για τη χρονική διάρκεια διατήρησης των αρχείων, τη διαγραφή τους και την απόσυρση της συγκατάθεσης.

Πνευματικά και πολιτιστικά δικαιώματα

- ☐ Καταγράφονται ο δημιουργός και η πηγή κάθε εργαλείου ή υλικού.
- ☐ Έχουν ελεγχθεί οι άδειες χρήσης ή οι σχετικές εγκρίσεις για κάθε υλικό/εργαλείο.

Περαιτέρω λαμβάνεται η απαιτούμενη αναφορά στον δημιουργό και στην πηγή.

- ☐ Ευαίσθητες γνώσεις ή πληροφορίες της κοινότητας δεν δημοσιεύονται χωρίς την κατάλληλη άδεια.
- ☐ Η τελική ιστορία δεν ενισχύει στερεότυπα και δεν εκθέτει κάποιο άτομο ή χώρο σε κίνδυνο ή βλάβη που θα μπορούσε να αποφευχθεί.

Προστασία και ευημερία

- ☐ Οι συμμετέχοντες γνωρίζουν ότι μπορούν να κάνουν παύση, να μη συμμετάσχουν σε μια δραστηριότητα ή να αλλάξουν γνώμη οποιαδήποτε στιγμή.
- ☐ Ο/η εκπαιδευτής/τρια διαθέτει επικαιροποιημένα στοιχεία επικοινωνίας για θέματα προστασίας των συμμετεχόντων και για περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης.
- ☐ Ο χώρος του εργαστηρίου ή η διαδρομή της εκπαιδευτικής επίσκεψης είναι κατάλληλα.
- ☐ Ο/η εκπαιδευτής/τρια παρακολουθεί αν κάποιος συμμετέχων αισθανθεί αναστάτωση ή συναισθηματική δυσφορία κατά την ανταλλαγή αναμνήσεων και ακολουθεί την προβλεπόμενη διαδικασία παραπομπής και υποστήριξης.
- ☐ Κανένας συμμετέχων δεν πιέζεται να αποκαλύψει ή να μοιραστεί προσωπικές εμπειρίες.

Προσβασιμότητα και τοπική προσαρμογή

- ☐ Οι οδηγίες διατυπώνονται με σαφή και κατανοητή γλώσσα και διατίθενται σε περισσότερες από μία μορφές.
- ☐ Χρησιμοποιούνται μεγάλα και ευανάγνωστα γράμματα, έντονη χρωματική αντίθεση και σελίδες με καθαρή και απλή διάταξη.
- ☐ Τα βίντεο διαθέτουν υπότιτλους και οι σημαντικές εικόνες συνοδεύονται από περιγραφές.
- ☐ Η δραστηριότητα προσφέρει περισσότερους από έναν τρόπους συμμετοχής και παρουσίασης όσων έμαθαν οι συμμετέχοντες.
- ☐ Έχουν ληφθεί υπόψη η μεταφορά, τα διαθέσιμα καθίσματα, οι τουαλέτες, τα σημεία ξεκούρασης και οι αισθητηριακές ανάγκες των συμμετεχόντων.
- ☐ Η αυτόματη μετάφραση ελέγχεται από κατάλληλα καταρτισμένο άτομο, όταν το περιεχόμενο είναι ευαίσθητο ή απαιτεί ακριβή απόδοση.
- ☐ Για κάθε βασική δραστηριότητα υπάρχει διαθέσιμη μια εναλλακτική λύση χαμηλής τεχνολογίας ή χωρίς σύνδεση στο διαδίκτυο.

Εκκρεμές ζήτημα και υπεύθυνος

Βιβλιογραφία

- CAST. (2024). Universal Design for Learning Guidelines, version 3.0. <https://udlguidelines.cast.org/>
- European Commission. General Data Protection Regulation and EU data-protection framework. https://commission.europa.eu/law/law-topic/data-protection/legal-framework-eu-data-protection_en
- European Commission, Joint Research Centre. (2022). DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415>
- Knowles, M. S., Holton, E. F., & Swanson, R. A. (2020). The Adult Learner (9th ed.). Routledge.
- Kolb, D. A. (1984). Experiential Learning. Prentice-Hall. Wenger, E. (1998). Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity. Cambridge University Press.
- World Health Organization. (2021). Global Report on Ageism. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240016866>
- World Wide Web Consortium. (2023). Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.2. <https://www.w3.org/TR/WCAG22/>
- [European Commission. Plain language - making texts clear.](#)
- [European Commission. When is consent valid?](#)
- [World Health Organization. Connecting generations: planning and implementing interventions for intergenerational contact.](#)
- [Apple Support. Get started with accessibility features on iPhone.](#)
- [Google. Android accessibility overview.](#)
- [Canva Help Center. Design accessibility.](#)

- [Europeana Pro. Seven tips for digital storytelling.](#)
- [Creative Commons. Choose a licence for your work.](#)

Μεθόδοι αξιολόγησης

Το παρακάτω υλικό μπορεί να χρησιμοποιηθεί και διανεμηθεί από τους εκπαιδευτές/τριες, προκειμένου να παρακολουθείται η υλοποίηση κάθε ενότητας και να γίνεται συλλογή σχολίων.

1.Αξιολόγηση μέσω παρατήρησης (εκπαιδευτές/τριες)

Παρατηρήστε τους συμμετέχοντες σε πραγματικό χρόνο για να αξιολογήσετε την κατανόησή τους, τη συμμετοχή τους και την εφαρμογή των δεξιοτήτων τους κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων. Παρακολουθήστε αν οι συμμετέχοντες κατανοούν τις οδηγίες, συνεργάζονται αποτελεσματικά και εφαρμόζουν τις δεξιότητες όπως προβλέπεται. Εντοπίστε τα δυνατά σημεία, τις δυσκολίες και τους τομείς που χρειάζονται υποστήριξη ή προσαρμογή.

Λίστα ελέγχου

Κατανόηση: Οι συμμετέχοντες δείχνουν ότι κατανοούν τους στόχους και τις οδηγίες της δραστηριότητας;

Ενεργός συμμετοχή: Οι συμμετέχοντες εμπλέκονται ενεργά, για παράδειγμα υποβάλλοντας ερωτήσεις και προτείνουν ιδέες;

Εφαρμογή δεξιοτήτων: Οι συμμετέχοντες εφαρμόζουν στην πράξη τις δεξιότητες ή τις γνώσεις που διδάσκονται;

Συνεργασία: Οι συμμετέχοντες συνεργάζονται αποτελεσματικά, μοιράζονται ευθύνες και υποστηρίζουν ο ένας τον άλλο;

Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων (εκπαιδευτές/τριες)

Αξιολογήστε τα ουσιαστικά αποτελέσματα της εργασίας των συμμετεχόντων (ψηφιακές ιστορίες, εκδρομές, σχέδια διευκόλυνσης...). Αξιολογήστε τη σαφήνεια, τη συνάφεια, τη δημιουργικότητα και την τεχνική εκτέλεση των παραδοτέων, προκειμένου να προσδιορίσετε εάν επιτεύχθηκαν οι μαθησιακοί στόχοι. Επισημάνετε τις επιτυχίες, τις ελλείψεις και τις ευκαιρίες βελτίωσης του υλικού ή των οδηγιών.

Λίστα ελέγχου

Επιτυχής ολοκλήρωση: Το παραγόμενο αποτέλεσμα ολοκληρώθηκε σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό και τις απαιτήσεις της δραστηριότητας.

Σαφήνεια: Το παραγόμενο αποτέλεσμα είναι εύκολο να κατανοηθεί.

Κατάλληλο περιεχόμενο: Το αποτέλεσμα ανταποκρίνεται στους στόχους της εκπαίδευσης.

Δημιουργικότητα και πρωτοτυπία: Το αποτέλεσμα παρουσιάζει μια δημιουργική και ξεχωριστή προσέγγιση.

Τεχνική εκτέλεση: Το αποτέλεσμα έχει υλοποιηθεί σωστά και με την απαιτούμενη τεχνική ποιότητα.

Κλίμακα αξιολόγησης

Κριτήρια	1 (Χρειάζεται βελτίωση)	2	3	4	5 (Εξαιρετικό)
----------	-------------------------	---	---	---	----------------

Επιτυχής ολοκλήρωση					
Σαφήνεια					
Κατάλληλο περιεχόμενο					
Δημιουργικότητα/πρ ωτοτυπία					
Τεχνική εκτέλεση					

Σημειώσεις

- Τι πήγε καλά; Οι συμμετέχοντες ανταποκρίθηκαν στις προσδοκίες;
- Πρακτικές που χρήζουν βελτίωσης:
- Προσαρμογές που έγιναν για την υποστήριξη της εκπαίδευσης:

Ανατροφοδότηση από τους συμμετέχοντες

Να συμπληρωθεί από τους συμμετέχοντες στην εκπαίδευση και στα εργαστήρια.

Όνομα εργαστηρίου:	
Ημερομηνία και τόπος (πόλη, χώρα) διεξαγωγής του εργαστηρίου:	
Όνομα συμμετέχοντα:	
Πληροφορίες συμμετέχοντα:	Νέος (12-15) Μεγαλύτερος ενήλικας (65+)

Παρακαλώ υποδείξτε σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με τις παρακάτω δηλώσεις (1 = Διαφωνώ απόλυτα, 5 = Συμφωνώ απόλυτα).

18. Οι στόχοι της εκπαίδευσης/του εργαστηρίου ήταν ξεκάθαροι και κατανοητοί.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

19. Η εκπαίδευση/το εργαστήριο ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες μου.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

20. Ένωσα ότι με δέχονταν και με ενθάρρυναν να συμμετάσχω.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

21. Η δραστηριότητα ανταποκρινόταν στα ενδιαφέροντα ή στις ανάγκες μου.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

22. Οι οδηγίες ήταν συγκεκριμένες και κατανοητές για όλους τους συμμετέχοντες.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

23. Τα υλικά (ενημερωτικά φυλλάδια, βίντεο, εργαλεία) ήταν χρήσιμα και εύχρηστα.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

24. Η δραστηριότητα ενθάρρυνε τη συνεργασία μεταξύ των γενεών.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

25. Ολοκλήρωσα με επιτυχία τη δραστηριότητα του εργαστηρίου.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

26. Ο/η εκπαιδευτής/τρια εξήγησε με τον καλύτερο τρόπο τις έννοιες και τις δραστηριότητες.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

27. Ο/η εκπαιδευτής/τρια έδωσε συγκεκριμένη και εποικοδομητική ανατροφοδότηση.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

28. Ο/η εκπαιδευτής/τρια είχε καλή γνώση των θεμάτων του εργαστηρίου και ήταν καλά προετοιμασμένος.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

29. Κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου, έμαθα πράγματα σχετικά με τον στόχο του έργου που ήταν καινούργια για μένα.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

30. Το εργαστήριο με βοήθησε να αναπτύξω τις ικανότητες και τις δεξιότητές μου στον τομέα της ψηφιακής παιδείας και της αφήγησης.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

31. Οι νέες δεξιότητες που απέκτησα θα μου φανούν χρήσιμες στην καθημερινή μου ζωή.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

32. Τι σας άρεσε περισσότερο;

33. Ποιο ήταν το πιο δύσκολο σημείο;

34. Πώς θα μπορούσε να βελτιωθεί αυτή η δραστηριότητα στο μέλλον;

35. Έχετε προτάσεις για να γίνει η δραστηριότητα πιο προσβάσιμη ή πιο συμπεριληπτική;

36. Παρακαλώ, μοιραστείτε εδώ τυχόν άλλα σχόλια ή διευκρινίστε τις προηγούμενες απαντήσεις σας:

Σας ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σας!